

آذربایجان داستانلاری

اصلى كرم

[لاتينجه سين اوخوماق اوچون بورا تيكله ين](#)

ئوستادنامه

دلى كۈنول، من دن سنه امانت،
دئمه بو دونيادا قاليم _ ياخشىدى.
بىر گون اولار قوهوم-قار داش ياد اولو،
دئمه ئولوسوم وار، انلیم ياخشىدى.

مجلسه وار اندا اوزونو اويمه،
شيطانا باج وئريب، كيمسيه سؤيمه،
قوتلى اولسان دا يوخسولو دؤيمه،
دئمه كى، زور لويام، قولوم ياخشىدى.

قوچاق دان اولوبسان، قوچاق اولگونان،
قادادان، بالادان قاچاق اولگونان،
سن آچيق اول، مرد اول، آچاق اولگونان،
دئمه واريم چوخدو، پولوم ياخشىدى.

خسته قاسيم كيمه قىلسين داديني؟
جانى چىخسين، اوزو چكسين اودونو،
ياخشى ايگيد يامان انتمز آديني،
چونكى يامان آددان، اولوم ياخشىدى.

ئوستادلار ئوستادنامنى بىر يوخ، ايكي دئير، بيز ده دئيك ايكي اولسون.

واخت اولار قالخارسان عرشه، آسمانا،
واخت اولار هاوادان انترسن، كۈنول!
واخت اولار دوشرسن چنه، دومانا،
واخت اولار، هر ايشى قانارسان، كۈنول!

واخت اولار چيخار سان مجنون داغينا,
واخت اولار دوشرسن قم بيغناغينا,
واخت اولار يوز آتش كار ائتمز سانا,
واخت اولار آليشيب يانار سان, كؤنول!

واخت اولار محمّد تنز گلر جوشا,
واخت اولار هنج الين گنتمز بير ايشه,
واخت اولار دؤنرسن دميره, داشا,
واخت اولار شيشه تك سينار سان, كؤنول!

ئوستادلار ئوستادنامنى ايكى يوخ, اوچ دئير, بيز ده دئيك اوچ اولسون.

سلام وئريب بير مجلسه واراندا
ياخشى ايلش, ياخشى اوتور, ياخشى دور.
دين دپرنند كلمه-كلمه جاواب وئر,
گورن دئسين: بر كاله, ياخشى دير.

منم دئين لرى تانى ائلينده,
ايگيدين ساخاسى گرگ فنلينده
بيس اولادلار ياخشى آتا يئرینده,
قالماغين دان قالماغى ياخشى دير.

آي ئولولو كريم, سؤز يئرده قالماز,
ناكس تكببورلر دوست قدرى بيلمز,
دايان دئمك ايله نامرد ايلنمز,
هر كسته نين اوزو بيلن ياخشى دير.

سيزه هار ادان دانيشيم, گنجه شهرين دن. گنجه شهرينده كيم دن,
ضياء خان دان.

ضياء خانين اولادى يوخ ايدى. هميشه اولاد دردى چكيردى. اولاد سيز-
ليق دان قلبى آچيلميردى, اوزو گولموردو. وزيرى قارا كئشيش ده او گونده
ايدى. لاپ سو چوخورو تاپميشدى. بير گون خان قارا كئشيشله باغدا اوتور موشدو.
كئچميش دن, گلجك دن صحبت ائلييردى لر, دردلشيردى لر.
ضياء خان دئدى:

كئشيش, نه سنين اولادين وار, نه منيم. اولن دن سونرا بيزيم
چيرا غيميزى كيم يان ديرا جاق? گل فاغير- فو غرانين قار نينى دويدوراق,

نظير-نيياز وئرك، بلكه الله بيزه بېر اولاد وئردى. اوزو ده ايندى دن
آرادا شرط قوياق.

كنشيش دئدى:

_ نه كيمي شرط دئسن راضييام، تكي اولاديميز اولسون.

ضياد خان دئدى:

_ اير منيم قيزيم، سنين او غلون اولدو، من قيزيمي سنين او غلونا
وئریم، يوخ، سنين قيزين، منيم او غلوم اولدو، سن قيزيني منيم او غلوما
وئر.

كنشيش راضى اولدو. كاغيذ يازيب، قول قويدوق دان سونرا هره اوز اوتاغينا
گئتدى.

سحريسي گون ضياد خان گنجه اهلىنى، فاغير-سغيرن هر نه كى وار،
بېر يئر جمع ائلى، قارين لارين دويدوردو، ايبن لرين گئين دېردى، السيز-
اياقسيز لارا پول وئريب، يولا سالدى.

دوققوز آي، دوققوز گون، دوققوز ساعت، دوققوز دقيقه، دوققوز سا-
نييه كئچن دن سونرا ضياد خانين بېر او غلو، قارا كئشيشين ده بېر قيزى
دونيايا گلى. ضياد خان ايان-اشرفى توپلاييب، شادياناليق كئچيرتدى،
اوغلانين آديني محمود، قيزين آديني مريم قويدولار. اوشاق لارى تاپشير-
ديلار دايملره. نئجه دئيرلر، ناغيل ديلي بويرك اولار. اوشاق لار بؤيويوب
سككيز ياشا چاتدى لار. ضياد خان او غلونا موللا يانينا قويدو. قارا كئشيش
ده قيزيني اوزو اوخوتماغا باشلادى.

آي دولاندى، ايل كئچدى، محمودلا مريم اون بئش ياشينا چاتدى لار؛
اما بو اون بئش ايلين عرضينده نه قيز او غلانى گورموشدو، نه ده او غلان قيزى.
محمود گونونو لىسى سوفي ايله كئچيرىردى. بېر گون محمود لىسى
سوفيه دئدى:

_ سوفي، گئت آتامدان ايزن آل، من اووا چيخماق ايستيم.

سوفي گنديب، محمودون سوزونو ضياد خاننا يئتيردى. ضياد خان ايزن
وئردى. محمود آت ميندى، ترلانىنى دا قولونون اوستونه آليب، شهر دن
چيخدى. بېر قدر يول گئتديك دن سونرا محمودون ترلانى قولونون اوستون-
دن قالخدى، بېر قشنگ قوشو قاباغينا قاتيب، اوزونو ووردو آغاج لارين
آراسينا.

محمود دئدى:

_ سوفي، سن آتيمي ساخلا، من ترلانىن داليسينجا گنديم، گوروم هارا

قوندو؟

سوفي آتارين يانيندا قالى. محمود دوشدو قوشون دالينجا. محمود
ترلانىنى آختارماقدا اولسون، سيزه دئيم كئشيش قيزى مريم دن.
مريم باغا سئيره چيخميشدى. سرو آغاجينين يانينا چاتار-چاتماز

گوردو کی، بیر ترلان گوزل بیر قوشو قاباغینا قاتیب قوور. قوش اوزونو
یئتیریب، سوخولدو مریمین قوجاغینا. مریم تنز قوشو توتدو. ترلان
اوزونو یئتیردی. ایسته دی قوشو مریمین الیندن آلسین، مریم ترلانی دا
توتدو.

او بیر طرفدن محمود آغاج لارین آراسینان گلیب، بو باغا چیخدی.
باخدی کی، باغ نه باغ؟.. گول بولبولو، بولبول گولو چاغیریر. آغاج لار
چیچکلیب، نرگیزلر باش قال دیریب. محمود بیر قدر ایرملی گندیب گوردو
کی، سرو آغاجینین آلتیندا مارال مثال بیر قیز یوز ناز-قمره ایله دایا-
نیب. قاش لار کامان، گوزلر قارا، بورون هیند فیندیغی، سینه سمرقند
کاغیدی. محمود گوردو ترلانی دا بو قیزین الینده دی. محمود ایرلیله-
مک ایستینده مریم گئری دؤنوب اونو گوردو. کامان قاش لارینی چاتیب،
غضبلی-غضبلی دئدی:

— او غلان، کیم سن؟ ایزنسیز بو باغا نییه گیرمی سن؟
محمود آلدی سینه سازینی، گورک ترلانی قیزدان نجه ایستیر:

آلدی محمود:

آی گوزل قیز، صد آفرین اصلینه،
آلاگوزلوم، ترلانی گتیر وئر!
منم او ترلانی اووچو سییادی،
آلاگوزلوم، ترلانی گتیر وئر!

محمود بنله دئینده قیز بیلدی کی، ترلان بونونکودو. قارا ساچلا-
ریندان اوچ تنل آبیروب، سینساز اوزینده سینسینه باسدی، گورک اونا نه
جاواب وئردی.
آلدی مریم:

من بیلیرم بو ترلانی ایشینی،
کرم ائيله، ترلانی گل آپار!
ترلان گرک یئسین اووون دؤشونو،
کرم ائيله، ترلانی گل آپار!

آلدی محمود:

اینینه گنیب سن گوزل دارایی،
شانا آیب تنل لرینی دارایی؛
سییاد اولان ترلانی آرای،
آلاگوزلوم، ترلانی گتیر وئر!

آلدى مريم:

اووون اولوب بدهنين دن يارالى,
بولبول اولان گول گورمسه, سارالى;
نه اوچون دوروبسان من دن آرالى?
كرم ائيله, ترلانىنى گل آپار!

آلدى محمود:

محمود دئير, نلر گلدى باشيما,
گنديم سؤيلىمىمى تايى-توشوما?..
اوووم سن سن, گوزل, چيخدين قارشىما,
آلاگوزلوم, ترلانىمى گتير وئر!

آلدى مريم:

اصلى دئدين, گوزل لر ين گوزويم,
اشيق لارين صحبتيم, سوزويم,

آديم مريم, قارا كئشيش قيزيام,
كرم ائيله, ترلانىنى گل آپار!

سوز تاماما يئتدى, قيز دئدى:

_ اوغلان, كرم ائله, تنز چيخ بورادان گئت, كئشيش بابام گليب بيزى
گورمسين.

محمود دئدى:

_ بو گون دن منيم آديم كرم اولسون, سنين آدين اصلى. ايندى قو-
شومو وئر, واريم گنديم.

آلدى اصلى جاوا ايندا گورك نه دئدى:

كرم, قوشون ئوچدو قوندو بوداغا,
كرم اوغلان, كرم ائيله, قوشون آل!
گوزلرينه وئررم قوربان, ساداغا,
كرم اوغلان, كرم ائيله, قوشون آل!

منيمله دوروبسان قاباق-قاباغا,

اولوم قامتینه قوربان ساداغا,
ضیاد خان او غلونا اولماز قاداغا,
کرم اوغلان, کرم ائيله, قوشون آل!

بولبولر اوخویور باهارین فسلی,
گۆزلرین اولوبدو جانیمین قصدی,
آدیم مریم ایدی, سن قویدون اصلی,
کرم اوغلان, کرم ائيله, قوشون آل!

سۆز تاماما یئتدی. کرم قیزا, قیز دا کرمه عاشق اولدو, عهدو-
پئیمان ائلدی لر.

کرم بارماغینداکی اوزویو قیزا, قیز دا ایپک دسمالینی کرمه
وئردی. کرم اصلی نین گۆزلرین دن اوپمک ایستینده اصلی گئری چکیلدی.
ساچلارین دان ایکی تئل آبییریپ, سینساز ائلدی, گۆرک نه دئدی:

نه گزیر سن ملول-ملول بو یئرد?
آمان کرم, منی روسوای ائيلمه!
سنی منه قیسمت ائیلیب خودا,
آمان کرم, منی روسوای ائيلمه!

کرم قیزین یالوارماغینا باخماییب, اونو قوجاقلادی. اصلی بیر تحر
اونون الین دن قورتاریب دئدی:

هئچ اولور مو بو یئرلرده بئله ایش?
کئشیش بابام دویوب ائیلیر تفتیش,
اوپدون ده قوجدون دا, آرتیق وار, سوووش,
آمان کرم, منی روسوای ائيلمه!

کرم اوزونو ساخلایا بیلمییب, ال آتدی قیزین اینجه بئلینه.
اصلی دئدی:

دویمامیشام شکر کیمی دیلین دن,
قورخوم یوخدو منیم هئچ ده اولوم دن,
سار یاییبسان اینجه مییان بئلم دن,
آمان کرم, منی روسوای ائيلمه!

آغام کرم, پاشام کرم, خان کرم!

آيش كرم، توتوش كرم، يان كرم!
اصلين اولسون سنه قوربان، جان كرم،
آمان كرم، منى روسواي ائيلمه!

سۆز تامام اولدو. كرم اونونلا حالال-حومت ائلدی، سوفی نین
یانینا قاییتدی، آتینی مینیب شهره گلدی. اوز منز یلینده اصلی دئییب
گیزلی-گیزلی آغلاماقدان اولسون، سیزه دئییم ضیاد خان دان.
ضیاد خان خیر چاتدی کی، او غلون خستلنیب، نئچه گوندو کی،
منز یلیننن باییرا چیخمیر. هامان ساعت ضیاد خان قالخیب، او غلونون
یانینا گلدی، خبر آلدی:

_ او غلوم، دردین ندی؟

كرم دئدی:

_ آتا، ایزن وئر، دردیمی ساز ایله دئییم، دیلنن دئسم دئییم آیشیب یانار.
ضیاد خان ایزن وئر دی.
آلدی كرم، گورک آتاسینا نه دئدی:

کنشیش باغچاسیندا بیر گوزل گوردوم،
آغلیمی باشیمنان آلدی، نه چار؟
دار اییب زولفونو، توكوب اوزونه،
سریمی سوودایا سالدی، نه چار؟

من ده بیلدیم بو بیر ترسا قیزی دی،
سحر دن پار لامیش دان ئولدوزودو،
یاشیلیباش سونادی، گول لر قاضیدی،
آغلیمی باشیمنان آلدی، نه چار؟

دردلی كرم دئیر فورقتیم قاتی،
کسکیندی قیلینجی، یویرکدی آتی،
او ایسوی، من محمّد حومتی،
آتشی سریمده قالدی، نه چار؟

سۆز تامام اولدو، ضیاد خان دئدی:

_ او غول، سنین دئدیکلرین دن من بیر شئی باشا دوشمه دیم. ایر
آشیقسان، دئ گوروم کیمی ایستیرسن، سنین اوچون آلیم.
كرم اوچ یاشیندا اوشاق کیمی باشلادی آغلاماغا. ضیاد خان او غلونون
یانین دان چیخیب، بیر باش دیوانا گلدی، تاختینا چیخیب امر وئردی کی، هر کیم
منیم او غلومون دردینی بیله، من اونو دونیا مالین دان قنی ائلم.

شہرہ طیبہ قالمادی گلمیش اولو، اما ہنچ کیم کرمین
دردین دن بیر شئی آنلایا بیلمہدی.

بیر گون کرم اوتورموشدو باغدا اوزو ده چوخ داماقسیزدی. بیر قاری
اٹشیتدی کی، ضیاد خانین او غلو خستہدی، ہنچ کیم ده اونون دردینی تاپا
بیلمیر، دندی:

__ ہر نہ اولور-اولسون گرک من کرمین دردینی تاپام، بلکہ
ضیاد خان منہ بیر قیرمیزی دونلوق وئره.

قاری اساسین الینہ آلیب، اوزون یئتیردی ضیاد خانین باغینا، گوردو
کرم چوخ قمگین اوتوروب، گوزلری یول چکیر، دندی:
__ او غول، شہرین گلین لری، قیزلاری، او غلان لاری گولشن باغینا سنیرہ
چیخیب لار، سن نہ او چون بورادا تک-تنہا اوتورویسان؟
کرم دندی:

__ قاری ننه، سننن بیر سوز سوروشاجام. آنجاق بو سوز ایکی میزین
آراسیندا قالماییدی.

قاری دندی:

__ او غول، قاری کی وار، بیر اوووج داریدی. ہارا سپلہسن، ائلہ اوراداجا
قالار. سن سوزونو دی!

کرم دندی:

__ ننه، او قیزلارین ایچینده کنشیشین قیزی دا اولاجاقمی!
قاری دندی:

__ اولاجاق!

کرم دریننن بیر آہ چکدی. قاری ایشی باشا دوشدو، بیلدی کی، کرم
مریمہ آشیقیدی. بالاغینی قاتلابیب، اوزونو ضیاد خانایا یئتیردی، دندی:

__ ضیاد خان، او غلوون دردینی بیلیمیشم.

ضیاد خان سوروشدو:

__ او غلومون دردی ندی؟

قاری دندی:

__ او غلون کنشیش قیزی مریمہ آشیق اولوب.

ضیاد خان ایشی یقین ائیلین دن سونرا قاریبا پول وئریب یولا سالدی،
ہامان ساعت کنشیش او چون آدم گوندریب، حضورونا چاغیرت دیردی. کنشیش ضیاد
خانین حضورونا گلیب، ادب-سلامینی یئرینہ یئتیردی. ضیاد خان اونا
اوتورماغا یئر گؤستردی. کنشیش اوتوردو، ضیاد خان دندی:

__ کنشیش، منیم او غلوم سنین قیزینا آشیقیدی، بو گون-صباح گرک

توی لارینی ائلیک.

کنشیش دندی:

__ منیم گوزوم اوستہ! آنجاق منہ اوچ آئی مؤہلت وئر، تداروک

گوروم.

ضیاد خان راضی اولوب، اوستلیک اونا بیر اوزوک وئردی کی، قیزا وئرسین. کئشیش
اوزویو آلانان سونرا بیر باش ائوینه گلدی، اروادینی چاغیریب دئدی:
_ ارواد، ضیاد خان قیزی الیمیزدن آلاجاق. گل قاچاق!
_ ارواد راضی اولدو، هامان گون ائوده اولان هر نه شئی لری واردیسا
ساتدی لار، سحر آچیلما میش کؤچ-کوفلتنن شهردن چیخیب قاچدی لار. اونلار
قاچماقدا اولسون، سنه کیمنن دئییم، سوفی دن.
سوفی ایشدن خیردار اولان کیمی کرمین یانینا گلیب دئدی:
_ آتان کئشیشین قیزی نی سنه آلدی، نیشان دا تاخدی لار. کرم بونو
ائشی دن کیمی سازی نی سینسینه آلیب دئدی:

و عده سی چاتینجا، سوسن، سونبولون،
صرفاسین چکمی ه دال گل سین، گنتسین!
سوریین دونیانین ذوق-سفا سین،
بوینا دولانما غا قول گل سین، گنتسین!

سوسن ندی، سونبول ندی، گول ندی،
آغ اوزونده قوشا-قوشا خال ندی،
شکر ندی، شربت ندی، بال ندی،
وئر، آغزیم ایچینده دیل گل سین، گنتسین!

دوست باغیندا سوسن، سونبول منیمدی،
بودا غیندا اوتن بولبول منیمدی،
باغچادا خار گورمین گول منیمدی،
اوپمکچون دودا غا خال گل سین، گنتسین!

شاه گلیب فتح ائتدی بو کرم کانی.
کرمین آشیغی، مشوقو هانی?
قورخورام قاچیردا اصلی جانانی،
قویما اوسته قئیر ال گل سین، گنتسین!

سوز تامام اولدو. کرم یاری شاد، یاری ناشاد منزلینه کئچیب، دوز
اوچ آی گوزله دی.
بیر گون بوتاسی یادینا دوشوب، سازی نی الینه آلیب، آتاسینین یانینا گلدی.
ضیاد خان خبر آلدی:

_ او غول، بئله گل می نین سببی ندیر?
کرم سازی نی آلیب، گورک آتاسینا نه دئدی:

آشدى گنتدى قارلى داغين آردينا,
خان اصليم يادىما دوشدو, آغلارام.
هئچ طبيبلر چاره ائتمز دردىمه,
خان اصليم يادىما دوشدو, آغلارام.

داغلارين بورچوسو منه يورد اولدو,
مئشسينده اسلان اولدو, قورد اولدو,
بو اوچ آي منه بىر بئوك درد اولدو,
خان اصليم يادىما دوشدو, آغلارام.

ئوجا داغ باشيندا اوتوشور قوشلار,
ماراليم قاجيبدى, كيملر گورموشلر?
دردىمى آنلاماز قارا كئشيشلر
خان اصليم يادىما دوشدو, آغلارام.

هئي آغلار, بودو سوزون ازهلى,
پاييز اولار, باغلار توكر خزهلى,
درد آنلاماز بو بئرلرين گوزهلى,
خان اصليم يادىما دوشدو, آغلارام.

دردلى كرم دئير, بو دردىم بيتمز,
ياريمين سؤداسى سرىمدن گنتمز,
يوز مين اويود وئرسز, بىرى كار ائتمز,
خان اصليم يادىما دوشدو, آغلارام.

سؤز تامام اولدو. ضياد خان دئدى:
_ اوغلوم, بو گون صبر انله, صباح كئشيشين قويدوغو ايغرار تامامدى,
بيغيشيب, بىرليكه گندريك سنين بوتاوو گتيرميه.
ائرتەسى گون ضياد خان بئوك جاه-جاللان بيغيشيب, كئشيشين ائوينه
كلميه بينا قويدولار. بىر قدر يول گندن دن سونرا كرم دئدى:
_ سىز ياواش گلين, من آتيمي چاپيب, سىزدن قاباق گندجيم.
ضياد خان راضى اولدو. كرم آتيني چاپيب, بىر قدر گنتميشدى كى, يولدا
ايكى نفر پيادايا راست گلدى. كرم اونلاردان خبر آلدى:

_ هاردان گليب, هارالارا گنديرسينيز?
دئدىلر:

_____ كنده بير كئشيش وار, اونون يانينا گئتميشديك كي, كيتابا باخدير اق,
گنديب گوردوك كوج-كولفتينين كوچوب گنديب.
كرم بنله انشيدنده از قالا آغلي باشيننان چيخدى. بير قدر آتيني
سوردو, گوردو كي, قارشيداكى داغلارين باشيني دومان بورويوب. آتيني ساخلا-
ييب, گورك داغلارا نه دئدى:

خان اصليم زنگى دن فرار ائلييب,
يول وئرميين, باشى دومانلى داغلار!
بنله گئتميش آتاسى ايله آناسى,
يول وئرميين, باشى دومانلى داغلار!

قالخيشدى لار خانلار, آغالار تويا,
ذنگى نين آدمى باتيبدى لوييا;
ئوچوبدو اليمدن بير آغا مايا,
يول وئرميين, باشى دومانلى داغلار.

دردلى كرم بو عشق ايله بيشميشدى,
سئودا اوچون جان-باشيندان كئچميشدى;
اصلى, كئشيش خوي اوستونه كوچموشدو,
يول وئرميين, باشى دومانلى داغلار!

كرم آتيني چاپيب, اوزونو كئشيشين باغينا سالدى. آتدان دوشوب, هر
طرفى گزدى. اصلى دن بير ايز تاپمادى; گوردو كي, دوغرو دئييرميش لر, الله
كوچوب يوردو بوش. كرمين دردى توغيان ائلدى. آلدى, گورك نه دئدى:

گلدیم دوست باغينا, ائيلديم نظر,
گوردوم يارين باغچاسيندا گول يئرى.
آغ بوخاغا دنه-دنه دوزولموش,
آغليمى باشيمدان آلدى خال يئرى.

چاغيريرام گنجه-گوندوز من جليل,
اوستوموزده قادير مؤولام هم دليل;
آغ كفى قلمى, ايينهسى ملول,
بللى يارين كفه نيند ال يئرى.

عرض-حاليم يازديم من اصلى دوستا,
اونون اوچون اولدو كؤنول شيكسته,
ياسديغى قان آغلار يورغانى يا صدا,
دؤشك جاواب وئرر منده يول, يئرى!

كرمىنى اتمىش، يادلارى توتموش،
دردىنى توپلايىب، دردىمە قاتمىش،
آلا گۆزدن چاغلایىبان يول اتمىش،
وفالى دوست اوتاغىندا سئل يئرى.

كرم سۆزونو تاماما چاتدىرىپ، اوزونو يئتىردى هميشه اصلى كۆل-
گسىندە اوتوران سرو آغاجىنا. اورە يىننن قارا قان آخا-آخا سرو آغاجىنى
قوجاقلایىب، گۆرك اصلىنى اوننان نئجه خبر آلدى:

دور، سرو، دور، سننن خبر سورايم،
سرو آغاجى، سننن مارالين هانى؟
گۆزومنى آخىتما قانلى ياش لارى،
سرو آغاجى، سننن مارالين هانى؟

آچاقلى-ئوجالى قارشىدا داغلار،
كۆنلوم اينتىظاردى، گۆزوم قان آغلار،
خستەننن حاليننان نه بيلر ساغلار؟
سرو آغاجى، سننن مارالين هانى؟

دوغرو سۆيلمەسن، قددىن ايىلسىن،
قارغارام مؤولادان، بئلىن بوكولسون،
بىر آه چكىم يارپاق لارين توكولسون،
سرو آغاجى، سننن مارالين هانى؟

كرم دئير، گۆز ياش لارى توكرم،
ويران باغدا بولبول اولوب اوترم،
يارىمىن يولوندا باشدان كئچرم،
سرو آغاجى، سننن مارالين هانى؟

كرم، سرو آغاجىنان هئچ بىر جاواب آلا بىلمەدى، دۇنوب كئشىشىن
اىوينة طرف گلدى. گۆردو كى، كئشىشىن ائوى ئوچولوب، ويران اولوب. كرمىن
داها دا دردى آرتدى. سىنە سازىنى آلىب، گۆرك نه دئدى:

كئشىش باغچاسىنا گلدىم،
گۆردوم نازلى يارىم گئتمىش.
باغ گۆزومه خور گۆرونندو،
ساللانىب كزنىم گئتمىش.

جانيم حسرتدى گوزونه,
شکردن شيرين سوژونه;
سيياه زولفون آخ اوزونه
داراييب توكنيم گنتميش.

بويو بنزردى فيدانا,
اودلار سالدى شيرين جانا,
منى قويوب يانا-يانا,
ساللانيب گزنيم گنتميش.

گولسوز باغا بولبول گلمز,
گوللو باغلار ويران اولماز, _
كرم سنسيز بوردا قالماز,
هاراي اصلى خانيم گنتميش.

كرم اصليني آختارا-آختارا باغى گزيردى, باخدى كى, کنارداكى گول
باغيندا بير قيز سنير اندير. كرم انله بيلدى كى, بو اصلى خاندى. اوز-اوزونه
دئدى: آخ, بيوفا يار! منى اغلار قويوب, اوزو باغدا سنير اندير. آلدى سازى
گورك نه دئدى:

آلا گوزلو, نازلى ديلبر,
گولونمو اولدون, گولونمو اولدون?
عزل منيم ايدين عنبر,
ائليني اولدون, ائليني اولدون?

پنجريه چكيب پرده,
سن ئوغراتدين منى درده;
من گنديرهم, سن بو يئرده
قالانمى اولدون, قالانمى اولدون?

اويميزين دالى اييده,
اييدهنين ئوجلارى گويده,
دوشمهلى ائيوان اويده
گلينمى اولدون, گلينمى اولدون?

اينانى آلدن ديزينه,
سورمنى چكدين گوزونه,

سن بزرگ و ثریب اوزونه,
خانیممی اولدون, خانیممی اولدون?

گردنه تۆكدون تئلینی,
ایشلتدین فیتنه-فئلینی,
بوكدون کرمین بئلینی,
قنیممی اولدون, قنیممی اولدون?

قیز کر مه طرف گلیب دئدی:
_ اوغلان, من اصلی دئیلم. سنین آرادیغین اصلینی, نه مدتدی کی,
آتاسی گؤتوروب گئتدی. هارا آپاردیغینی دا بیلیمیرم.
کرم دؤنوب آغلایا-آغلایا سرو آغاجینا طرف گئتدی.
ضیاد خان نئچه-نئچه آدم لارنان کنشیشین باغینا داخل اولوب
گؤردولر کی, لله کؤچوب, یوردو بوش. بورالاردا کنشیش نه گزیر.
ضیاد خان آدم گؤندردی کنشیشدن بیر خبر بیلسین, اوزو ده سوفینی
آلیب یانینا, کرمی آختارماغا باشلادی. گلیب هامان سرو آغاجینین
دیبینده کرمی آغلار بیر حالدا تاپدی لار. سوفی کرمی یئردن قالخیزدی.
ضیاد خان خبر آلدی:

_ او غلوم, بو نه حالدی دوشوب سن? بس کنشیش هار ادادی?
کرم دئدی:

_ آتا, ایزن وئر دردی می سازلا دئییم. دیل ایله دئسم, دیلم آلیشیب یانار.
ضیاد خان ایزن وئردی, کرم آلیب سینه سازینی, گؤرک آتاسینا نه دئ-
یجک:

فلک منی باغا باغمان ائیلدی,
دوست باغینا هئچ گیرمه دیم, آغلارام.
عالم دردی بسله دیبیم گول لری,
بیر گول دریب ایلمدیم, آغلارام.

گؤرونمور هئچ بو یئرلرین سولتانی,
بو خسته کؤنلومون طبیبی هانی?
عزلدن سئومیشدیم من اصلی خانی,
قول بوینونا هئچ دیمه دی, آغلارام.

گؤرونمز, گؤرونمز منیم مارالیم,
کسیلیدی, قالمادی صبریم, قراریم;
قارا کنشیش قیزی اصلیدی یاریم,

يار حاليمى ھىچ بيلمەدى، آغلارام.

كرم دئير، ظاليم فلک نئيلهدى،
خنجر ايله باغريم باشين تئيلهدى،
اصلى خانيم منه نلر ائيلدى،
ايلقار يندا دوز اولمادى، آغلارام.

سۆز تامام اولدو، كرم باشلادى آغلاماغا، بئله كى، گۆزونن باھار
بولودو كيمي ياش آخيردى.

ضياء خانين كئشيشين دالينجا گۆندردىيى آدام لار گئرى قايتدى لار،
كئشيشين قاچديغيني خبر وئردى لار. ضياء خان كور-پئشمان او غلانو يانينا
آليب، ائوينه قايتدى.
كرم اوز منزىلبنده ساراليب-سولماغا باشلادى. ضياء خانا خبر
گئتدى كى، بس او غلون پيس حالدادى. ضياء خان هاماں ساعت بير نئچه معتبر
شخص لرى او غلونون يانينا گۆندردى كى، احوال-پورسانلىق ائلسين لار.
ضياء خانين آدام لارى گئتدى لار كرمين يانينا. كرمين هر نه سو-
روش دولار سا، جاواب وئرمەدى. اونا اوپود-نصيحت وئردى لار، كۆنلانو آلدى لار.
آخيردا كرم ساراي سيني سینه باسيب دئدى:

آلا گۆزلو، قلم قاشلى،
منيم سونام گۆل دن ئوشدو،
منى قويدو اينتظاردا،
واريب، قئيرى گۆله دوشدو.

بيزيم ائللر گول باغيدى،
كۆنول عشقين بولاغيدى؛
يئل اثر، زولفون داغيدى،
ايندى فورست بئله دوشدو.

هر زامان چكرم ياسى،
سايلىمىز كۆنلومون پاسى؛
سر يمىن گئتمىز سئوداسى
آلتون كمر بئله دوشدو.

هانى سئوديجيبيم، هانى؟،
يولوندا قويموشام جانى،
كرم سئودى اصلى خانى،

او دا قوربت ائله دوشدو.

سۆز تامام اولدو. کرم اوزوقویلو بیخیلیب، آغلاماغا باشلادی.
آدملار گئری قاییدیپ، احوالاتی ضیاد خانای خبر وئردی لر.
ضیاد خان بو دفعه اوزو سوفینی ده گؤتوروب، کرمین یانینا گلدی.
گؤردو کی، او غلو او او غول دئییل، پاییز یارپاغی کیمی سارالیب سولوب.
کرم آتاسینی گورنده سازی سینسینه باسیب دئدی:

اصلیم کؤچ ائلدی وطن ائلیندن،
رقیب لرین خاطر ائوی خوش اولسون!
بو ایریلیق بیزه گلدی مؤولادان،
آغلا یالیم، گؤزلریمیز یاش اولسون!

عجب آیری دوشدوم نازلی یاریمدان،
یولوندا کئچدییم جانو سریمدن،
یازیلدی بیزیمچین مؤولا کریمدن،
عاشق گرک مین بلایه توش اولسون!

اوزومه گولردی، بیلیمزدیم فن دین،
قئیریه آچاجاق کؤکسونون بندین،
من امه بیلیمدیم لی نین قندین،
یاغی رقیب لرین کؤنلو خوش اولسون.

او غرون- او غرون دوست باغینا گیریمدیم،
ال نوزادیب قونچا گولون دریمدیم،
یاری اوتاغیندا تنها گوریمدیم،
گوندوز خیال، گنجهلری دوش اولسون!

بی لر اوینار شترنجینی، نردینی،
کیمسه بیلیمز اوره بیمین دردینی،
چوخ چکمیشم بو درد لرین دوردونو،
قوی چکیم، بونون ایله بنش اولسون!

سیباه زولفو آغ اوزونه یاییلان،
دال گردنده هر هؤرویو بیر ایلان،
یاری مننن، یاری یاردان آیران،
گوروم اونو بیتمز درده توش اولسون!

اريسين, داغ لارين قارى اريسين,
سئل اولوبان يئر اوزونو بوروسون,
سوراحى لر دولسون, ساقى يوروسون,
ايچك باده, ايچك, بيزه نوش اولسون!

كرم گندر اولدو بو ائل-اوبادان,
ياران, يولداش, ئونوتمايىن دعادان,
ايگيد شاهين ئوچور مو شام يووادان,
من گندير هم, خاطر يينيز خوش اولسون!.

سؤز تامام اولدو, ضياد خان دئدى:
_ اوغول, سن منى بو قوجا واختيما داغا-داشا سالما. آچيق سؤيله
گوروم, نه ائلمك ايستيري سن?
ائله بو يئر ده كرمين بير نئچه دوست لارى احوال-پور سانليقا گلدى لر.
كرم بون لارى گورن كيمي اوره يى كور كلندى, گورك نه دئدى:

گندر اولدوم, يار-يولداشيم ساغ اولسون,
بول اولسون چوري, آشى دونيانين!
بون دان سونرا دردلرينيز دورولسون,
سورملنسين گوزو, قاشى دونيانين!

ارن لر قويدوغو يول لارى سئچديم,
دولدوروبان, عشقين بادسين ايچديم,
بير بئله سئوداچين سر يمنن كئچديم,
لل, گوهر اولسون داشى دونيانين!

باغلا, بوستان اولسون چول لر, صحرا لار,
بال ايله ياغ اولسون ينددى دريالار,
مئيوه وئرسين بوتون داغ لار, اووالار,
ايسترم ياز اولسون قيشى دونيانين!

دردلى كرم دئير; دنيا فانيدى,
نئچهلرين ائلر آبدال, يورودو.
كيمسه بيلمز نه زامان دان برىدى,
هئچ حسابا گلمز ياشى دونيانين

سؤز تامام اولدو. كرم دئدى:

_ آتا، منيم درديم كئشيش قیزی اصلی خانین دریدی.
ضیاد خان دئدی:

_ اوغول، سن گل او قیزین عشقینی اوره بیندن سیل! من بورادا كؤنلون
ایسته دییی بیر قیزی سنه آرام.
کرم دئدی:

_ آتا، منه اصلی دن قئیر-از گؤزل لازیم دئیل. من گرک اونو
آختارام، تاپام.
ضیاد خان دئدی:

_ اوغول، گل سن بیر كئشیشین قیزیننان اوترو دییار-قوربتنه دوشمه!
کرم دئدی:

_ آتا، ایزن وئر من گئدیم. قوربت منه خوشدو. بلکه قیسمت اولار،
یاریمایتیشم.
ضیاد خان دئدی:

_ اوغول، سن کی، بو سئودادان ال چکیرسن، گئت، الله سنه یار اولسون!
کرم آتاسینین الیندن اوپدو، سوفی ایله بیرلیکده آتاسینین یانینا گئتدی.
آناسی بونو بئله گورنده خبر آلدی:

_ او غلوم، بئله گلیمی نین اصلی ندی?
کرم دئدی:

_ آنا جان، ایزن وئر سازنان دئییم.

آلدی کرم، گورک آتاسینا نه دئدی:

قم، قضاوت بو گون باشا وئریلدی،
آغلا، آنا، ایریلیغین گونودو!
بیزه قیسمت قریب انلر یازیلدی،
آغلا، آنا، ایریلیغین گونودو!

منی خار انلدی انلین دیلری،
من گئدیرهم، گوزلمیین یول لاری؛
واریبان گزرم قوربت انلری،
آغلا، آنا، ایریلیغین گونودو!

فلک بیزی داشا چالیب نه اوزلر،
آنا، اینتیظاردا قالماسین گوزلر؛
کرم دئیر: اصلیم یولومو گوزلر،
آغلا، آنا، ایریلیغین گونودو!

سۆز تامام اولدو، کرم آناسیننان حالاللیق آلیب، سوفی ایله برابر
گلیب یولداش لارینین یاتینا، گۆرک بون لار ایله نئجه حالاللاشاجاق.
آلدی کرم:

یئنی بیر سئودادی، گلدی باشیما،
گلین حالاللاشاق، من گندر اولدوم.
گلیب یا گلمیب، سیزی گۆرم،
گلین حالاللاشاق، من گندر اولدوم.

اوره بیمده واردی سؤنمز آتش لر،
یار الینن درین یارالار ایشلر،
گولوب دانیشدیغیم دوست لار، سیرداش لار،
گلین حالاللاشاق، من گندر اولدوم.

سئیر اغیبا سیررینیزی وئرمین،
کنشیش گلسه بو یئرله قویمایین،
اصلی گلسه کرم گنتدی، سؤیلین،
گلین حالاللاشاق، من گندر اولدوم.

سۆز تامام اولدو، کرم اوز دوست لاری ایله گۆروشوب آیریلدی. سوفی ایله بیر-
لیکده یولا دوشدو. نه گنجه بیلدی لر، نه گوندوز بیلدی لر، آز گنتدی لر، چوخ
گنتدی لر، بیر بولاق باشیندا بیر دسته قیزا راست گلدی لر. بون لارین ایچینده

اصلی خاننا بنزر بیر قیز وار ایدی. کرم اونو گۆرن کیمی سازی جییرینه
باسیب دئدی:

ساللانا-ساللانا یولون اوستونه
چیخان دیلبر، منی جاننان ائیلدین،
قوبا قاز یئریش لی، شاهین باخیش لی،
باخان دیلبر، منی جاننان ائیلدین.

شاهین کیمی گۆر نه گلیر اوستومه،
خوب یار اشیر قیزیل گول لر دستینه،
باخیش لاری دوروب جانیم قصدینه،
باخان دیل لر، منی جاننان ائیلدین.

ترلان گۆرسه هور كوشجك سونالار،
قورخوم بودو _ قئيرى گۆله قونالار
آغ اللره، الوان-الوان هنالار
ياخان ديلبر، منى جاننان ائيلدين.

كرمىن دردينه آغلايار گۆيلر،
گليب گندن لره دردينى سؤيلر،
كۆنول اصلى خان دان قئيريسين نئي لر؟!
دوران ديلبر، منى جاننان ائيلدين.

كرمىن بئله اوخوماغىنى گۆرن قيزلار يول دان چيخيب كنار لا گنتمك
ايسئينده كرم سازىنى آليب، گۆرك بو دفعه قيزلارا نه دئدى:

من دن كوسن نازلى، نازلى باجى لار،
من كنار دان كئچيم، يول سيزين اولسون!
اوره بيمده چوخدو قملر، آجى لار،
آغولار منيمكى، بال سيزين اولسون!

من يولچويام، يول لار كئچيب گندير هم،
عشقين قاتار ينى چكيب گندير هم،
يانيقلييام، سو وئر، ايچيب گندير هم،
بئر جام وئر ين ايچيم، دول سيزين اولسون!

سينم دويونلودو، جييريم قارا،
اصليسيز قالميشام قمگين، آوارا،
باش گۆتوروب گننديم چۆله، دييارا،
ويرانه لر منيم، ائل سيزين اولسون!

مئي ايچيب مست اولماق ياراشماز بيزه،
يارى گرک تاپام من گزه-گزه،
بئر قونچا گولوم وار، تزه، تر-تزه،
يئنگيده آچيلان گول سيزين اولسون!

دردى كرم دئير: گۆزليم اصلى،
گۆزلريم ياشليدى، اوره بيم پاصلى؛
اوندان آيرىلالى ياصليام، ياصلى،
من قارا گنئينيم، آل سيزين اولسون!

سۆز تامام اولدو، قیزلار کرمه سو وئردی لر. کرم سو ایچدی کدن
سونرا سوفی ایله بیرلیکده یولا روان اولدو.
بیر مدت یول گلدیکدن سونرا کیچیک بیر کاروانا راست گلدی لر.
کرم کاروانی گۆرنده اصلی یادینا دوشدو، آلدی سازی، سینسینه باسدی،
دئدی:

آی آغالار، کۆنول قوشو
هاوایا قالخیر، ایلنیر.
قوربت ائله دوشن آدم
گۆز یاشین سیلیر، ایلنیر.

بومو قوربت ائلین هالی،
موشکول اولور یار ووسالی،
سئودیبیم یارین خیالی
آغلیما گلیر، ایلنیر.

ملشیر قویون، قوزولار،
هره اوز ائلین آرزولار،
ئوزاق اولاندا منزیل لر
بیر زامان قالیر، ایلنیر.

سوزوم آغیزلاردا، دیلده،
گوزوم قالیب قونچا گولده؛
دردلی کرم قوربت ائله
آهو-زار ائدیر، ایلنیر.

سۆز تامام اولدو. هامی کرمین قملی-قملی اوخوماغینا تعجبوب
ائدی. کاروانباشی سوروشدو:
_ آشیق، سنه نه اولوب کی، بنله یانیقلی-یانیقلی اوخویورسان؟ اوره بیمیزی
لاپ قانا دؤندرین.

سوفی ماجرانی بونلارا ناغیل ائدی. کاروانباشی دئدی:
_ آشیق، بیز کنشیش گورمیشیک. آنجاق بو یاخیندا بیر اوبا وار، گنډین
اورایا، سوروشون. بلکه اونلار بیلر لر.
کرمگیل اونلارلا خوداحافیزلشیب، یولا روان اولدولار. بیر قدر گلیب،
اوزلرینی هامان اوبایا یئتیردی لر. اونلارین باشینا چوخ آدم توپلاندی.
کرم سازی آلیب، اصلی خانی گورک بو آدم لاردان نجه خبر آلدی:

نازلى يارىمى قاچىرتىدىم,
انلار, خان اصلىم گوردوزمو?
بولبولو باغدان ئوچورتدوم,
گوللار, خان اصلىم گوردوزمو?

بو گون بىزىم انلار كۇچر,
اياغى بو يولدان كىچر,
چوخ گوزل بو سودان اىچر,
گوللار, خان اصلىم گوردوزمو?

اصلى هورىدى بىلنە,
قوينو جىنتىدى گىرنە;
گوزلرى بنزر جىيرانا,
گوللار, خان اصلىم گوردوزمو?

اوبالارى اويماق-اويماق,
اولماز ايمىش ياردان دويماق,
اغىز سوددو, دوداق قايماق,
دىللار, خان اصلىم گوردوزمو?

زولفودو ھازار, سد ھازار,
نە گوزل دارايىب دوزر.
قوربت انلە دوشموش, گزر,
يوللار, خان اصلىم گوردوزمو?

گلدىم, گوردوم اصلى كۇچوب,
آتىن سوروب بوردان كىچىب,
ايلىب سويوندان اىچىب,
سولار, خان اصلىم گوردوزمو?

كرم دئىر; جانىم كىمى,
اتلاس گئىر خانىم كىمى,
من سئوېرم جانىم كىمى,
انلار, خان اصلىم گوردوزمو?

سوفى گوردو كى, كرمىن اوخوماغىن دان بونلار بىر شئى باشا دوشمە-

دیلر، دیلله خبر آلدی:
_ قارداش، بو طرفلرده کؤچ-کولفتنن بئله واریب گئدن بیر کنشیش
گۆرمه‌دینیزمی؟

بونلاردان بیر نئچه‌سی کنشیشین گورجوستانا طرف گنتدییینی سؤیله‌دی‌لر.
کرمگیل ائله هامان گونو گورجوستانا طرف گنتمیین بیناسین قویدو-
لار. بیر مدت یول گنتدی‌لر، بیر چؤلون دوزونده گۆینن گئدن بیر قاتار
دورنا گۆردولر. کرم دورنالاری گۆرن کیمی سازینی سینیه باسیب، گۆرک
دورنالاردان نه خیر آلدی:

قاتار-قاتار گۆی اوزونده سوزورسوز،
ایلن، دورنام، ایلن، خیر سوراایم.
بیزیم یوردان نه خبرلر بیلیرسیز؟
ایلن، دورنام، ایلن، خیر سوراایم.

بیزیم یئرده سرین بولاق آخارمی؟
یاز گلنده بنفشه‌لر قوخارمی؟
آلاگۆزلوم سنیرنگاچا چیخارمی؟
ایلن، دورنام، ایلن، خیر سوراایم.

بیتمز می آغاجی بیزیم باغ‌لارین،
اسکیک دئییل هر جور گولو داغ‌لارین،
هنچ اولورمو سنین گۆزل چاغ‌لارین،
ایلن، دورنام، ایلن، خیر سوراایم.

خان اصلیمین سنیرنگاچی هارادا؟
حاق چات‌دیر سین آشیق‌لاری مورادا؛
جانیم دورنا، نه گزیرسن بورادا؟
ایلن، دورنام، ایلن، خیر سوراایم.

دردلی کرم دئیر: هاردان گلرسیز؟
خان اصلیمین یئرین، یوردون بیلرسیز،
گۆرسز، اونا من‌دن سلام دئیرسیز،
ایلن، دورنام، ایلن، خیر سوراایم.

کرم سۆزون تامام ائلدی. باخدی کی، دورنالار هئی دالبادال گندیر،
سوفییه دئدی:

_ سوفی الله، گۆرورسنمی، بو دورنالار بیزیم ائلره گندیرلر. قوی بون-
لارنان ائلیمیزه بیر خبر گۆندیریم.

كرم بونو دئيب، سازيني باسدى سىنسىنه، تئل لرى ديللن دىردى، آدى
گۆرك نه دئدى:

دورنام، گندر اولسان بيزيم ائلره،
ياخشى سؤيله باشدان كئچن حال لارى.
قوهوم-قارداش، دوست، موساحيب اولان لار
بوندان سونرا گۆزلمسين يول لارى.

بىر چىخايدىم ائىوانينا، كۆشكونه،
بىر باتايدىم عنبرينه، موشكونه،
آدى بللى اصلى خانىم عشقىنه،
اولدوررلر، دورنا، تۆكسن تئل لرى.

كرم دئير، هئچ كس يارين اويمسين،
ال ئوزادىب آچام ياخا دويمسين،
هئچ ايبيدين اوخو داشا ديمسين،
ياد اولماسين منىم كىمى ائللى.

سۆز تامام اولدو، يول لارينا داوام ائلى لرى. بىر مدت گندىب، گون-
لرين بىرىنده گورجستان سرحددينه چاتدى لار. باخدى لار كى، بورادا بؤيوك
بىر اوبا وار. اوباتين آهيل-جاحى لى قاباغا چىخدى، سلام-كلامدان سونرا كىم
اولدوق لاريني، هارادان گليب، هارا گئتدىكلرينى سوروشدولار. كرم سازى
سىنسىنه باسيب، اوزونو بئله نيشان وئردى:

فلك منى باغا باغمان ائىلدى،
باغمان آغلار، باغچا آغلار، گول آغلار.
دوست باغينا آخماز اولدو سولاريم،
سوسن آغلار، سونبول آغلار، سئل آغلار.

يارى تاپام، خينا ياخام الينه،
آليب گندم وتەنين ائلىنه.
نه اولار كى، سارىلايدىم بئلىنه،
كمر آغلار، قافتان آغلار، بئل آغلار.

ترک ائىلدىم وطنىمى، ائلىمى،
اليمدن آدى لار قونچا گولومو،
اونونچون قوربتە سالدىم يولومو،
اوبا آغلار، وطن آغلار، ائل آغلار.

اوردك كيمي ئوچدوم گۈل-دن-گۈل لره،
جئيران كيمي قاچديم چۈل-دن-چۈل لره،
كرم دئير: دوشدوم بدنام ديل لره،
گلن آغلار، گئدن آغلار، يول آغلار.

سۆز تامام اولدو. هامى كرمه آفرين دئدى. سوفى بيغيلان لاردان
كئشيشى خبر آلدى، دئدى لر:
_ آختار ديغينيز كئشيش تيفليسده اولور.
كرم اورادان قالخيب، بير باش تيفليسده گل مكدده اولسون، انشيت كئشيش دن.
كئشيش گنجهدن چيخيب، اوبالارى، اولكه لرى دولانا-دولانا گليب چات-
ميشدى تيفليسده. بورانين كنياز ينين يانينا گليب دئدى:
_ من قيزيمى بير موسلمان او غلونون الين دن گۆتوروب قاچميشام.
ايزن وئر، سنين اولكده ياشايم.
كنياز كئشيشه بير ائو وئر دى. كئشيش كوچ-كولفتين بورادا قالماقدا
اولدو. ايندى انشيت كرم دن.
كرم گليب لاپ شهرين كنارينا چاتدى، گۆردو كى، بير دسته جاوان
اوغلان ياشيل چمن گاحدا چاليب، اوخويور، اويناير. بون لار كرمى گۆرن
كيمي اطرافينى آلدى لار.
_ آشيق، گل بيزيم اوچون بير آغيز اوخو. نه قدر پول ايسته سن وئرريك.
كرم دئدى:
_ اوخوماغينا اوخويارام، آنجاق بيز پول آشيقى دئيلىك. اگر منه
كۆمك ائلمك ايستيب سيني زسه سوروشدو غوما جاواب وئردين.
كرم آلدى، گۆرك نه دئدى:

ائى آغلار، گلين سيزه سؤيلىم،
ايتيرديم اصليمي، گۆرن اولمادى.
پروانه لر كيمي آليشديم، يانديم،
من تك بو چۆل لرده قالان اولمادى.

كيم گۆرموشدو فرحاد ايله شيرينى،
اولار دا سئودى لر بيرى-بيرينى،
آتدى كولونگونو، ياردى سرينى،
فرحاد كيمي يارچون اولن اولمادى.

خورشيد اوز ماهينين ديزينه ياتدى،
قنبر آرزوسونون توزونا باتدى،

دونيادا شاهسنم مورادا چاتدى،
آشيق قريپ كيمي گولن اولمادى.

آخ قوواق قيز يورو بىي نين دنكى،
شاه ايسماييلين يارى عربزنگى،
لئىلا دا بير زامان مجنونون دنكى،
اونلارا دا ايمداد اولان اولمادى.

كرم دئير: داغ دوشونده اوتوردوم،
درديم اللى ايكن يوزه يئتيرديم،
لوغمان حكيم كيمي جرراه گتيرديم،
منيم دردلریمی بيلن اولمادى.

هامى يئر بيئردن كرمى آقيشلادى لار. سوفى بون لاردان دا كئشيشى
خبر آدى، دئدى لر:
_ آشيق، بيزه بير مزلى داستان سؤيله. انله داستان اولسون كى، اصلى
اولماسين، يالان دان دوز لسين. سونرا كئشيشين يئرینی سنه دئيك.
كرم آليب، گورك نه دئدى:

گزه-گزه بير ميلچيه توش اولدوم،
خنجر ايله توتوب كسدیم باشینی.
گوجوم چاتمادی كى، چكيب آپارام،
يئددى داغين اوسته سردیم لئشینی.

ميلچك ويز يلدادی، ئوچدو هاوايا،
ياغين سوزدوم اوچ يوز آلتيميش تاوايا،
يوكلهديم اتینی دوخسان دويه،
خودكار اوچون گؤندرديم من لئشینی.

آليب اونو بير مئيدانا آتدی لار،
اتين يوز مين تومن دئيب، ساتدی لار،
سوموكلرين بيغيب، كورپو چاتدی لار،
حساب ائتديك، ايكي مين ايل ياشینی.

اولچوب گوردوم يئددى قاريش ديزى وار،
اوتوز خيرمان دان دا بؤيوك گوزو وار،
دريسينده يئددى قاريش توزو وار.

حسابلاماق اولمور اونون دیشینی.

دریسیندن چادیر قوروب اوتوردوق,
اتین کسب, اون کوچیه یئتیردیک,
اصفهان دان بیر مینخور گتیردیک,
آچیجان آغزینی, سایدی دیشینی.

دیرناق لارین قیریب, تۆکدوک درییه,
بودلارینی بیغدیق اللی کیسیه,
قانادینی یئلکن چکدیک گمییه,
فیل بورنوندان ئوزون گوردوم قاشینی.

من گورورم قارانیقدا گلنی,
گلیبنی شیرین جانیم آلانی,
دردلی کرم سؤیلر بئله یالانی,
بئله گوردوم گوزلارین ایشینی.

توپلاشان لار کرمه آفرین سؤیلهدی لر, کنشیشین تیفلیسده اولدوغونو
اونا خبر وئردی لر. کرمگیل جاماعتلا خوداحافیزلشیب, یولا دوشدولر.
آز گتندی لر, چوخ گتندی لر, کور چایینین کنارینا چیخدی لار. کرم باخدی
کی, ایکی گوزل کور چایینین کناریندا سیاحت ائدیر. کرم سازی سینسینه
مین دیردی, گورک بو ایکی گوزله نه دئدی:

جیلولنه-جیلولنه
نه گئدیر سیز قوشا, دیلبر!?
تانی آیریلیق وئرمسین
هاواداکی قوشا, دیلبر!

خوشلادیم خسیات, حالینی,
آغ اوزده قارا خالینی,
گورنده گول جامالینی,
کونول گلدی جوشا, دیلبر!

سنو دیم سن کیمی سونانی,
قافیل اوخلادین سینمی,
گوزلرین قانلی حرامی,
قاداغا وئر قاشا, دیلبر!

بیر اوخ آتدیم ذرنیشانا،
او دا گئندی پریشانا،
دندیم بلکه بیر یومشانا،
باغری دؤنموش داشا، دیلبر!

حیرانییام اصلی خانین،
کرم ده اولسون قوربانین،
سنین بو دلی دؤورانین،
وارماز هرگیز باشا، دیلبر!

کرم سؤزونو تاماما یئتیریب، قیزلاردان آیریلدی. تیفلیس بویوک، بونلار
نابلد. آز گزدی لر، چوخ گزدی لر، گلیب بیر قحوخانایا چاتدی لار.
قحوخانادا اولانلار اوندان خاهیش ائلدی لر کی، گورجوستانی تعریف ائلسین.
کرم اونلارین سؤزونو یئره سالماییب، آلدی گورک نه دئدی:

سنیر ائلدیم گورجوستانین ائلینی،
انللی وار _ بیزیم ائله بنظمز.
بارلی باغچالاری، قارلی داغ لاری،
گول لری وار _ بیزیم گوله بنظمز.

عالیم لری یازی یازار، معنادی،
گول لری وار _ مین دردلره داوادی،
گوزل لری، محبوب لاری الادی،
مال لاری وار _ بیزیم مالا بنظمز.

باش لارینا کئچه پاپاق قویال لار،
چاغیراندا _ مودی، مودی _ دنیل لر،
گلین، قیزلار آل-یاشی لی گئیل لر،
دیل لری وار _ بیزیم دیله بنظمز.

جوشقون-جوشقون چای لارینی کئچمیشم،
سرین-سرین سولارینی ایچمیشم،
کرم دئیر: دیلبر لرین سئچمیشم،
حال لاری وار _ بیزیم حالا بنظمز.

بلی، اورادان-بورادان بیر قدر چالیب اوخویاننان سونرا، ائله کی، گئجه
آرالیغا گلدی، مجلس داغیلدی، چایچی کرم دن خبر آلدی:
_ اشیق طایفه سی گزری اولار. دئیین گوروم، هارادان گلیب، هارایا گنت-

مک ایستیر سینیز؟

سوفی دندی:

بیز سنین بیلدیین آشیق لاردان دنیلک بو آشیق ضیاد خانین اوغلودو.
آتاسینین وزیر قارا کنشیشین قیزینا عاشق اولوب. کنشیش ده قیزینی گوتوروب
قاجیب. ایندی بیز دییار-قوربته دوشوب, کنشیشی آختاریریق.

چایچی دندی:

سیز آختار دیغینیز کنشیش کوفلتیین بیزیم قونشولو غوموزدا اولور.
کرم چایچی دان بو خبری ائشیدنده چوخ شاد اولدو. آیاغا قالدی کی,
او ساعت گندیب اصلینی گورسون, آنجاق گنجه اولدوغونا گوره سوفیگیل اونو
قویمادی لار. چایچی اونلارا یئر سالدی. سوفی یئر گین کیمی یوخویا کچدی.
اما کرم یاتا بیلمه دی. ائله بیل یورغان-دوشینه بیره دولدور موش-
دولار. سحره کیمی گوزلرینه چیمیر ده کلمه دی. ائله کی, سحر آچیلدی,
سوفینی دوسو کلیب دندی:

سوفی لله, سحر دی, دور!

بلی, هر ایکسی دوروب شهره چیخدی لار. چایچینین وئردیی سالیق ایله گلیب
کنشیشین ائوینی تاپدی لار. سوفی کنشیشین قاپسینی دؤیدو. کنشیش قاپینی آچدی.
کرمی گورن کیمی دیل-دوداغی قورودو. سوفی دندی:

کنشیش, سن اوزون بیلیرسن کی, کرم سنین قیزینا, قیزین دا کرمه
آشیدی. گل سن بیزی چوخ اینجیتمه, اصلینی وئر کرمه.
کنشیش اول ایسته دی چیغیر-باغیر سالسین. گوردو کی, های-کوی سالسا یاخشی
اولمایاجاق, یوموشاقلیقنان دندی:

سوفی, ائلدییم ایشه من اوزوم ده پئشمان اولموشام. بیر ایشدی دوشوب.
گلین ایچری. من قیزیمی وئریم کرمه. آنجاق بو گون بیزده قالین,
سحر نئزدن ائله بورادا توپو ائلریک, قیزی آپارارسیز.

کنشیش قولونو کرمین بوینونا سالیب, اوزون دن اوپدو. اونلارا بیر
اوتاق وئریب راحتلادی. اوزو ائودن چیخیب, شهرین باش کنشیشی نین یانینا
مصلحتنه گلدی. باش کنشیش اونون باشینا گلن لره قولاق آسیب دندی:

سن بو یئرلرده قالما! ائله بو گنجه قاچ, گنت!

کنشیش بورادا قالسین, سیزه خبری وئریم کرم دن. او بیرری طرفدن
کرم آخشامی سالدی, دوشدو کنشیشین هیئتینه. ائله هیته آیاغینی قویان
کیمی اصلی چیخدی اونون قاباغینا. کرمین عشقی جوشه گلدی, آدی, گورک نه
دندی:

ساللانا-ساللانا چیخدی قارشیم,

بوپو سرو, یاناق لاری آل اصلی!

هوریده, ملکه تایی تاپیلماز,

دیلی شکر, دوداق لاری بال اصلی!

مسمنی چکییدی قلم قاشینا,
آخ ایپک چالمانی سالیب باشینا,
سینه بنزر آهو, جنیران دوشونه,
آچ قول لارین, گل بوینوما سال, اصلی!

کرم دئیر, یوز ایل سنه قول اولوم,
ایزن وئر قاپیندا رنجبر دوروم,
قیسمت اولسون سن دن مورادیم آلیم,
سن ده مننن مورادینی آل, اصلی!

ایکی حسرت بیر-بیرینه سارماشدی لار. اصلی اوز باشینا گلن لری کرمه,
کرم ده اوز باشینا گلن لری اصلیه دانیشدی. ائله کی, سوز گلدی قارا
کنشیشین بو گون کرمه وئردییی و عدهیه, اصلی باشلادی آغلاماغا. کرم
اوننان سوروشدو:

_ بس نه اوچون آغلا بیرسان?
اصلی دئدی:

_ کرم جان, آتام سنی آلدایر. او منی سنه وئرن دئییل. قورخوم
بودو, او بو گنجه منی بورادان قاچیردا.

کرم دئدی:

_ یوخ, اصلی, او داها وئردییی بو سوزدن قاچماز.
هر ایکی حسرتکنش گوروشوب, بیر-بیرین دن آیریلدی لار. کرم ایله سوفی
اورکلری آرخایین گنجی یاتماقدا اولسون لار, سنه دئییم نامرد کنشیش-
دن.

کنشیش گنجی آرایا سالیب, کوچ-کولفتینی بیغیش دیردی, عرضوروما یولا
دوشدو. یازیق اصلی نه قدر وورنوخدوسا, نه کنشیشین قورخوسون دان داد-
فریاد ائلیه بیلدی, نه ده کرمه خبر چانت دیرا بیلدی.
سحر اچیلدی. کرمه سوفی گوردولر کی, لله کوچوب, یوردو بوش, کنشیش
یئنه ده قاچیب. کرمین اوره یی قوبار ائلدی, آلدی سازی, گورک نه دئدی:

دولانسین اییامین, دونسون دؤورانین,
قویمادین یئتیشیم مورادا, فلک!
قوروماز گوز یاشیم, اچیلماز کونلوم,
دوشموسن منین اینادا, فلک!

جبرينه سيز باخين چرخى-قحشارين,
ظلمونو آرتيردى من ديل-افكارين,
جفاسين من چكديم گول اوزلو يارين,
آخير نصيب ائتدين خور يادا فلک!

اليمن آل ميسان هورى, ملييم,
عشق اودونا يان دير ميسان اوره ييم,
آخیردا سنينله دوشر گيلئييم,
تؤكولر ناحاق قان آرادا, فلک.

كرم دئير: يار سيز بوردا نئي لرم,
عبسدى كيم بو سؤزلرى سؤي لرم,
محشرده الي نين شوکوه ائيلرم,
اونسوز دئييل, يئتر ايمدادا, فلک!

سؤز تاماما يئتدى. سوفى دئدى:
_ كرم, آغلاماقدان بير شئي چيخماز. دور, گئدك, خورجون لار ييميزى
گؤتورك, كئشيشين دالينجا يوللاناق.
دوروب بير باش دوشدوكلرى قحو خانايا گلدى لر. جاماعت اونلارى بئله
گؤروب, سببىنى سوروشدو. سوفى كئشيشين اونلارى نئجه آداديب قاچديغينان
دانيشدى. كرمين دردى تزلندى, آدى, دئدى:

بير اود دوشدو, اوره ييمى تئيلهدى,
اود توتوبان جيسيم, يانديم, آغلارام.

ظاليم كئشيش يئنه حيله ائيلدى,
موردار حيله لر ين قانديم, آغلارام.

كؤنلوم ايستر گؤزل لر ين مردينن,
قورتار ماديم من بو ظلمون دردينن,
آمان لله, اصلى كؤچوب يوردوننان,
ايندى اونا من اينانديم, آغلارام.

حكيم يوخ, لوغمان يوخ درديمى قانا,
ار ييبىدى باغريم, دؤنوبدو قانا,
آز قاليبىدى كرم اوددانا, يانا,

اود توتدو بدنيم, يانديم, آغلارام.

جاماعت يئر بيئردن كئشيشه سؤيميه باشلادی. دئدی لر:
_ سن گل قال بيزيم بو يئر لرده. سنه بينديبين قیزی آلاق, تويونو
ائليک. او قیزدا نه گؤروب سن کی, ال چکه بيلمير سن?
كرم سازی دؤشونه باسيب دئدی:

اصليم گئندی گورجوستانين ائلينن,
منيم بوردا قاليشيما نه دئرسيز?
ايکی ديل لی هر جايينين الينن
سار اليبان سولوشوما نه دئرسيز?

بايرام گله, خينا ياخام دستيمه,
سلام وئرم يارانيم, دوستوما;
خسته اولسام, اصلی گلمز اوستومه,
قريب-قريب اولوشومه نه دئرسيز?

مجنون لئيلا اوچون چکدی جفانی,
قريب شاهسنمله سوردو سفانی,
آر اييب دا تاپديم من بيوفانی,
ايندی ده آير يليشيما نه دئرسيز?

بير زولفونه آسيلاييم دار دئيه,
قونچا گوله ساريلاييم خار دئيه,
منيم بوردا توتی ديليم وار دئيه,
گنديب-گنديب گليشيما نه دئرسيز?

سحر ايله ايکيندی نين آراسی,
آلدی منی قاش لارينين قاراسی,
کيمسه بيلمز ندی درديم چاراسی,
ملول-ملول باخيشيما نه دئرسيز?

من کرمم, کر ملييم بيل ديرديم,
دوستو آغلاديب, دشمنيمي گولدوردوم,
ئوزون بويلو, خان اصليمي آلديرديم,
آرسيز-آرسيز گولوشومه نه دئرسيز?

سؤز تامام اولدو. کرم سازلا, سؤزله دئديبی کیمی ديلله ده دئدی کی:

_ ساغ اولون، قارداش لارا! آنجاق من اوز اصلیمی تاپمالييام.
سوفی خورجونو گۆتوردو، جاماعتلا حالال-حومت ائلییب یولا
دوشدولر. شهردن چیخیب بیر آز گنتمیشدی لر کی، گورجوستانین ایری-اویرو
جیغیرلاری، یول لاری باشلاندى. کرم دئدی:
_ سوفی، دایان، خان اصلیمی بو یول لاردان خبر آلیم.
سوفی دایاندى، کرم آلیب سازینی گۆرک اصلی خانى یول لاردان نئجه
خبر آلدی.

ایریم-اویروم گندن یول لار،
یول لار، اصلیمی گۆردوزمو؟
دوشموشم یاریم ایزینه،
ایز لر، اصلیمی گۆردوزمو؟

اینینه گنیبیدی سایا،
یانیندا وار بیر جوت مایا،
سننن خبر آلیم، قایا،
قایا، اصلیمی گۆردوزمو؟

اصلیمین کچدییی یوردلار،
کرمین چکدییی دردلر،
قویون لاری بیئن قوردلار،
قوردلار، اصلیمی گۆردوزمو؟

آز گنندی لر، اوز گنندی لر، دره، تپه دوز گنندی لر، گون لرین بیرینده
بیر ئوجا داغین اتیننه چیخدی لار. باخدی لار کی، بو داغین باشی قار، اتکلری
ایسه چمنلیک، باغ-باغچادی. تزجه داغین گدییین دن آشماق ایستیر-
دی لر، دومان، چن بون لاری ائله قاپلادی کی، یولو ایتیردی لر، بیلمه دی لر هارا
گننسین لر. کرم گۆردو چووغون بون لاری اولدورجک، دئدی:
_ اماندی، سوفی قارداش، منیم سازیمی وئر. بورادا اولوب، قورد-قوشا
یئم اولاجاغیق. یاریم اچاتمایاچام.
سوفی سازی وئردی. آلدی کرم، گۆرک نه دئدی:

سنه دئییم، سولتان داغی،
نه دوماندى، باشین سنین!؟.

چیسکین تۆکر، دومان چۆکر،
هنچ گنتمز می قیشین سنین!؟

دورد بير ياننان بست اولموسان,
دردمى تك مست اولموسان!
جمله داغدان اوست اولموسان,
نه ئوجادى باشين سنين!?

اسكيك اولماز قارين, ياغار
بولودلار بير-بيرين قووار,
صاباح گونش سنه دوغار,
جواهيردى داشين سنين.

آلت يانين باغ ايله بوستان,
او بير يانين گول-گولستان,
آبيردى لار منى دوستدان,
اوتر قريپ قوشون سنين.

كرم دنير: اولدوم, ايتديم,
بو فانى دونيادان گئتديم;
قوجالاردان سوال ائتديم,
كيمسه بيلمز ياشين سنين.

كرم سوزونو تاماما يئتيردى. داغين باشينداكى دومان چكيليپ گئتدى,
چووغون ياتدى. كرمگيل يولا داوام انديب, درملردن سنل كيمي, تپلر-
دن ينل كيمي گنديب, بير چوبانا راست اولدولار. كرم چوباننان سوروشدو:

_ بوردان بير كئشيش كئچديمي?

چوبان دئدى:

_ آشيقي, هامان كئشيش خوب ويلايتينه طرف گنتميين بيناسين قويدو.
كرم باخدى كي, اوز داغلارى ئوزاقدان گورونور, اوره يى قوبار ائلدى,
آلدى, گورك نه دئدى:

گليب باهار, ياز آيلارى,
سولار آخار ايندن بئله.
هر طرفدن توتى, قومرو,
جوشور, اوخور ايندن بئله.

بولبول اوتر هزين-هزين,
جنننه بنزر ايلك يازين,
بنوشه, چيچك يئر اوزون
الوان ائلر ايندن بئله.

آغاچلار گئير دونونو،
حاقا چئويرر يُونونو،
دردلی کرم وتەينینی
آنار، سيزلار ايندن بئله.

سۆز تاماما يئندى. کرمگيل يولا دوشدولر. گئجه-گوندوز يول
گئندى لر. بير چاي کنارينا چاتدى لار، گۆردولر قيز-گلینلر پالتار
يويورلار. بونلارين ايچريسینده بير گۆزل گلین وار، گون کیمی ایشیق وئریر.
کرمین عشقی جووشه گلدی، آلدی، گۆرک گلینه نه دئدی:

گئدریکن بير گلینه توش اولدوم،
يولچونو يولوننان ائيلر بو گلین.
گۆرک، نيقيبيني آتدی اوزونن،
يولچونو يولوننان ائيلر بو گلین.

منیم اصلیم جننتکی هوریدی،
بير آه چکسم داغی، داشی اريدی؛
گۆزلیکده هوری، ملک، پریدی،
يولچونو يولوننان ائيلر بو گلین.

بير آه چکسم داغلار، داشلار اريير،
ندی بو سندکی او سيپاه تئلر،
خینالی بارماق لار، او نازیک اللر،
يولچونو يولوننان ائيلر بو گلین.

کرم چکر يار ئوجوندان ذلتی،
بيوفا دوست هئچ ائيلمز موروتی،
اوزون گۆرن نئي لر دونيا لذظتی؟
يولچونو يولوننان ائيلر بو گلین.

بنزر اصلیم جننتکی هوریه،
آه چکنده داغلار، داشلار ارييه،
دردلی کرم بو يول لاردا چورويه،
يولچونو يولوننان ائيلر بو گلین.

کنشیشی قیز-گلین لردن سوروشدولار. قيزلار کنشیشین کؤچ-کولفتله چاي-
دان کنچیب گئنديبینی اونا خبر وئردی لر. کرم آيریلیب گئتميه باشلادی.
آز گئتمیشدی لر، چوخ گئتمیشدی لر، کرمین هالی دييشیلدی، اوره یی دؤيون-
ميه باشلادی، گۆزلری قارالدى. اوره بينده دئدی: _ اصلیمه چاتمايا جامام.

اولوب قوربت ائللرده قالاچام. آلدی، حالینا موناسیب گورک نه دئدی:

حالدان حالا دوشن ویران کونلومون
هر مجلسینده بیر جاهان ایلشمیش.
گاه شاه، گدا اولور، گاه دانا، نادان،
گاه هر مجلسینده زیندان ایلشمیش.

بیر محله سینده یئددی لر، بئش لر،
بیر محله سینده بعضیرگان ایشلر،
بیر محله سینده دوققوز درویش لر،
بیر محله سینده پیران ایلشمیش.

بیر محله سینده جانان جان ائیلر،
بیر محله سینده گول فغان ائیلر،
بیر محله سینده بولبول قان ائیلر،
بیر محله سینده گولشن ایلشمیش.

بیر محله سینده جمالین گورم،
بیر محله سینده گول لرین درم،
بیر محله سینده بیچاره کرم،
بیر محله سینده جانان ایلشمیش.

سوز تاماما یئئدی. یولا دوشوب، گنجی گوندوزه قاتیب، باللیجایا
گلدی لر. اونلارین یانینا چوخ آدم توپلاندى. سوفی آدام لاردان کئشیشی سو-
روشدو. بیر نفر دئدی:

_ آی جانیم، سیزه نه اولوب کی، بیر قیزین دالینجا دوشوبسونوز؟ مگر
دونیادا قیز یوخدو؟ او اولماسین، باشقاسی اولسون.
آلدی کرم، دئدی:

آی آغالار، خان اصلیمدن آیریلدیم،
منی اولدورمهلی، دؤیمهلی دئیین!
گنجه-گوندوز آه اندیین یانارام،
منی اولدورمهلی، دؤیمهلی دئیین!

بیرجه دفعه خاطرینی سورمادیم،
کئچدی عومروم، مورادینا ایرمدیم،
فورست الدهه ایکن دم لر سورمه دیم،

منى اولدورمەلى، دۆيمەلى دئيىن!

اليمنن آلدېردىم گۆزۈ آلانى،
اونون اوچون ترك ائىلدىم سيلنى،
باشىما سالمېشام بونجا بلانى،
منى اولدورمەلى، دۆيمەلى دئيىن!

من كرمم، عشق بادسين ايچىردىم،
بو سئودانى اوز باشىمدان كئچىردىم،
هاييف كى، اصلیمی الدن ئوچوردوم،
منى اولدورمەلى، دۆيمەلى دئيىن!

كرم سۆزونو تاماما يئتيردى. باخدى لار كى، بو دوغرودان حاق آشى-
غىدى. كئشيشگىلېن گئندىيى يولو اونلارا گۆستردى لىر. كرمگىل گئجنى اورادا
قالىب، سحر تئزدن يولا دوشدولر.
بىر آز گئتمىشدى لىر، سرىن بىر مئە باشلادى. مئە قاباق طرفدن
اسىردى. لاپ اونلارېن اوزونه ووروردو. كرم دئدى:
_ سوفى، دايان من خان اصلیمی بو بادی-صبادان خبر آلاجاغام.
سازى كۆيىنېن دن چىخارىب، باسدى باغرىنا، دئدى:

ايلنمىر كى، ياردان خبر سورايىم،
اسىب-اسىب گئدن بادی-صبا هئى!..
قىرىلسىن باعئىن قولو، قانادى،
هئچ كىمسە دوشمىسېن ياردان جىدا هئى!..

يودوم دولبندىمى، بىياز ائىلدىم،
سىلدىم كۆنول پاسىن، آياز ائىلدىم،
من قانلى فليە نىياز ائىلدىم،
فلک منه وئردى چوخلو جفا هئى!..

دورمايوبان آخىر چئشمىمىن ياشى،
آخدىغى يئرلرده ارى دىر داشى،
بنله ايمىش قانلى فليىن ايشى،
نه شاه بىلير، نه خان، نه ده گدا هئى!..

من كرمم، خورىات لارا تاي اولدوم،
بيوفا يار سئودىم، عجب باي اولدوم،
عومور اوزدوم، گون چوروتدوم، ذاي اولدوم،

منى بوشالتىدى لار قابدان قابا ھئي!..

بىر آز اوتوردولار. دىنچلرېنى آليب، يور غونلوق لارېنى چىخارتدېقدان
سونرا دوروب گنتمىن بىناسىنى قويدولار. آز گنتدىلر، چوخ گنتدىلر، بىر
شهر خارابالىغىنا چىخدىلار. كرم داياتىب دئدى:
_ سوفى لله، بىر زامان واريمىش كى، بو شھرده آدم لار دؤوران سورور-
موش. دايان، سوروشوم، گوروم بو شهر نىيه خارابا قاليب؟ آدم لارى
ننجه اولوب؟

آلدى كرم گورك خارابا شھرە نه دئدى:

سپياھ اولوب بو عالمى گزرکن
راست گلېشم بو ويرانين داشينا.
سؤيله ويران، نه زامانان برىسن؟
نه گلېشىدى، نه گلجک باشينا؟

كرمين سؤزلرېن دن ويران ديله گليب دئدى:

حضرت نوحون زامانينان برېيم،
امر-حاقلا نلر گلدى باشيما...
باشيما گلنى سؤيلېيم سنه
گور نه زهر قاتيلېيدى آشيما.

آلدى كرم:

كيم ائشيتسه سنين آه ايله زارين،
ترك ائليز الده اولانين، وارين،
نؤچون خاراب اولدو چارسى-بازارين،
عقل ايرمز او خودانين ايشينه.

آلدى ويران:

اوج يوز آلتمىش چئشمه لرېم آخاردى،
گوزل لرېم سئيرگاحا چىخاردى،
خانيم لارېم لئو گووهر تاخاردى،
باخماز ميسان خان يئرېنده داشيما.

آلدى كرم:

در دلى كرم سنه ويران سؤيلهدى,
سؤيله, ايبيدلرين فلک نئيلهدى?
كىملر گليب سنى ويران انئىلدى?
فلک نييه داشين سالىدى باشينا?

آلدى ويران:

چوخلو ايبيدلريم واردى بورادا,
كىمى ساز چالاردى, گزيب اورادا,
ايندى ويران اولوب, قالدیم آرادا,
ويرانام, اونلارى چكديم دؤشومه.

كرم سوزونو تامام انلييب, گنتميين بيناسين قويدو. گنديب,
گنديب, آخشام چاغى چالوبا دنئيلن بير يئره چيخدى لار. كرم هر جور
آغاجان, گولنن دولو, لالزار بير باغا گيردى. باغين ايچينده بير دسته قيز
چاليب, اوخويوب, اوينايردى. كرم بو قيزلارين ايچينده اصليمه بنزر بير
قيز گوردو, دئدى:

_ سوفى, دايان بير قاتار سوز دئيم, بو قيز منيم خان اصليمه بن-
ذبير.

كرم اوره يى دميرچى كورهسى كيمي آليشيب يانا-يانا بو قيزا دئدى:

گوزلر چيخيب لار سئيره,
بيريسى اصليمه بنزر.
آل گنئيين ساللانيشى,
يئرئيشى اصليمه بنزر.

كرم بئله دئينده هاما قيز قولاج ساچلاريني سینه سازى انلييب,
گورك كرمين بو سوزونون موقابيلينده نه دئدى:

ئوزاق ائلدن گلن, آشيق,
سنين اصلين من دئيلم,
چوخون درده سالان, آشيق,
سنين اصلين من دئيلم.

آلدى كرم:

عشقين بادسينى ايچدويم,
بولانئىق چاي لاردان كنجديم,
بىر قىز گوردوم, درده دوشدوم.
دوروشو اصليمه بنزر.

آلدى قىز:

سوزونو قانميشام عزل,
باغىما دىمىيب خزل,
ياد ائلىنه گئتدى گوزل,
سنين اصلين من دئىيلم.

آلدى كرم:

منه موشتاق قوربت ائللر,
گوز ياشىمى كىملر سىلر?
كرم آغلار, رقىب گولر,
گولوشو اصليمه بنزر.

آلدى قىز:

سنين آختار دىغىن اصلى,
قاراقاشلى, قاراگوزلو,
منىم آدىم خانىمنازدى,
سنين اصلين من دئىيلم.

سوز تامام اولدو, كرم كئشىشى اوندان خبر آلدى, قىز دئدى:
_ سنين آختار دىغىن كئشىش بو گون كوچ-كولفتىنن بور ادان كوچوب,
گونچىخان طرفه گئتدى.
كرم بو سوزو قىزدان انشى دن كىمى سازى سىنسىنه باسىب, گورك سوفييه
نه دئدى:

دورما, گندك, سوفي الله,
يئنه اصليم كوچ ائلىيب.
قان آغلارام بوننان بئله,
يئنه اصليم كوچ ائلىيب.

اصليم ائلىن دن كوچوبدو,

آمالی داغدان کئچیدی،
داشبولاغدان سو ایچیدی،
یئنه اصلیم کؤچ ائیلیب.

یاردان منه یارا دیمیش،
هنج دوزلمز بو موشکول ایش،
اونلا بئله قارا کنشیش،
یئنه اصلیم کؤچ ائیلیب.

سوفی، گل ائيله سؤیلمه،
باغریمین باشین تئیلمه،
گئدیر هم، یول دان ائیلمه،
یئنه اصلیم کؤچ ائیلیب.

قارشیمیزدا قارلی داغلار،
کونول محببتی چاغلار،
اصلی کؤچوب کرم آغلار،
یئنه اصلیم کؤچ ائیلیب.

کرمگیل اورادان دا قالخیب، بیر نچه گون یول گلدیکدن سونرا گلیب
بیر کنده چیخدی لار. باخدی لار کی، بورادا توي وار. کرمین رنگی گول
یارپاگی کیمی سولدو.

سوفی خیر آلدی:

— کرم، سنه نه اولدو؟

کرم دئدی:

— ظالیم کنشیش اصلینی اره وئریب، بو توي دا اونون تویودو.

سوفی دئدی:

— گل دالیمجان، الله کریمدی.

سوفی کرمی توي مجلسینه آپاردی. مجلس کرمی کئچیردی یوخاری

باشا. خورک یئینن سونرا دئدی لر:

— آشیق، بیر آز اوخو، اوره بیمیز آچیلین.

کرم سازینی الینه آلدی، آیاغا قالخیب چالماق ایستینده گوزو او بیرى

اوتاغا ساتاشدی، گوردو بیر گلین اوتوروب تاخت اوسته، قیزلار دا اونا زینت وئریر،

یقین ائلدی کی، بو اصلیدی. دئدی:

چبخار تاختا، دیوان ائیلر،

اصلی, قاش لارین, گۆزلرین.
گۆزومدن قان روان ائیلر,
اصلی, قاش لارین, گۆزلرین.

شاه کیمی مطلب بیتیرر,
حۆکمون یئرینه یئتیرر,
دیلسیزی دیله گتیرر,
اصلی, قاش لارین, گۆزلرین.

فیرقتین منی یان دیرار,
داغی, داشی دولان دیرار.
قاپی-قاپی دیلن دیرهر,
اصلی, قاش لارین, گۆزلرین.

هاوادا شاهینه بنزر,
یئردکی لاجینا بنزر,
گۆیده گۆیرچینه بنزر,
اصلی, قاش لارین, گۆزلرین.

گاه آغلادار, گاه گولدورر,
گاه گۆز لیلیین بیل دیرهر,
آخیر کرمی اولدورر,
اصلی قاش لارین, گۆزلرین.

سۆز تاماما یئتدی. هامی کرمین بو خوش آوازینا احسن سۆیلهدی.
بیر نفر کرمه دئدی:

_ ائی آشیق, گل قال بیزیم ائلده, آشیقلیق ائله, ائو-ائشیک صاحبی اول. بیزیم
ائللر قریب سئوندی.

کرم بئله ائشیدنده دئدی:

_ آغالار, قولاق آسین, بیر قاتار دا سۆزوم وار, دئییم.
دئدی لر:

_ بویور!

کرم دئدی:

تک بیرجه یاریمی منه وئرسه لر,

بو فانی دونیادا مالی نئی لرم?

بیر ایمداد اولور سا مؤولادان اولسون,

قئیری نین وئردییی مالی نئی لرم؟

ئوجا داغ باشیندا ترلان لار سوزر،
گؤل لرده یاشیلباش سونالار اوزر،
اصلی نین یاناغین بیر جوت خال بزر،
قئیری نین وئردییی خالی نئی لرم؟

کرم دئیر: من نه ایدیم، نه اولدوم.
اصلیمین عشقین دن سارالیم، سولدوم،
جیسیم توک گئیردی، مجنونا دؤندوم،
اصلیسیز من جاه-جلالی نئی لرم؟

سؤز تامام اولدو. کرمین دئدیبیننن مجلس اهلی بیر شئی باشا دوش-
مدی. سوفی ایشی بئله گورنده دئدی:

— قارداش لار، بو ضیاد خانین اوغلودو. اوز وزیرلری قارا کئشیشین قیزینا
عاشق اولوب. قیز دا بونا آشیددی. کئشیش قیزینی بونا وئرمک ایستیمی،
گؤتوروب قاچیب. بیزه دئدی لر کی، کئشیش بورادا اولور. بیز ده بورایا گلیم-
شیک. کرم ائله بیلدی کی، توی اونون سووگولوسونون تویودو.
توییبی دئدی:

— آشیق، بو باشقا آدامین تویودو. سنین آختار دیغین کئشیش دونن
بورادان کئچیب گئتدی.

کرم له سوفی گئجنی بورادا قالیب، سحر تنزدن دوروب یولا دوشدولر.
اونلار گئتمکده اولسون لار، بو طرفدن گؤیده بیر قاتار دورنا گوروندو.
کرم آلدی سازینی، گورک دورنالارا نه دئدی:

دورنا، گندرسیز هارایا،
مننن یارا سلام دئیین!
گورسز اگر بوتام آغلار،
دؤنوب یارا سلام دئیین!

یولونوز گئدیر آغداشا،
قارلی داغلار آشا-آشا،
هم قوهوما، هم قارداشا،
هم دییارا سلام دئیین!

دورنا، تئلین شانا-شانا،
هم او یانا، هم بو یانا؛

آلین سیزه بیر نیشانانا
وئریم، یارا سلام دئیین!

داد سئیر اغیبین الینن،
آشیق داغلارین بئلینن،
دردلی کرمین دیلینن،
دورنام، یارا سلام دئیین!

کرم سۆزونو موختصر ائیلدی، یولا داوام ائلدی لر. بیر مدت
یول گئدیپ، بیر اویایا چاتدی لار. کرم اوبانین کناریندا بیر گۆزل قیز
گۆردو. بو قیز او قدر گۆزل ایدی کی، گون کیمی هر طرفه ایشیق سالیردی. قیز
کئچیب گئتدی. بیر دسته آهیل-جاحیل کرمین اطرافینا توپلاندى. کرم سازی
سینسینه باسیب دئدی:

سیزین ائلده من بیر گۆزل گۆرموشم،
شو خو دوشوب گورجوستانین ائلینه.
بولبول کیمی شیرین-شیرین دانیشیر،
بال تۆکولور دهانین دان دیلینه.

قدیر مؤولام وئریب خوب جامالینی،
اونو سئون نئینر دونیا مالینی،
قورشاییب کمرله اینجه بئلینی،
بویو بنزر ئوجا سروین دالینا.

کرم دئیر منیم یاریم اینجیدی،
دوداق لاری یاری آچمیش قونچادی،
سونبول تئلی توپوغون دان ئوجادی،
بیر تئلین وئرمرم دونیا مالینا.

اینجیدی، میرواری، صدف دیش لری؛
قودرتدن چکیلیب کامان قاش لاری،
دال گردنده قولاج-قولاج ساچ لاری
سارماشیر، دولانیر اینجه بئلینه.

من کرمم، گنجه قیلام زاریمی،
حاق جانیم آلماسین، چکیم جوورینی،
یوخاری دان خبر الدیم یاریمی

دئدى لر كۆچۈبدو بايان ائلىنه.

كرم سۆزو تامام ائلدى. سوفى آدم لاردان كئشىشى خىر آلدى.
جاوان لار كئشىشىن قارسا گئندىيىنى اونا خىر وئردى لر. كرم يولا روان
اولوب, قارسا طرف گئتمىن بىناسىنى قويدو. يولدا يئنه گوردولر بىر
قاتار دا دورنا گئدىر. كرم سوفىيه دئدى:
سوفى الله, قوي بو دورنالاردان دا بىر سۆز سوروشوم.
آلدى كرم, گورك دورنالارا نه دئدى:

گوي اوزونده بؤلوك-بؤلوك دورنالار,
ندى سىزىن احوالىنىز, حالىنىز?
بىر عرضى-حال يازىم, يارا يئتىرىن,
دوست يانىنا دوشر ايسه يولونوز.

گويده شاهىن, شونقار, گوروب چاشارسىز,
اول ئوجا داغ لارى نه جور آشارسىز?
اووچو گورن كىمى قاناد آچارسىز,
قىشدا قاراماندى سىزىن ائلىنىز.

دردلى كرم دئىر: ئوغرا دىم درده,
جانىم قورىان اولسون مرد اوغلو مرده,
يازىق دورنا, نه گزرسن بو يئرد?
يوخمو سىزىن وتەنىنىز, ائلىنىز?

از گئندى لر, چوخ گئندى لر, گون لرىن بىرىنده گئدىب قارس شەرىنه چات-
دىلار. بورادا بىر قارىيا قوناق اولدولار. آدم لار هر طرفدن توكولوب
گلدى لر. قوناغا خوش گلمىسىز دئدى لر, اونلارنى احوالىنى سوردولار. آلدى
كرم, توپلاشان لارىن سوال لارىنا بئله جاواب وئردى:

هئى آغالار, نئجه اولور
هالى ياردان آيرىلانين?
آخىر دوشر قوربت ائله
يولو ياردان آيرىلانين.

قرنفىل لر توتماز ايمىش,
گول تىكانسىز بيتمز ايمىش,
ايشه, گوجه گئتمز ايمىش
على ياردان آيرىلانين.

شاهینلر گۆیه چکیلیر،
دورنالار گۆله تۆکولور،
اون بئش یاشیندا بوکولور
بئلی یاردان آیریلانین.

کرم قوجالار، دئیرلر،
بو یئرده اولر، دئیرلر،
دینمز، لال اولار دئیرلر _
دیلی یاردان آیریلانین.

آداملار کرمه دئدیلر:
_ آشیق، آرزون ندی؟ بیزدن نه خلت ایستیرسن؟
کرم دئدی:
_ من خلت آلان آشیق لاردان دئیلم. سیزه بیر قاتار سۆز اوخویاجا-
غام، کۆنلونوز شاد اولسون.
آدی، کرم، دئدی:

قدیر مؤولام، بودو سندن دیلیم،
بو گلن قیشیمیز باهار، یاز اولار.
گونده اوتوز ایکی دؤوران ائیلیه،
عکسینه چئوریلیب بوران، تئز اولار.

گونده مین توپوغوم یومورتا سالار،
یاخشى کاتیب گرک حسابین آلا،
مین بیر قارا قارغا گؤیرچین اولار،
بیر دام دولو اوردک ایله قاز اولار.

مین سفینم دریالاردا قیشلایار،
قیرخ قولونلو مین قیسراغیم کیشنیه،
یائیندا ایکی یوز چوبان ایشلیه،
هر بیر سوروسونده مین بئش یوز اولار.

دلی کۆنلوم عشق اودونا قالانا،
هئی آغالار، سۆزوم یاددا ساخلانا،
دوققوز تۆله ائیم حاضر باغلانا،
بیر-ایکی توولادا خام یاغیز اولار.

دردلی کرم دئیر: دونیانین ایشی،
گۆزومنن آخیتدیم هئی قانلی یاشی،

تا بو قدر مالا مالیکسه کیشی،
بیر علی ایراندا صافی اوز اولا.

سوفی بون لاردان دا کنشیشی سوروشدو. دندی لر:
کنشیش بورادان کنجیب، بایازیدا گنتدی.
کرم له سوفی گنجنی اورادا قالدی لار، سحر تئزدن یولا دوشوب گنت-
میه باشلادی لار. کرم داغ اتیی ایله گندیردی. گوردو بو یئرده او قدر
توراج، ککلیک وار کی، او طرفه-بو طرفه ئوچوشور لار. بیردن بیره کرمین
هالی پریشان اولدو. سازی سینسینه باسیب، حالینا موناسیب گورک نه دندی:

آمان فلک، کؤمک انیله بو گونده،
ناگاه یئرده گلدی آلدی درد منی!
گنجه-گوندوز اودا یاندیم، آلیشدیم،
توتدو، یولوم-یولوم یولدو درد منی!

قوربت ائله ئوجا داغ لار آشالی،
آه ائتدی کجه قارا باغریم دئشله،
من اصلیم دن آیری دوشدوم، دوشله،
دلک-دلک ائتدی، دلدی درد منی.

فلک منیم ایله ایناد ائیلدی،
قم ایله هیجر اندی تۇحفن، سؤیلهدی،
کسکین قیلیجی بیلا باغریم تئیلهدی،
بؤلوک-بؤلوک ائتدی، بؤلدو درد منی.

گنجه-گوندوز کسمز گوزومون یاشی،
سالدی قان لی فلک باشیما داشی،
عرضوروم داغیندا کنچیردیم قیشی،
آخیر چؤل دن-چؤل ه سالدی درد منی.

بیلیم خیالیمدی، یوخسا دوش کیمی،
گلدی کنچدی بوران کیمی، قیش کیمی،
دردلی کرم یوواسیندا قوش کیمی،
توتدو، یولوم-یولوم یولدو درد منی.

سوز تامام اولدو، یول لارینا داوام ائدیب، منز یلمنزیل آخیردا
گندیب، آلتویا چیخدی لار. بورادا دا خبر توتدولار کی، کنشیش بایازیده
گندیب. بیر قدر چورک دن-زاددان یئییب، بایازیده طرف گنتمین

بېناسىن قويدولار .
آز گئندىلر، چوخ گئندىلر. بايازىدىن يانيندا بىر دستە قىزا راست
گلدىلر. كرم باخدى، قىزلار يىن ايچىندە بىر قىز وار كى، مېتلى، برابرى
يوخدو. كرم يىن آغلى باشىننان چىخدى، آلدى سازى، گۆرك نە دئدى:

سوفى لىم، بو گون بىر گۆزل گۆردوم،
قودرتدن چكىلىب قارا قاش لارى.
ايستە ديم كى، نازلى يارى دىن دىر هم،
آشيق اولدورمكى، بىلدىم ايشلرى.

نە گۆزل بىزىب كۆنول سوناسى،
تاختى-سولئيماندى يارىن سىنەسى،
مىن ناز ايله بسلىبىدى آناسى،
دال گردنى بورويوبدو ساچ لارى.

كرم دئير: دورلو-دورلو هالى وار،
ياناغىندا دنە-دنه خالى وار،
آغزى شكر، دوداغىندا بالى وار،
اينجه صدف دوزولوبدو ديشلرى.

سۆز تاماما يىتتى. يولا دوشوب بىر منزىل گئدىب بايازىدا چاتدىلار.
كرم شېرىن كىنارىندا دايندى. دؤنوب بىر گلدىيى يولا باخدى، سازى
دؤشونه باسىب دئدى:

سوفى قارداش، اوچ مملكت كئچىردىك،
بىرى ايران، بىرى توران، بىر گىلان.
ايگىدىن باشىنا اوچ دؤولت قونار،
بىرى عقل، بىرى گنجلىك، بىرى شان.

كئشىشىن ائندىيى بئله دە قالماز،
ايكى محبوب قلىبن او سايا سالماز،
بو دونيا اوزونده اوچ شئى ذاي اولماز:
بىرى ياخشىلىق، بىرى علم، بىرى نان.

درد، قم اليندن من دە بئزارام،
بو دردلى قلم آلىب يازارام،
چوخ يئرلى ايننن سورا كزرم،
بىرى تىفلىس، بىرى بايازىد، بىرى وان.

کاش کی، کرم مورادینا ایریدی،
قیسمت اولوب، یارین اوزون گۆریدی.
قدیر مؤولام منه اوچ درد وئریدی:
بیری آلیش، بیری توتوش، بیری یان.

کرم سوزونو تامام انلییب، یول باشلادی. گلیب، گلیب، وان شحه-
رینه چاندی لار. شهرین کناریندا کرم دایاندی. آدم لاردان کنشیشین

ارداحانا گنتدییینی بیلیب، یولا دوشدولر، نوزاق یولو یاخین اندیب، ارداحانا
چاندی لار. اصلی کرمین یادینا دوشدو، آلدی، گۆرک نه دندی:

بیزیم ائلدن سوردوم، بورا گتیردیم،
بو داغلاردان آشان بیر سونام تکدی.
چیسکین اولدو، بوران اولدو، ایتیردیم،
بو داغلاردان آشان بیر سونام تکدی.

ائر یئرده دومان چیسکینی بس لر،
آشیق اولان اوز مشوقونو سس لر،
پیس گونده دوستونو آتماز مرد کس لر،
بو داغلاردان آشان بیر سونام تکدی.

ایتیردیم اصلیمی دورماز، آرا رام،
کسیلدی سبیریم، هم یوخدو چارام،
من کرمم، عشق اودونا یانارام،
بو داغلاردان آشان بیر سونام تکدی.

کرم آدم لاردان کنشیشی سوروشدو. آدم لار کنشیشین دونن کچدی-
یینی خبر وئردی لر. بون لار یولا دوشوب، بیر مدت یول گتدی لر. بیر
داغین اتیینده بون لارین قاباغینا قیرخ حرامی چیخدی، اونلاری هر طرف-
دن آرایا آلدی لار. کرم احوالی بئله گۆرنده سازی گۆتوروب دندی:

گنجه-گوندوز زاری-زاری آغلارام،
منی وطنیمه گؤندر، یا رببی!
بو دونیا یا گلن گنتمک اوچوندو،
بورادان قولونو قورتار، یا رببی!

يا رببى، سن ساخلا كۈنلۈمۈ قەدەن،
ايتىردىم اغلىمى، جان چىخماز تەنەن،
اولدوررلەر مەن، يار گەندەر الدەن،
مەنەم ھالەم سەنە يەتتەر، يا رببى!

بو كەرمى عشق اودونا يان دەرمان،
سئۇدەيەم قونچا يەنە مەنەن سال دەرمان،
ھەي اغالار، ائللەرى دە گولدور مەن،
قەلبەنە مەرھەمەت يەتتەر، يا رببى!

ھەرەمەلەر اونا لىرى اولدور مەيەب، سورۇش دولار:
_ سەز كەمەسەنەز، ھارا گەندەر سەنەز؟

كەرم دەندى:
_ مەن سەياد خانەن او غلۇيەم. قارا كەششەنەن قەزىنە اشىق اولمۇشەم.
كەششەنەن قەزىنە گۈتۈرۈپ قاچىپ. اونون دالەنە دوشمۇشەم.
ھەرەمەلەر بىر-بىرى نەن اوزونە باخىپ، دەندى لەر:
_ بو ھاق اشەغەندى. وار گەت، اشىق، اللە سەنە مورادەنە چات دەر سەنە.
كەرمە سۈفە بىر قەدر گەندى لەر، بىر شەھەر يەخىنەلەشەندە كەرم
دەيەندى. سۈفە دەندى:
_ نەيە دەيەنە سەنە?
كەرم دەندى:

_ بىلەر، كەششەنەن بوردا دا يوخدۇ.
سۈفە چوخ دەندى، كەرم آز اشەغەندى، يەنە دەن تەرنەمەدى. سۈفە نەلاج
كەرمى اورادا قويدۇ، اوزو خەبەر توتماق اوچون شەھەر گەندى. كەرم
قالدى تەك، قەم-قەصصە اونو چوغلادى، سەزى دۈشۈنە باسەب دەندى:

قەلبە ھاوایەنەن ئوچار سەنە،
ئەندەرەيدەم، كۈنۈل، سەنە.
بوداق-بوداق گۈل دالەنە
قوندورەيدەم، كۈنۈل، سەنە.

ئوچا داغ لەر ئوچا اولور،
گوندوز كەچەر، گەنجە اولور،
گۈر آيرەلىق نەنجە اولور،
قان دەرەيدەم، كۈنۈل، سەنە.

ئوچا داغ دەنەن اشەرەيدەم،

وتەننننھن كۆچۈرىدۇم،
قوربت ائله دوشورىدۇم،
ياندىرايدۇم، كۆنۈل سنى.

اوردىي اوولارلار گۆلدە،
شاھىنى بسىلرلر قولدا،
بعضىرگان كۆچدىي يولدا
اندىرايدۇم، كۆنۈل، سنى.

دردى كرم قان آغلىيار،
اوره بين چارپاز داغلىيار،
ياز، باھارى ياس ساخلىيار،
گۆلدورىدۇم، كۆنۈل، سنى.

سۆز تزجه تامام اولموشدو كى، سوفى گلدى، كئشيشين اورادا اولمادىغىنى
خبر وئردى. كرمين اوره بى دميرچى كورھسى كىمى يانماغا باشلادى. سازى
دۆشونه باسدى، اوزونو يوللارا توتوب دئدى:

قاصيد ياردان يامان خبر كئيردى،
منه نه عجايبب حال اولدو بو گون.
بىر اولان دردىمى يوزه بئئيردى،
ياندى قارا باغرىم، كول اولدو بو گون.

مجنون كىمى گزدىم صحرانى، داغى،
فلك شربتيمى انئىلدى آغى،
ايدى قامتيمى اصلى فراغى،
توتولدو دىللىرىم، لال اولدو بو گون.

من كرمم، نئىلميشم، نئىلىيم،
خنجر آلىب، باغرىم باشين نئىلىيم.
اوز توتوب قوربتنه سفر انئىلىيم،
قارلى داغلار منه يول اولدو بو گون.

سوفى گۆردو كى، كرمين هالى چوخ پریشاندى. ايسته دى اونا تسلى وئرسين،
دئدى:

— عزيزيم، گنه نه اولدو سن؟
كرم سازى باسدى دۆشونه:

سوفى، نه سورورسان منىم حالىمى؟
ياردان آيريلاندا شاد اولماز كۈنۈل.
لئىلىسىن ايتىر مىش مجنوننا دۈندۈم،
هر گنجە پاپاغى تاج اولماز كۈنۈل.

بىر دم سىياھ اولور، قىلىنچ قورشانىر،
بىر دم توراب اولوب، يۈرە دۈشنىر،
بىر دم حاقدان قورخو چكىر، اوشنىر،
بىر دم پادشاهنان باج اولور كۈنۈل.

بىر دم گۈلدە بىتن قارغى، قامىشىدى،
بىر دم باغچالاردا دورلو يۈمىشىدى،
بىر دم قىزىل اولور، بىر دم گوموشدو،
بىر دم پاسلانير دا، تونج اولور كۈنۈل.

بىر دم پىيادادى، بىر دم اتلانير،
بىر دم شكر اولور، بىر دم دادلانير،
بىر دم اولور هر جفايا قاتلانير،
بىر دم زهر دن ده آجى اولور كۈنۈل.

بىر دم آبدال اولور، گىرىر شال لارا،
بىر دم دللال اولور، دوشور دىل لره،
بىر دم يولچو اولور، گندىر يول لارا،
بىر دم كنج لردن باج آلىر كۈنۈل.

كرم دئير: آخىر ينا ايرىلمز،
عرب آت يورولور، كۈنۈل يورولماز،
كۈنۈل بىر سارايدى سىنار، هۈرولمز،
ازەلى، سوراسى كۈچ اولور كۈنۈل.

كرم سۈزو قورتارىب، آياغا قالخدى، يۈنە دە گنتمىه باشلادى لار.
گنتھاگنت، بىر آخشام گۈزل بىر كنده گلىب چىخدى لار. انله كرمى چىيىن-
دە ساز گۈرچك كند اھلى تۈكۈلدو، اونلارى حۈرمتنن، عزتنن بىر ائوہ
آپاردى لار. بلى، قوناق لار يۈدىلر، اىچدىلر، اورادان-بورادان صحبت ائلدى-
لر. كرم دن بىر نچەسى اوخوماغىنى خاھىش ائلدى. كرم آياغا قالخدى،
سازى دۈشۈنە باسدى، دئدى:

آي هزرات، اصليم گنتدى اليمدن،
قالديم بوردا آهو-زارين ايچينده.
باغى توتدو شئيدا بولبول نالهسى،
بولبول باغرى ياندى خارين ايچينده.

سئيراغيبين فيتتسینه اينانديم،
فيرقت نه اولدو غون سونرادان قانديم.
يارين حسرتينن آليشديم، يانديم،
پيلتتک قوورولدوم نارين ايچينده.

کرمم، نئجولدو ئولوسوم، ائليم،
يار، يار سؤيلمکدن لال اولدو ديليم،
خان اصليمدن آيرى بوکولدو بئليم،
قالديم ناموس ايله آرين ايچينده.

مجلس اهلى کرمين بئله يانيقلى-يانيقلى اوخوماغيندان پريشان
اولوب، سوفى دن سوروشدولار:
_ بو آشيق هاراليدى؟ نييه قملی-قملی اوخويور؟

سوفى بوتون احوالاتى اولدن آخيرا مجلس اهلينه دانیشدى. سوفى نين
بو دانیشماغيندان کرمين اوره يى بير آز دا اود توتوب يانماغا باشلادی.
سازى دؤشونه مين ديريب دئدى:

آي عاريفلر، گلين سيزه سؤيليم،
ايستکلى دوست مننن آرالى دوشدو.
ايللر حسرتيم، ايلار آيريسى،
سينم بايغو کيمي يارالى دوشدو.

يئنيئتمه، اون اوچ، اون دؤرد ياشيندا،
عائيبى يوخدو کيپر بيينده، قاشيندا،
آخشام، صاباح بولاخ لارين باشيندا،
ياديما داغ لارين مارالى دوشدو.

کرمم، يول لاريم توز، قوبار اولدو،
بوران اولدو، چوغون اولدو، قار اولدو،
دوست باغيندا هئيو اولدو، نار اولدو،
بو ايل بيزيم باغ لار قورالى دوشدو.

کرم سوزو قورتاریب پولا دوشدو. سوفی ده اونون دالینجا. آز گنتدی لر,
اوز گنتدی لر, گندیب بیر چایین کنارینا چاتدی لار. کرم باخدی کی, ساغ طرف
قایا, سول منشه, قاباق دا چایدی. دایانیب, سوفیه دندی:
_ سوفی لله, ایلن بو یئرلردن اصلی خانى سوروشوم, بلکه بون لار
بیزه اونون یئرینی دندی لر.
سوفی دایاندی. آلدی کرم گورک قایادان, منشه دن, چای دان اصلینی
نه جور سوروشدو:

سندن خبر آلیم, آی ساری قایا,
منیم اصلیم بورالاردان کنچدیمی?
موبارک کولگنله سالیبسان سایا,
منیم اصلیم بورالاردان کنچدیمی?

ساری قایا دیله گلیب, آلدی گورک جاواییندا نه دندی:

سنه خبر وئریم آشیق لار خاصی,
سنین اصلین بوردان گلدی ده گنتدی.
یانیندا ایدی آتاسی ایله آناسی,
لپیرین اوزومه سالدی دا گنتدی.

آلدی کرم:

سندن خبر آلیم, آی قارا منشه,
قلمی قودرتدن چکیلیمیش قاشا,
بوروموسن داغا, داشا بنؤوشه,
منیم اصلیم بورالاردان کنچدیمی?

منشه ده دیله گلیب, کرمین جاواییندا دندی:

یارین سالدی سنی اولمازین قمه,
دایانمازمی یاخشی ایبید بو دم?
گونش کیمی قوندو منیم سینمه,
اصلی مندن بیر گول آلدی دا گنتدی.

کرم اوزونو توندو چایا, دندی:

آبی-حیات کیمی دایم آخارسان,
حاقین جامالینا هر دن باخارسان,
دولانا-دولانا اولر بیخارسان,
منیم اصلیم بورالاردان کئچدیمی?

چای دا دیله گلیب, کرمه بئله جاواب وئردی:

کرم ساخ لار اونون همیشه یاسین,
یانینا آلمیشدی آتا-آناسین,
هم ایچیپ همی ده دولدوردو تاسین,
آتالارین سویوما سالدی دا گئتدی.

سؤز تاماما یئتدی. کرم او یانا, بو یانا باخیب, گوردو چایین
اوستونده بیر کورپو وار. گلدی کورپونون یانینا. سازی دوشونه باسدی, اوزون
توتدو کورپویه, آلدی, گورک نه دئدی:

یولوم گلدی سنه چیخدی,
کورپو, اصلیمی گوردونمو?
سنیرا غیب لار منی بیخدی,
کورپو, اصلیمی گوردونمو?

قارا قایاداندی داشین,
بللی دئیل سنین یاشین,
اسکیک اولماز تر ساواشین,
کورپو, اصلیمی گوردونمو?

دردلی کرم گلیب دورار,
قول کیمی بوینونو بورار,
اصلی خانی سندن سورار,
کورپو, اصلیمی گوردونمو?

کرم سوزونو موختصر ائلییب, گنتمک ایستیردی کی, بیردن قاباق-
لارینا بیر جئیران چیخدی. کرم جئیرانی گورن کیمی سازینی میندیردی
سینسینه, گورک جئیراندان اصلینی نه جور خبر آلدی:

سندن خبر آلیم, آی گوزل جئیران,

اصلی, كئشیش بورالاردان كئچدیمی?
مینیب عشق سمندین, اولموشام روان,
چوبان كۆرپوسوندن بیر سو ایچدیمی?

كرم بئله دئینده جئیران دیله گلیب, گۆرك كرمه نه جاواب
وئردی:

سنه خبر وئریم, آی جاوان اوغلان,
اصلی آناسیله دوشدولر یولا.
بیر سحر واختیندا گۆردوم کی, بوردان
یانیندا آتاسی كئچدی لر سولا.

آلدی كرم:

بو آیریلیق ایدی منیم قددیمی,
آغیر ائله بدنم ائندی آدیمی,
كرم گلسین, منی تاپسین دئدیمی?
گیزلی-گیزلی سیررین سنه آچدیمی?

جئیران:

مورادا یئتیرسین سنی یارادان,
سئیراغیب لار گۆروم چیخسین آرادان,
سئودجیبین كۆچله كئچدی بوردان,
باخمادی اصلی خان نه ساغ, نه سولا.

آلدی كرم:

نه زامندی بو یئرلرده دوروبسان,
سینیق كۆنلوم قارا داشا ووروبسان,
اصلی خانی سن آغلارمی گۆروبسن?
یوخسا گولوب بو داغلاری آشدیمی?

جئیران:

قدیر مؤلام هئچدن یاراتمیش بیزی,
گنجیه قاتدی لار گونلو گوندوزو,

کرم، اصلی خانین آخیرکی سۆزو:
عرضوروما وارسا کۆنلوم خوش اولا.

آلدی کرم:

کرم دئیر: کیمه دئییم دردیمی?
سئیراغیب لار قونچا گولو دردیمی?
وارسام عرضوروما گۆررم اصلیمی,
یوخسا کنشیش آلیب یئنه قاچدیمی?

جئیران:

مؤولام سنه کۆمک اولسون بو ایشده,
جئیران دئیر: چاپ سمندین یئریشده,
عرضوروما واردی ظالیم کنشیش ده,
خبر وئردیم قیسمت سنه توش اولا.

کرم اصلی خانی جئیران دان دیلله ده خبر آلدی. جئیران دئدی:
سنین آختاردیغین کنشیش عرضوروما طرف گئتدی.
کرم جئیراننان ایریلیب، یولا دوشدو. گندیب، گندیب، بیر اوبایا چات-
دیلا. بورانین آدام لاری یامان قوناق سئومین آدام لار ایدی لر. کرم-
گیل بورادا بیر قدر گزیب دولاندی لار، بون لارا هنج کیم یاخین گلمه دی.
کرم باخدی کی، ائله آدام لار او طرف، بو طرفه کئچیر، اما هنج کیم
اونلارین حالینی سوروشمور. کرمین اوره یی قوبار لاندی، سازینی دردی سینه-
سینه مین دیردی، ذیلینی ذیل، بمینی بم ائلدی، آلدی، گۆرک نه دئدی:

قوربت ائله قریب-قریب آغلارام،
موشکول حالیم بیل دیرهن یوخ، بیلن یوخ!
گنجه-گوندوز فغان قیلیب یانارام،
آغلادان یوخ، گولدورن یوخ، گولن یوخ!

ترک ائلدیم من آتامی، آنامی،
گۆلوم دن ئوچوردوم تئل لی سونامی،
خنجر آلیب درد اویلاغی سینمی،
تئیلین یوخ، دل دیرهن یوخ، دلن یوخ.

دردی سینم دویون لرم، داغ لارام،
آغ گئیمرم، قارالاری باغ لارام،

درد اليننن آه چكرم، آغلارام،
گوزوم ياشين سيلديرهن يوخ، سيلن يوخ!

كرمم، ينتمهديم من اصلى خانام،
شاي بيلديم اولومو بو يازيق جانام،
گنجه-گوندوز ققله ايشلر هر يانام،
اوز چئويريب بو ويرانا گلن يوخ!

سوز تاماما ينئدى. هاجاننان هاجانا بير قوجا كيشى گليب بون لارا
سلام وئردى. سوفى قوجايا دئدى:
_ آي قوجا، بورا نئجه يئردى؟ بورادا هئچ قوناغازادا باخان يوخدو.
قوجا كيشى دئدى:
_ انلدى، او غلوم من ده بورالى دئييلم.
بيرانى كرمين كيم اولدو غونو بيليب دئدى:
_ آشيق، سنين آختارديغين كئشيش دونن بورادان كئچيب گئئدى. گئت،
الله سنه يار اولسون!
كرم اورادان چيخيب گنتمين بيناسين قويدو. انله بير قدر گئت-
ميشدى لر، بير ده گوردولر كى، گوي اوزونده بير دورنا تك-تنها سوزوب
گئدير. كرم سوفيني ساخلايب، گورك دورنايا نه دئدى:

گوي اوزونده سوزوب گئدن تك دورنام،
قملى-قملى اوتمه، كونول شاد دئييل.
سن ده منيم تكي ياردان آيريلدين،
قملى-قملى اوتمه، كونول شاد دئييل.

ملول-ملول گوي اوزونده سوزرسن،
سيباه اولوب اولكهلري گزرسن،
سوزوشونده خان اصليمه بنزرسن،
قملى-قملى اوتمه، كونول شاد دئييل.

دردلى كرم آئدى ناموس، آرينى،
يولوندا صرف آئدى بوتون وارينى،
هئي آختارير، تاپمير اصلى يارينى،
قملى-قملى اوتمه، كونول شاد دئييل.

سوز تامام اولدو، بير گون يول گلكيدن سونرا بير بولاق باشيندا بير
دسته گلين-قيزا توش اولدولار. كرم بو قيزلارين ايچينده اصلويه بنزر
بير قيز گوروب، سازينى آليب سينسينه، گورك نه دئيچك.

آلدى كرم:

سو باشيندا دوران گلين لر، قيزلار،
آللى گلين، خان اصليمه بنزرسن.
دوغروسون سوي لرلر حاقى سئون لر،
خاللى گلين، خان اصليمه بنزرسن.

كرم بئله دئينده، هامان قيز قولاج ساچ لاريني سينه سازى انديب، گورك
كرمه نه جاواب وئرجك.

آلدى قيز:

اشيب، اشيب قارلى داغلار گليب سن،
وار گنت بوردان، سنين يارين دئييلم.
ايتيردين آغلىنى، دوشدون چول لره،
وار گنت بوردان، سنين يارين دئييلم.

آلدى كرم:

خان اصلى تك ياناغيندا خالين وار،
اينجه دن لاپ اينجه عجب بئلين وار،
دهانيندا بال دان شيرين ديلين وار،
آللى گلين، خان اصليمه بنزرسن.

آلدى قيز:

دينمه، اشيق، سنى چكرلر دارا،
سال ديررام زيندانا، ووردوررام يارا،
اوزوش بيزلردن، قيل باشينا چارا،
وار گنت بوردان، سنين يارين دئييلم.

آلدى كرم:

دردلى كرم ئوجا-ئوجا داغ آشدى،
اشيبان دا قوربت انلله دوشدو،
ئوچورتدوم ترلانى، سارا ايليشدى،
آللى گلين، خان اصليمه بنزرسن.

آلدى قيز:

گوللو خانيم گول رنگيني سولدورار،
اشيق اولان مشوقونو گولدورر،

بیر نیشانلیم واردی، سنی اولدورر،
وار گنت بوردان، سنین یارین دئیلم.

سوز تامام اولدو. سوفی قیزلاردان کنشیشی خبر آلدی. قیزلار دئدی لر:
_ کنشیشگیل دونن بورادا ایدی لر، ائله بو گون چیخیب گئتدی لر.
سوفی کرمی آلیب، بیر باش قیزلارین گؤستر دیکلری طرفه گئتمکده
اولسون لار، سیزه دئییم کنشیش دن.
کنشیش بورادان چیخیب، گونه بیر منزیل، گوندوزو گنجیه قاتدی، گنجی
گوندوزه، گلیب چاتدی قنیسرییه، بیر باش اوزونو پاشانین یانینا یئتیریب
دئدی:

_ من بیر موسلمان آشیغینین الین دن قیزی می گؤتوروب قاچمیشام.
اونون الینن منه دینجلیک یوخدو. ایندی سیزه پناه گتیرمیشم. ایزین
وئر، مملکتینده یاشاییم. آنجاق بیر شرطه کی، هامان آشیق گلیب
بورالارا چیخسا، سنین رعیتین منیم ائوی می اونا گؤستر مسین.
پاشا راضی اولوب، کنشیشه خلوت یئرده بیر ائو وئردیکدن سونرا، امر
ائلدی کی، باشقا تورپاقدان بورا کرم آدیندا آشیق گلسه، توتسون لار، هر
کیم ده کنشیشین ائوینی هامان کرمه گؤستر سه، دار آغاجین دان آسیلاجاق.
بئله بیر امر دن سونرا کنشیش پاشادان چوخ راضی قالدی. شهر اهلی ده
گؤز-قولاق اولدو کی، اوسمان لی تورپاغینا کرم آدیندا کیم گلسه توتوب
پاشایا وئرسین لر.
ایندی کئچک اصل مطلبه.

کرم سوفینن نئچه گون، نئچه گنجه یول گئدیب، بیر قارلی داغین
اتیینه چاتدی لار. بو داغلار گنجه داغلارینا یامان اوخشاییردی. کرمین
اوره بی جوشا گلدی، آلدی، گورک نه دئدی:

قارشی دوران قارلی داغلار،
داغلار بیزیم داغلار مولا...
آغ بیر چکلی قوجا آنام،
اوغول دئییب، آغلار مولا...

مککه دن گلن حاجی لار،
اوره بیمده وار آجی لار،
ائومیزدکی جوت باجی لار
قار داش دئییب آغلار مولا...

فلک ندی منیم خاتام،
نه ملولام، نه ده شادام؛

آغ ساققالى قوجا آتام
كرم دئيىب, آغلار مولا...

سۆز تامام اولدو. ائله بون لار گنتمك ايستيريدي لر كي, بيردن هاوا
پوزولدو, هر يئري دومان-چيسكين بورودو. شدتلى قار ياغدى. سوفى هالى
بنله گوروب دئدى:

_ امان كرم, اولوب بورادا قالاچاغيق. گل گئرى دؤنك. قيش قور-
تارار, سونرا گلريك.
كرم اونون جاواييندا آلدى, گورك نه دئدى:

دلى كؤنول قالخدى, فغان ائيلدى,
گندمزن, كرم, قيشدى, گئرى دؤن!
قالمادى ماجاليم بوران دان, قيش دان,
گندمزن, كرم, قيشدى, گئرى دؤن!

ياغيش ياغار, يئرين اوزو ياش اولار,
چيسكين اولار, بوران اولار, قيش اولار,
هاوا بنله قالماز, يئنه خوش اولار,
گندمزن, كرم, قيشدى, گئرى دؤن!

گندر قيش اييامى, گورريك يازى,
گولوستانا دؤنر داغلارين اوزو,
ائي فلک, نه اولار, آغلتما ييزى,
گندمزن, كرم, قيشدى, گئرى دؤن!

هاوا آچيلمادى, داها دا پيسلشدى. يولو ايتيردى لر. آلدى كرم:

بوران لى داغلاردا يولوم ايتيرديم,
چاغيريرام امان فلک, امان هئي!..
بير يانيمدا ياغيش ياغار, قار سپر,
بير يانيمدا چيسكين بولود, دومان هئي!..

آخشام اولدو, گورمهديم يولومو,
سويوق آلدى آياغيمى, اليمى,
گوزوم آلتدا آلديم يئنه اولومو,

داها يوخډو ساغليغیما گومان هئي!..

داغ لار, حومت ائدين بوردا قالماييم,
قاليرسام دا قوربت ائله اولمييم,
قاری دوشمن لره مؤحتاج اولماييم,
آمان فلک, منيم حاليم يامان هئي!..

قوردلار, قوش لار بيغی لار لار لئشيمه,
باخماز لار گوزوم دن آخان ياشيما,
قوربت ائله بلا گلر باشيما,
دوغرو دؤنمز چرخ-فلک, آمان هئي!..

دار گونومه کيمسه يئتمز فریادا,
چووغونون اليننن گل ميشم دادا,
کرم دئير: اولوم حاقدی دونیادا,
آخیرنده قارشى گل سين ايما ن هئي!..

کرم سؤزونو قورتاران کیمی شاقیلتی, گورولتو قويدو. ایلديریم شیغیدی.
کرم سازی دؤشونه باسیب دئدی:

آمان فلک, بودو سننن ديليم,
قويما منی یاری یولدا قیش گونو.
کرم ائيله, بيرجه ياپيش الينن,
يئتير مورادينا سن بو دوشکونو.

چووغون, بوران آليب دؤرد بير يانيمي,
سو يوق کسيب ايلبييمي, قانيمي,
وعدهم تامامديسا, گل آل جانيمي,
فلک, منه ميننت انتمه بئش گونو.

کرمم, بير کيمسه يئتمه دی دادا,
اصلی بيوفادی, هئچ سالماز يادا,
عومروم کئچدی آهو-زار لا دونیادا,
چوخ آختاردیم, بير گؤرمه ديم خوش گونو.

سؤز قورتاران کیمی بير ده گوردولر کی, بير نورانی کیشی ظاهر اولدو, دئدی:
_ قم ائلمين, داردا قالماز سينيز. سیزی داردان قورتاران تاپی لار.

يومان گۆز ونوزو!
كرمه سوفى گۆزلىرىنى يومدولار. نه قدر كئچدى بيلميرم, بىر ده
نورانى كيشى دئدى:

آچين گۆزلىرىنىزى!
گۆزلىرىنى آچيب گۆردولر كى, بىر باسفا يئردهدى لر. نورانى كيشى-زاد
دا يوخدو. اما يئر نه يئر... انلدى كى, گول گولو چاغيرير, بولبول بولبولو.
كرم گۆز دولان دىريب گۆردو كى, اوچولار ايكى قوزولو بىر جئيران ووروبلار.
جئيران بالالارىنىن يانيندا اينىلديير. قىزىل قانى گوللرى قىپ-قىرمىزى
قىزارديب. كرمين اوره يى قانا دوندو, آلدى سازى, گۆرك نه دئدى:

من, آي سوفى الله, نئجه يانمايم?
اصلى خانين جئيرانيدى بو جئيران,
اينصافدىمى احوالينى بيلميم?
اصلى خانين جئيرانيدى بو جئيران,

گوته ديب بو جئيرانين اوزونه,
قان توكولوب توپو غونا, ديزينه,
گوزو بنزر خان اصلينين گوزونه,
اصلى خانين جئيرانيدى بو جئيران.

ظالم اوچو بونو الدن سالييدى,
دورد يانينى قارا قانلار آلييدى,
كىمسهسى يوخ, ملول, موشكول قالييدى,
اصلى خانين جئيرانيدى بو جئيران.

يارالارى كؤحنه دئيل, تزدى,
سيياه سورمه آلا گوزه مزدى,
بو جئيرانى كيم آل قانا بزدى?
اصلى خانين جئيرانيدى بو جئيران.

كرم, دوشموشم من قوربت انله,
سئيرانا چيخميشدى جئيرانى چوله,
آغلارام, سيزلارام من بوندان بئله,
اصلى خانين جئيرانيدى بو جئيران.

انله بو دمده بىر ده گۆردولر كى, اوچولار داغدان انتيب گليرلر.
كرم بونلارى گۆرن كيمى سازى گۆتوروب, گۆرك اوچولارين گلميينى
جئيرانا نه جور خبر وئردى:

سوره-سوره اووچو داغدان ائنديرهن
قاچ, قوزولو جنيران, ياد اووچو گلدی.
اوخو ايله ووروب تورپاغا سرن,
قاچ, قوزولو جنيران, ياد اووچو گلدی.
گوزل چمنليکده جنيران سوروسو,
سورودن آيريلميش اونون بيريسي,
قانا بويانيبيدی گوزل دريسي,
قاچ, قوزولو جنيران, ياد اووچو گلدی.

ظالم اووچو دوشموش, گلير ايزينه,
آل قانی آخيتميش ايکی ديزينه,
ميلچکلر قونوبدو قانلی اوزونه,
قاچ, قوزولو جنيران, ياد اووچو گلدی.

بنلهمی اولور اووچولارين برهسی,
قولتوغوندان ووروب, سيزلار ياراسی,
حکيمه گؤستريب, يوخدو چاراسی,
قاچ, قوزولو جنيران, ياد اووچو گلدی.

قووا-قووا ائنديردی لر يازيبا,
توش ائندی لر ايتی ديشلی تازيبا,
ايش موشکولدو, گل باخما سن قوزويا
قاچ, قوزولو جنيران, ياد اووچو گلدی.

سوره-سوره يئنديردی لر داغلاردان,
آل سوسنلی باغچالاردان, باغلاردان,
کرم دئير کئچديجيم يول لاردان,
قاچ, قوزولو جنيران, ياد اووچو گلدی.

يارالی جنيران نه قدر ائلدیسه, بالالارینی چکيب بير يانا گنده
بيلمهدی. اوزو ده بالالاريندان آيريلماق ايستميردی. کرم احوالی بئله
گورنده اووچولارين قاباغينا گئتدی. اووچو اوندان سوروشدو:

— بورالردا بير يارالی جنيران گورمهدينيزمی?

کرم باشقا بير ئوچوروم دره گؤستريب دئدی:

— جنيران قاچيب او دريه گئتدی.

اووچولار دره طرفه يوندی لر. کرم گليب جنيرانين يارالارینی
باغلادی, آپاريب ياخينداکی ماغارايا قويدو. سونرا سازینی ديللنديريب,

دردلی-دردلی اوخوماغا باشلادی:

بو سفر آیینین ایییرمی بنشینده
بو داغدا بیر جئیران آغلار, اینیلدر!
ایکی کۆرپه قوزو واردی دؤشونده,
بو داغدا بیر جئیران آغلار, اینیلدر!

اوخلار دییب اونو جان دان سالمیشدی,
دؤرد یاتینی قیزیل قان لار آلمیشدی,
قوزولاری ملول, محزون قالمیشدی,
بو داغدا بیر جئیران آغلار, اینیلدر!

اینسان عجب ظالیم اولدو, قاضی لار,
سینسینده یارالاری سیزی لار,
کرم کیمی اوز یوردونو آرزولار,
بو داغدا بیر جئیران آغلار, اینیلدر!

چوخلو اوخ یاراسی واردی, جانیندا,
بیر جوت بالالاری آغلار یاتیندا,
کرم دئیر: آناسی یوخ یاتیندا,
بو داغدا بیر جئیران آغلار, اینیلدر!

سوفی کرمی قال دیریب گؤتوردو. گلیب, گلیب بیر اوبایا چیخدی لار. کرم
برک خستلنمیشدی. اوبانین لاپ کنارینا چاتاندا گۆیده بیر دسته دورنا
گؤروندو. کرم سازی گؤتوروب, دورنالارنان اوز ائلرینه گؤرک نه سیفاریش
ائلدی:

دورنا, گندر اولساز بیزیم ائلره,
قوربتده بیر خسته گؤردوم دئیر سیز.
اگر سیزدن سوال ائدن اولار سا,
قوربتده بیر خسته گؤردوم دئیر سیز.

من ئو چاردیم, قانادلاریم یورولدو,
قوربت ائلده قارا باغریم قوورولدو,
خسته دوشدوم, ایندی بئلم قیریلدی,
قوربتده بیر خسته گؤردوم دئیر سیز.

قوربت ائلده ملول, محزون اولموشام,

عشقىنە دوشەلى مجنون اولموشام،
بىر ساچى لئىلايە مفتون اولموشام،
قوربتە بىر خستە گۇردوم دئىرسىز.

خستە دوشدوم، كىمسە بىلمز حالىمى،
الېمدن آلدېردىم قونچا گولومو،
نە دىيارە توتوم گندىم يولومو؟
قوربتە بىر خستە گۇردوم دئىرسىز.

دردلى كرم خستە دوشوب، اينىلدر،
آه انتدىكجە قولاق لارى جىنگىلدر،
بلكە مؤولام بىزە ايمداده گلر،
قوربتە بىر خستە گۇردوم دئىرسىز.

سۇز تامام اولدو. خستىيە باخمايىب، قالخىب، يئنه ده يولا دوش-
دولر. بىر قدر گندىب، بىر قىبرىستانلىغا چاتدى لار. قىبرىستانى گۇرن
كىمى كرم بىر تحر اولدو. سازى دۇشونه باسيب آلدى، گۇرك نە دئدى:

يئنه وطنىمدن اولدوم دىدرگىن،
خستە دوشدوم، قوربت ائلرده قالدېم.
سئىر اغىب لار آرا لىخدا چوخالدى،
آرتدى يامان لارىم، فنل لرده قالدېم.

يانارام، يانارام، توتونوم توتمز،
آه چكرم، آھىم كىمسيە يئتمز،

اصلىمىن سئوداسى سريمدن گنتمز،
عجب روسواي اولوب، دىل لرده قالدېم.

كرم ايندى ساتين گزير اولومو،
فلك قىردى قانادىمى، قولومو،
دومان گلدى، آزديم ايندى يولومو،
چىسكىن لى، بوران لى چؤل لرده قالدېم.

ائله سۇز تازا تامام اولموشدو كى، كرمين گۇزو يئره ساتاشدى. گۇردو
ئوچولوب-داغىلمىش كۇحنە بىر قبرىن ايچىندە بىر قورو كلله وار. كرم

اييلىب كللنى گۆتوردو، توزونو سىلىپ تىمىز لەدى، او طرف-بو طرفينه باخىب دئدى:

— سوفى الله، بو قورو كللنى گۆرور سنىمى؟ بىر زامان بو دا بىزىم كىمى اينسان ايمىش. بىر زامان اولاجاق بىز ده بئله اولاجاغىق. قوي بوندان بىر نئچه سۆز خبر آلىم.
آلدى كرم، گۆرك كللەدن نه سوروشدو:

بىر سووال سورايىم، خبر وئر منه،
سن ده بو دونيادا وار دىنمى، قافا؟!
حيوانمىدىن، اينسانمىدىن، نه ايدىن؟
دورلو مئوهلردن بئر دىنمى، قافا?!

ايرىلمىش چنەسى، تۆكولموش دىشى،
پوزولموش كىرپىيى، سوزولموش قاشى،
هميشه بئلهدى، قلىين ايشى،
بئش واخت نامازىنى قىلدىنمى، قافا?!

باخماز ميسان آلنىنداكى يازىنا،
تورپاق دولموش قولاغىنا، گۆزونه،
هئچ ئويدونمو كور شيطانىن سۆزونه،
حالال دئيه حرام بئدىنمى، قافا?!

كرم سۆزونو قورتاران كىمى كلله ديله گلدى، دئدى:

دىنله دئىم گلن-كنچن حالىمى،
بىر زامان دونيادا من ده وار ايدىم.
بىر شاه ايدىم، بلا گلدى باشىما،
بوتون عصرلره يادىگار ايدىم.

آلدى كرم:

قافا، بو دونيادا، بىر دئى مردمىدىن؟
دونيا مالى اوچون يوخسا قوردمودون؟
اون، اون بئش ياشىندا بىر ايبيدىمىدىن؟
يوخسا آغ ساققالى پيرمىدىن، قافا?!

آلدى كلله:

من بېر گولډوم، باغچالاردا بېترډيم،
لوغمان ايډيم، علملره بېترډيم،
آلتميش ايل ياشاډيم، يوز ايل بېترډيم،
شجاعتلى، آدى ناميدار ايډيم.

آدى كرم:

قافا، بو دونيادا ياخشى خاسميدين؟!
دونيا مالى اوچون قارا ياسميدين؟!
بېترمېز، ايچيرمز بېر ناكسميدين؟!
سوفرهسى مئيداندا ارميدين، قافا!؟

آدى كلله:

بيلمز ايډيم من ماليمين حسابين،
دوشونمزډيم هنج آخيرت عذابين،
عاقبيت نوش ائنديم عجل شرايين
اولن واختا تامام ايختييار ايډيم.

آدى كرم:

دردلى كرم آه-زارين آرتيرسين،
گومله موشكول ايشلرينى بېترسين،
نه زامان دان برى بوردا ياتيرسان؟
بو دونيادا اولم دئر ميدين، قافا!؟

آدى كلله:

من قورو كلليم، بوردا اوتوردوم،
سنين موشكول ايشلرينى بېترډيم،
يوز اون ايلدى من بو بئرده ياتيرډيم،
من ده سنين كيمي آشيكار ايډيم.

كلله سوزونو تامام ائيلين كيمي ديغير لانا-ديغير لانا گنديب يئنه
گيردى قېره، بوخ اولدو. كرمگيل يول لارينا داوام ائلى لى. قېبرىستان-
دان چيخماغا آز قالميش كرم گوردو كى، بېر جاوان قيز بېر قېرىن يانين-

دا اوتوروب آغلايير. آرابير دوروب قبرين دورد طرفينه دولانير, يئنه
اوتوروب باشلايير آغلاماغا.
كرم سازيني سينسينه باسيب, گورك قيزا نه دئيجك:

آلدی كرم:

قاشلاری مئهرابی, گوزلری یاغی,
آهو گوزلوم, نه دؤنورسن مزاری?!
آشیغی بند اندر زولفو, دوداغی,
آهو گوزلوم, نه دؤنورسن مزاری?!

كرم بئله دئینده قیز قالخیب, دال گردهنین توكولموش قولاج
ساجیندان اوچ تنل آيیریب, گورك كرمه نئجه جاواب وئرجك:

آلدی قیز:

آشیق, نه سورورسان منیم حالیمی,
یار عشقیله دولانیرام مزاری!
نه مدتدی یاندىم فيرقت اودونا,
یار عشقیله دولانیرام مزاری!

آلدی كرم:

قارالار گئييبسن, یا صدادی باشین,
قودرتدن چکيلیب, قارادی قاشین,
آتانمی اولوبدو, یوخسا قارداشین,
آهو گوزلوم, نه دؤنورسن مزاری?!

آلدی قیز:

قارالار گئیمیشم, یا صدادی باشیم,
قودرتدن چکيلیب, قارادی قاشیم,
نه آتام اولوبدو, نه ده قارداشیم,
یار عشقیله دولانیرام مزاری!

آلدی كرم:

گون گورمهديم بو دونيايا گلهلی,
آغلاييبان گوزوم ياشين سيلهلی,

ننچە ایلدى سنين يارين اوللى؟
آهو گۈزلوم، نه دۇنورسن مزارى؟!

آلدى قىز:

پايىز اولجاق باخچالاردا گول سولار،
آغلایيبان گۈزوم ياشى سئل اولار،
سئوديجيبيم اولن يئددى ايل اولار،
يار عشقيله دولانيرام مزارى!

آلدى كرم:

قالخيشيب سونالار، گۈل لر قورويوب،
اطرافيني چايير-چمن بورويوب،
يئددى ايلسه، ايندى يارين چورويوب،
آهو گۈزلوم، نه دۇنورسن مزارى؟!

آلدى قىز:

اليمن آلدى لار گول اوزلو يارى،
آرتدى اوره بييمين قمي، قوبارى،
اوره بييمده سئنمور عشقيمين نارى،
يار عشقيله دولانيرام مزارى.

آلدى كرم:

يئرى هئي، يئرى هئي، گۈزو حرامى،
اوره بييمده قويدون دردى، ورمى،
خان اصليمدن بئتر انتدين كرمى،
آهو گۈزلوم، نه دۇنورسن مزارى؟!

آلدى قىز:

نازلى دئير: بئله قويدوق ايلقارى،
آغلاماق دان عومروم اولوبدو يارى،
آچين مزاريني، بير گۈروم يارى،
يار عشقيله دولانيرام مزارى.

سۆز تامام اولدو. قیز باشلادی آغلاماغا. کرم باشا دوشدو کی،
قبیردکی قیزین نیشانلیسیدی، اونو ذور-گوج ایله قانلی فلک الیندن آلیب.
کرم قیزا تسکینلیک وئرندن سونرا دئدی:

__ گۆزل قیز، بو طرفلرده کۆچ-کولفتلی بیر کنشیش گۆرمه‌دین؟
قیز جاواب وئرمه‌دی. کرم نه قدر دئدیسسه قیزدان جاواب آلا بیل-
مدی. باخدی کی، هر نه دئییرسه قیز هنج نه انشیتیمیر. اونون فیکری انله قبیر-
ددی. چار-ناچار اوندان ایریلدی لار. قبیرستانلیق دان کنجیب، آز گئندی لر،
چوخ گئندی لر، گلیب یئنه ده بیر ئوجا داغین اتبینه چاتدی لار. کرم دئدی:
سوفی قارداش، دایان، بوندان سۆز خبر آلیم.
آلدی کرم، گۆرک داغا نه دئدی:

باشین اوسته شاهین، شونقار سسلنر،
آلویز داغی، هنج اسکیلمز دومانین.
اتبینده توتی، قومرو بسلنر،
آلویز داغی، هنج اسکیلمز دومانین.

تیپی، بوران اولور، یاغیش الییر،
مئشنده دولانیر مارال، ملییر،
کول لاریندا تولکو، چاققال ئولاییر،
آلویز داغی، هنج اسکیلمز دومانین.

سیننده خار لانیمش نملی قار اولور،
آلت یانیندا باغچا اولور، بار اولور،
آلما اولور، هئیوا اولور، نار اولور،
آلویز داغی، هنج اسکیلمز دومانین.

بئلینده اوتلاییر قویونون، مالین،
هینده، هیندوستانا بللیدی حالین،
کاروانین، کؤچقونون، جاحین، جالالین،
آلویز داغی، هنج اسکیلمز دومانین.

ئوجا-ئوجا قایان، یاستی داشین وار،
شیرین-شیرین اوتن مین بیر قوشون وار،
کرم کیمی نه بلالی باشین وار،
آلویز داغی، هنج اسکیلمز دومانین.

کرم سۆزون تامام ائدن کیمی آلویز داغی بون لارا یول وئردی.

بورادان كئچىپ، گونە بىر منزىل گندىب، يئنه دە بىر بولاق باشىنا
چاتدى لار. كرم باخدى كى، بورادا بىر دستە قىز زارافاتلاشا-زارافاتلاشا
پالتار يوپور. قىزلار كرمى گورن كىمى توتتولار ياخاسىن دان كى:
آشيق، بىزە بىر-ايكى كلمە سوز دى!
آلدى كرم، قىزلارا گورك نە دندى:

بولاق كنارىندا پالتار يوپان لار،
عینی منیم خان اصلیمە بنزرسىز.
يويوب-يويوب گول دالینا سرن لر،
عینی منیم خان اصلیمە بنزرسىز.

ايرىجه قاشى وار، ئوجو ايمەلى،
كتان كۆينك گنئيب، كۆكسو دويمەلى،
او دا سىزىن كىمى گۆزل، اويمەلى،
عینی منیم خان اصلیمە بنزرسىز.

كتان كۆينك گنئيب، گول دن تازاجك،
بولبول سىتم ائىلر گولە يازاجك،
او دا سىزىن كىمى بىياز، نازىجك،
عینی منیم خان اصلیمە بنزرسىز.

كرم، دولاندىم، بورا يا گلدىم،
سىزى گورن كىمى شاد اولدوم، گولدوم،
دارىلمايىن، قىزلار، من اصلى بىلدىم،
عینی منیم خان اصلیمە بنزرسىز.

قىزلار، گلین لر هامىسى كرمە آفرىن دندى لر. كرمە سوفى بورادا
بىر آز دىنجالىب قالخدى لار. گونە بىر منزىل گلىب، عرضورومون گدبىينه
چاتدى لار. كرم باخدى كى، هاوا قارالير، دندى:
سوفى، دايان، بو داغا بىر-ايكى سوز دئىيم، يوخسا بىزە يول وئرمە-
ىجك.

سوفى حىرصلنئيب دندى:

خئىر، لازىم دئىيل. هئچ نە دئمە! انلە هر داغا-داسا سوز دئىجە-
كسن؟

كرم بىر سوز دندى. ياواش-ياواش داغىن باشىنا چىخماغا باش-
لادى لار. انلە آشىرما آز قالمىشدى لار كى، بىر بوران باشلادى، قار باشلادى، گل
گورەسن. كرم دندى:

قويمادىن داغا بىر-ايكى سوز دئىيم، بىزە يول وئرسىن، ايندى اولوب

بورادا قالاجاغيق.
سوفى ايشى بئله گورنده باشلادی کرمه يالوار ماغا:
_ آمان, کرم, نه سوزون وار دى, بلکه نجات تاپاق.
کرم آلدی سازى, دئدى:

عرضورومون گديبينه وار اندا,
اوندا گوردوم بوروم-بوروم قار گلير.

الله دئدى: گل بو بول دان قاييDAQ,
دئديم: دؤنمک ناموسوما آر گلير.

عزلدن ماييلام او آلا گوزه,
داراييب زولفونو توكوب گول اوزه,
خوجالار يوك توتوب چيخدى لار دوزه,
ائله بيلديم کاروان ايله يار گلير.

کرمم, قوربته سالدیم يئريمى,
ترک ائلديم ناموسومو, آريمى,
بوران, آلمان دن نازلى ياريمى,
گئن دونيا باشيما يئنه دار گلير.

سوز تامام اولدو. اما كى, چووغون, بوران گئتديكجه آرتدى. دومان,
قار هر طرفى ائله آلدی كى, ائله بيل گئجه اولدو. کرم آلدی, بو حالا مونا-
سيب دئدى:

عرضورومون گديبينه وار اندا,
اوندا دئديم, قدير مؤولام, آمان هئي!
هر طرفدن چووغون, بوران, باد اثر,
توتמוש هر يانيمى چيسكين, دومان هئي!

بولبول قونار, بيرغالادار دالينى,
اوردک اوزر دالغالادار گولونو,
خودام قيرسين بدخاخ لارين بئلينى,
ايندن بئله گوروشه يوخ گومان هئي!

سو دوران يئرلرى سونام گول ائيلر,
چئشميم ياشى گيريبان دان سئل ائيلر,
بعضيرگان لار اوستوموزدن يول ائيلر,

اوندا منیم حالیم اولار یامان هئی!

ایگید گرک سر منیداندا اوینادا,
عشق آتشین سینسینده قاینادا,
هر کس اوچون اولوم حاقدی دونیادا,
تاپیلمایا اوستلرینده جاهان هئی!

کرم دئیر: عشق قازانین قاینادان,
گنیش اووالاردا کؤلن اوینادان,
فریاد اندیب, چوخ آنالار آغلادان,
من آغلایم یانا-یانا, آمان هئی!

کرم باخدی کی, داغ یول وئرمک ایستمیر. اولوم گلدی دوردو اونون
گوزونون قاباغیندا. دندی:

بو دونیادا اوچجه شئی دن قورخوم وار;
بیر ایریلیق, بیر یوخسوللوق, بیر اولوم!
هئچ بیرین دن اصلا کؤلوم شاد دئییل _
بیر ایریلیق, بیر یوخسوللوق, بیر اولوم!

باغریم باشین فلک نه چالدى داشا,
یازیلان لار گلیر بو قریب باشا,
حسرت قالدیم انله, قوهوم-قار داشا,
بیر ایریلیق, بیر یوخسوللوق, بیر اولوم!

چوخ سولئیمان لاری تاختدان انندیردی,
نئچهلرین گول رنگینی سولدوردو,
نئچهلرین گلمز یولا گوندردی,
بیر ایریلیق, بیر یوخسوللوق, بیر اولوم!

قریبین بویونا کفن بیچیلمز,
عجل جامی چوخ آجیدی, ایچیلمز,
اوچ دردم وار-بیرین دن سئچیلمز _
بیر ایریلیق, بیر یوخسوللوق, بیر اولوم!

نئچهلرین قالاسینا اود آتدی,
نئچهنین آشینا زهریمار قاتدی,

نئچهلرین جاوان ایکن قوجالتدی
بیر آیریلیق، بیر یوخسوللوق، بیر اولوم!

کرم یار یولوندا جانیندان کئچدی،
قوربت ائله عجل بادسین ایچدی،
گول باغیندان بولبول قوربتنه ئوچدو،
بیر آیریلیق، بیر یوخسوللوق، بیر اولوم!

باشلادی لار داغین دوشو ایله یوخاری چیخماغا. بوران، چووغون داها دا
برکیدى. سوفى باشلادی آغلاماغا. کرم اوندان خبر آلدی:
_ الله، نه اوچون آغلاپیرسان?
سوفى دئدی:
_ آغلاماییم، نئیلییم؟ اولوب بو داغدا قالاجاغیق، بدنیمیز قورد-
قوشا یئم اولاجاق. گل قاییداق گئری.

کرم دئدی:
_ الله، اولدو وار، دؤندو یوخدو. ایستیرسن سن قاییت، من تک گئده-
جیم. اولرم، اولرم، قالارام، قالارام.
سوفى دئدی:
_ من سنی تک هارا بوراخیم؟ ایندی کی، بئله اولدو، یئری گئدک، گورک
باشیمیزا نه گلیر.
باشلادی لار داغا چیخماغا. یوخاری لاردا بوران داها دا شدتلندی.
سوفى کرمین سازینی آلیب دئدی:

عرضورومون گدیینه واراندا
اوندان گوردوم بوروم-بوروم قار گلیر.
دئدیم: کرم، گل بو یولدان قاییداق،
گوردوم خان اوغلودو، اونا آر گلیر.

دومان، چیسکین هر طرفی بورویوب،
بدنیمده جیسمی-جانیم ارییب،
دئدیم: کرم، کیم بو یولدا یارییب؟
گوردوم کی، گئن دونیا سانا دار گلیر.

من سوفییم، نئیلمیشم، نئیلم...
درد الیندن قارا باغیریم تئیلم؛
لوغمان یوخدو، دردییم کیمه سئیلم؟

ھاييف، ترلان اويلاغينا سار گلير.

سوفى انله نور-گوج سوزو قورتاريب بيخيلدى. كرم گوردو كى، سوفى گنده بيلمير. اونو قوجاغينا گوتوروب، بير تحر يالين باشينا چاتديردى، بير بالاجا قايانين ديبينده يئره قويدو، اوستونه خورجوندان-زاددان اورتدو، اوزو ده دىلى توتولموش بير حالدا بوزوشوب، بير طرفه اوتوردو. بيردن قايانين اوستوندىكى قار بيغيمى ئوچوب، كرمين باشينا توكولدو. بير تحر كى، قارين آلتيندان چيخدى، اوزون عرضوروم داغلارينا توتوب دئدى:

عرضورومون آلچاق-ئوجا داغلارى،
ياشيلباش سونالار ئوچسون گولوندن.
آغزيم آچيب سنه قارغيش ائيلرم،
قبول اولسون هر نه چىخار ديلمىدن.

دومان، چيسكين هئچ باشاجان گنتمسين!
آغير ائلر اتينى توتماسين!
ياز اولاندا گول-چيچين بيتمسين!
هئچ گوزلر ايلمسين گولوندن!

دوشمن اولدون، دوشمنليين بيلديردين،
باعث اولوب، سن سوفينى اولدوردون،
كرم دئير: گوز ياشيمي سيلديردين،
آشدى قارا كئشيش قارلى بئليندن.

سوز قورتاران كيمي سوفى آياغا قالخدى، ديزلرينه تاقت گلدى. كرمگيل داي هئچ بيلمهدى لر كى، قاردى، بوراندى، ياندى. هئچ بيلمهدى لر هار ايا گنديرلر. انله اوزلرينى بير طرفه توتوب گنتميه باشلادى لار. تا كى، گنديب-گنديب، عرضوروما چاتدى لار. بورادا دا هئچ بير شئي اوپرنه بيلميب، دوش-دولر يولون آغينا. انله شهردن تزجه چيخميشدى لار كى، يول قاباق-لاريندا اوچلدى. قالدى لار مات-متل، بيلمهدى لر بو يول لارين هانسي ايله گنتمسينلر. كرم سازى دوشونه باسيب بو حالا موناسيب گورك نه دئدى:

عرضورومان چيخديم، اوچ اولدو يولوم،
من بو يولون هانكيسينا گنديم؟
گنجه-گوندوز چاغيريرام يارادان،
من بو يولون هانكيسينا گنديم؟

آمان الله، نئجه اولدو حالیمیز،
هاردا قالدی وطنیمیز، ائلیمیز،
اوردک ئوچدو، ویران قالدی گؤلوموز،
من بو یولون هانکیسینا گنڈییم؟

کرم چکر جفا مردی-مردانا،
بیوفا الیندن گلمیشم جانا،
بیر کیمسه یوخدو کی، یالوارام اونا،
من بو یولون هانکیسینا گنڈییم؟

کرمگیل بورادا یول آختارماقدا اولسون لار، ائشیت اصلی دن. بیر آز عزل
دندیک کی، کئشیش قنیسریده سولئیمان پاشانین یانینا گنڈیب، باشینا
گلن لرین اوستونه بیر آز دا یالان دان قونداریب، کرمی چوخ پیسلمیشدی.
سولئیمان پاشا دا کئشیشین دندیک لرینه اینانیب، اونونلا دوستلاشمیشدی. هر
یئر ده آدام قویموشدو کی، قنیسرییه کرم آدلی اشیق گلسه اونا
خبر وئرسین لر. ایندی کئشیش بورادا یاشاماقدان اولسون، ائشیت قنیسری قیزلا-
رین دان.

یاز فسلی ایدی دئیین قنیسری قیزلارین دان بیر دسته سئیره چیخمیشدی.
قیزلار دان بیر ی دندی:

قیزلار، بورادا اصلی آدیندا قریب بیر قیز وار، گلین اونو دا اوزو-
موزله آپاراق، یاز یقدی.

یولداش لاری راضی اولدولار. قیزلار اصلی خانین یانینا گلیب دندی لر:
اصلی باجی، گل سن ده قوشول بیزه، سئیره چیخاق. اصلی قیزلارین کونلون
سین دیرماق ایستمدی. اما کی، قارا کئشیش باغچالارین دان باپیرا چیخماغی
اصلییه قاداغان ائلمیشدی. اودو کی، اصلی باشقا بیر یئر ده گنڈه بیلیمیب،
قیزلار دان خواهیش ائلدی کی، انله اونلارین باغچالاریندا گزسین لر. قیزلار راضی
اولدولار. ایندی قیزلار اصلیگیلین باغچالاریندا گزمکده اولسون لار، ائشیت
کرم دن.

کرم بیر مدت یول گنڈیب، قنیسری شهرینه چاتدی. اوست-باشی انله
جیریم-جین دیر ایدی کی، هئج بیلیردی هارا گنٹسین. یولو دوشدو اصلیگیلین
همین باغچاسینین یانین دان. گوردو کی، بورادا بیر دسته قیز چالیب،
اوخیوب، اویناییر. کرم کئچیب گنتمک ایستینده بیر ده گوردو، بودو،
باغچاداکی انودن بیر قیز چیخیب، یوز ناز-قمزه ایله قیزلارا طرف گنڈیر.
دقتله باخاندا اصلی تانیدی. داها هئج بیر سوز دئییه بیلمدی. سازینی
دوشونه باسدی، گورتوردو، گورک نه دندی:

ساللانا-ساللانا چیخدی خانانان،

آي هزرات، گندن جيئران منيمدى!
قانا-قانا اويود آليب آندان،
آي هزرات، گندن جيئران منيمدى!

من نه دئييم چارخى دؤنموش فليه،
آخير سالدى منى اولماز كليہ،
اصليم بنزر بئھشتدكى مليہ،
آي هزرات، گندن جيئران منيمدى!

گاه آغلادار، گاحدان منى گولدورر،
دسمال آليب، گوز ياشيمى سيلدير هر،
كرم دئير: بو درد منى اولدورر،
آي هزرات، گندن جيئران منيمدى!

قيزلاردان بيرى اونو گوروب، قاچدى اصلى نين يانينا كى:
_ اصلى باجى، بير يانشاق داينيب باغچانين آغزينا، ائله يانيقلى-
يانيقلى اوخويور كى...
اصلى دئدى:

_ چاغير گلسين، بير آز چالسين، اوخوسون، بلکہ اوره بيميز آچيلا.
قيز گنديب كرمى گتيردى. كرم اصليه تانيش گلدى. اما نه
قدر باخديسا آتشيردا بيلمهدى. اونا گوره آتشيردا بيلمهدى كى، كرمين
اوزونو-گوزونو توك باسميشدى، ساچلارى ئوزانيب چي نين توكولموشدو. اوزو

ده ائله آريقلاميشدى كى، بير درى قالميشدى، بير سوموك. اوستو-باشى دا لاپ
توكولوب جيندير لاشميشدى.
كرم باشا دوشموشدو كى، اصلى اونو تانيبا بيلمير. اودو كى، اونو بير
ده سينماق اوچون آلدى، گورك نه دئدى:

يننه گوردوم نازلى يارين اوزونو،
كوحنه دردين تزلندى ياراسى.
نلر چكديم سئوديبيمين اليندن،
بيلم ندى مؤحنتيمين چاراسى؟

كتان كويناك گئييب لالهدن نزيك،
قونچا جوور ائليير بولبوله يازيق.
دردو قم چكيرم، اوزويم، اوزوك،
قييما منه، آي جيگريم پاراسى.

كرمم، قوربته دوشوبدو يولوم،
داغ لاری بورويوب ياغيشيم، دولوم،
كؤنول كي، دؤنمبير، من نئجه دؤنوم؟
بنده ساليب قاش لارينين قاراسی.

سؤز تاماما يئتدی. قيزلار كرمه آفرين سؤيلهدىلر. قيزلاردان بيرى
دئدى:

_ بو يانشاق چوخ يارالى-يارالى اوخويور. دئيهسن، چوخ بؤيوك دردى
وار. اوزو ده قريپ آداما اوخشايير.

اصلى سوروشدو:

_ آشيقي، هار اليسان؟

كرم گوردو يوخ، اصلى دوغرودان دا اونو تانييا بيلمير. بير آه چكيب

دئدى:

_ قاراباغ دانام.

قاراباغ سؤزونو ائشى دن كيمي اصلى نين گؤزلرى ياشاردى. كرمين اوست-

باشينا، اوز-گوزونه باخيپ، بير اوووج پول چيخارتدى كي:

_ آشيقي، من ده قاراباغ دانام. آل بو پولو، اوزونه پال-پالتار آل،

بئله گزمه.

اصلى نين سؤزلرى كرمه گوته كيمي ديدى. دئدى:

خييات منه ذرى-زييا بيچردى،

ايندى چيلپاق قالديم، اصليم، گول منه!..

بير زامان داش-قاشنان اويناردى اليم،

ايندى چيلپاق قالديم، اصليم، گول منه!

يار الين دن دويونلويم، داغلييام،

قوربت ائله درديم كيمه آغلييام؟

عالم بيلير من بير خانين اوغلو يام،

باش ايردى نؤكر، نايب، قول منه!

قورو يئرده اوريان قالدى بدنيم،

من اولنده كيملر تيكركنفنيم؟

كرم دئير: يادا دوشدو وطنيم،

بلد بوخدو، گؤستريدى يول منه!

اصلى دئديبينه ده پئشيمان اولدو. اونون اوره بينى آلماق اوچون بير گول

قوپاريپ دئدى:

__ آشيق، ھىچ اولمازسا، بو گولو آل من دن.
كرم دئدى:
__ خانيم، قولاق آس، گور نه دئيرم؟
__ آلدی كرم:

من يازيغى آغلار قويان بيوفا،
آغلايان كيمسيه گول نيه لازيم؟
گوله-گوله بيخدين آتام ائوينى،
دوشمنليكده شيرين ديل نيه لازيم؟

اصلی خان كرمين سوزونو كسيب دئدى:
__ آشيق، سن قريپ اولدوغون كيمي، من ده قريپم. وطنده منيم
ده گوزو ياشلى بير مشوقوم قاليب. سوزوم اوندا دئيل. بورا يانشاقلا-
رينين گنئيمي باشقا جور اولور. سن گل بو پولو من دن آل! ايندى كى، پالتار
ايستمير سن، يولدا خرچ لرسن.
كرم آلدی سوزون او بيرى بندينى:

حسرتين دن يانديم، يانديم كول اولدوم،
__ آليشديم، آليشديم، موما ديل اولدوم،
خان او غلويدوم، اوزوم دوندوم قول اولدوم،
قول اولان كيمسيه قول نيه لازيم؟

كرمين عومرونو سن وئردين ذايا،
مونكور اولدون، اوز توتمادين خودايا،
اولدوم خارا باتى، دوشدوم صحرايا،
__ خارا بات اهلينه يول نيه لازيم؟

اصلی كرمى تانيدى. اوره يى تاب گتيرمهدى، بيخيليب اوزون دن گئتدى.
__ قيزلار كرمى قووب، باغدان چيخار تدى لار كى، سن بيزيم قوناغا نه
دئدين كى، او بئله اولدو. سونرا توپلاشدى لار اصلى نين يانينا. اصلى آييلان كيمي
__ قيزلار دان سوروشدو:

__ قيزلار، يانشاق نئجه اولدو؟
__ دئدى لر:

__ قوودوق گئتدى.

اصلی دوروب او طرف بو طرفه بويلاندى، گوردو كرم بير آز آرالى
__ دا يانيب، حسرت-حسرت اونا باخير. قيزلار دا كرمى گوردولر، ايسته دى لر
__ سؤيوب-يامانلاييب قووالاسين لار، اصلى قويمادى. دوردو كى:
__ من ائوه گندير هم.

قىزلار دوشدولر اونون يانينا.
ايندى اونلار گليب كنجمكده اولسونلار, سنه دئيم كرمدن.
اصلى كى, اوزون دن گنتميشدى, قىزلار اونون دوشونو-باشيني اچميشدىلار.
ايندى گليب كنجنده كرم سازيني آليب, گورك اصليه نجه ايشاره ائلى كى,
دوشونو باغلاسين.

سالانبيان گلن ديلبر,
ياخان دويمله, دويمله!..
منى درده سالان ديلبر,
ياخان دويمله, دويمله!..

كرم بنله اوخوياندا اصلى خان قايديب قىزلارا دئدى:
_ يانشاق طايفهسى سوزجول اولور. باخين, سيزلردن كيمين دوشو اچيقدى?
قىزلار دئدىلر:

_ بيزلردن دوشو اچيق اولان يوخدو.
كرم بو دفعه ايشارنى وورماق اوچون اصلى خانين پالتارينين آدينى
چكدى, بلكه اصلى باشا دوشه كى, اچيق دوش اونونكودو:
آل گئييب, ياشيل بورونر,
زولفلرى يانا هورولر,
يئل وورار, ممن گورونر,
ياخان دويمله, دويمله!..

ياخان چارپاز ايليشمسين.
هئچ كيم دينيب دانيشماسين,
يادلار گوروب گولوشمسين,
ياخان دويمله, دويمله!..

اصلى يننه دوشونون اچيق اولدو غونو باشا دوشمهدى. كرم بو دفعه
گورك اصلى خاناننه كيمي ايشارملر ائلى:

كؤينى نين گولو ياشيل,
سوسن سونبوله دولاشير,
گوزلليك سنه ياراشير,
ياخان دويمله, دويمله!..

اينينه گئيينيب شيله,
بيزى توتوب شيرين ديله,

ذر كمر چك اينجه بئله,
ياخان دويمله, دويمله!..

كلاغايين ئوجو سارى,
آچيلير كۇنلوم قوبارى,
سويله گۇروم كيمين يارى,
ياخان دويمله, دويمله!..

اصلى يئنه ده بير شئي باشا دوشمىنده كرم آليب, آخىر سۇزونو
ننجه تاماملادى:

كرم سنه نلر دئمىش,
ديلين, دوداغىنى يئمىش,
كتان كۇينك, بندى گوموش,
ياخان دويمله, دويمله!..

كرم بئله دئىنده اصلى اوست-باشىنا باخيب گۇردو كى, كرمين
دندىيى نيشان لار بوندادى. ياخاسى دا آچىقدى. تئز دۇشونو دويملدى, كره-
مه گىزلى ايشاره وئريب, يولا دوزلدى.
كرم او ساعت اوزونو بازارا وئردى, بير دست فاخىر لىياس آليب گئىندى,
بير باش اصلى نين باغچاسىنا گئتى. اصلى نين اناسى كرمى گۇردو, دئدى:
_ آي اوغلان, كىمى اىستىيرسن?
كرم دئدى:

_ آنا دىشيم آغرىبير. دىشىمى چكدير مهك اىستىيرم.
_ آرواد دئدى:

_ گل برى چكىم.
كرم ائوه گىريب اوتوردو. آرواد اونون آغزىنى آچىب دئدى:
_ هانسى دىشين آغرىبير?

كرم دئدى:

_ آزى دىشيم.

_ آرواد كلبتىنى اونون آغزىنا سالدى, چكمك اىستىنده كرم تر-
پندى. آرواد اصلىنى چاغىريب دئدى:

_ قىزيم, بو اوغلان كلبتى نين آلتىندا فاراغات دورا بىلمير. گل,
بونون باشىنى دىزى نين اوستونه قوي, قىرىدى, يازىقدى, دىشىنى چكىم.
اصلى كرمى تانىدى. اما قورخوسون دان دىنه بىلمەدى. ياواشجا
كرمين باشىنى آليب سىنسىنه دايدى. كئشىشەن آروادى كرمين آزى دىشىنى
چكدى. كرم دئدى:

وای، صاف دیشیمی چکمی سن. آغرییان او بیرری دیشیمدی.
آرواد او بیرری دیشینی ده چکدی. اصلی داوام گتیره بیلمیب، آغلاماغا
باشلادی. آرواد سوروشدو:

قیزیم، بو نه ایشدی؟ من بو اوغلانین دیشینی چکیرم، سن نییه
آغلابیرسان؟
اصلی دئدی:

قرب اوغلاندی، یاز یغیم گلیر.
کرم دئدی:

آرواد، سن یئنه ده صاف دیشیمی چکمی سن. آغرییان او بیرری دیشیمدی.
بئله-بئله، آرواد کرمین اوتوز ایکی دیشینی تامام چکدی.
کرم بیرین دن قالخدی. اما انله قالخدی کی، انله بیل هئج دیشی چکیل-
ممیشدی.

آرواد کرمین اصلیه چوخ حسرتتن باخماغین دان شوبحلیب،
ایشاره ائلدی کی، کئچسین او بیرری اوتاغا. اصلی چار-ناچار اوزونو چئویریب گنتمک
ایستینده، کرم سازی باسدی دؤشونه دئدی:

اولدوم، اولدوم، اصلی سنین الین دن،
یاندی سینم، بیر ده گؤستر یارا اوز.
همیشه اوستونده تیتتردی جانیم،
جسد دردی، کؤنول دردی، یارا اوز.

باش قویوم دیزینه، بلکه ساغلام،
ساغ قولوملا یار یولوندا ساغ اولام،
چتین، چتین بو یار ادا ساغلام،
هیجران تکدی، دردیم تکدی، یارا یوز.

دردلی کرم دئیر: قوربان یار اوچون،
کس جییریم، دوغرا باغیریم، یار ایچیم،
یار اودو کی، یار یولوندا، یار اوچون
درد-قم چکه، یاش آخیدا، یارا اوز.

سؤز تاماما یئنن کیمی اصلی خانین آناسی کرمی تانییب، برکدن
قیشقیردی کی:

وای، آمان، بو کرم ایمیش!..

آرواد کرمین دیش لرینی ده گؤتوروب، باشی آلولو کئشیشین یانینا
خبره گنتمکده اولسون، اوتاقتا اصلی ایله کرم تک قالدی لار. کرم بیر
تحر آغزینین قانینی تمیزلییب، اصلیه طرف گلدی. ایکی عاشق، مشوق
بیر-بیری نین بوینونا ساریلدی لار. اما اصلی بیلیردی کی، آناسی خبره

گنڊيب, ايندى ھارادا اولسا آتاسيني تاپيب گتيرجڪ. اودو ڪي, ساچين دان ايڪي تئل
آپيريپ, سينسينه باسدي, آلدی, گورڪ نه دندی:

يئنه دوشدوم آتسينه, يانارام,
يانديم, ڪرم, مني روسواي ائيلمه!
مني سالدین سن بو عشقین اودونا,
يانديم, ڪرم, مني روسواي ائيلمه!

آلدی ڪرم, دندی:

بیزيم ائلدن سورا-سورا گلميشم,
نلر چڪديم, اصلي, سنين الينن?
درين-درين دريالارا دالميشام,
نلر چڪديم, اصلي, سنين الينن?!

آلدی اصلي:

اوغرون-اوغرون دوست باغينا گيرمهديم,
ال نوزاڊيب, قونچا گولون درمهديم,
آپريلالی بيرجه دفعه گولمهديم,
يانديم, ڪرم, مني روسواي ائيلمه!

آلدی ڪرم:

آخيتميشام گوزلر يمنن ياشيمي,
قوربت ائله سالدیم قريپ باشيمي,
آنان چڪدی اوتوز ايڪي ديشيمي,
نلر چڪديم, اصلي, سنين الينن?!

آلدی اصلي:

قووا-قووا قريپ ائله گتيردين,
بير اولان درديمی يوزه يئتيردين,

نه من اولدوم, نه ده سن ال گوتوردون,
يانديم, ڪرم, مني روسواي ائيلمه!

آلدی ڪرم:

دوشدوم داغا، داشا، چۆله، صحرايا،
بو سريمى سالدین اولماز سئودايا،
محشر گونو سوزوم واردی مؤولایا،
نلر چكديم، اصلی، سنين الیننن!؟

آلدى اصلی:

آمان، کرم، پاشام کرم، خان کرم!
آلیش، کرم، توتوش، کرم، یان، کرم!
اصلین اولسون سنه قوربان، جان کرم!
یاندیم، کرم، منی روسوای ائیلمه!

آلدى کرم:

بیلیرم من بو ساغلیغی نئیلیم?
خنجر آلیب باغیریم باشین تئیلیم.
درد الیننن بو سوزلری سؤیلیم،
نلر چكديم، اصلی، سنين الیننن!

آلدى اصلی:

نئچه ایلدی من گزیرم داغلاری،
بو سینمه چکدین یامان داغلاری،
اصلی سنه کرم دئییب یالواری،
آمان، کرم، منی روسوای ائیلمه!

آلدى کرم:

کرم دئیر: دوست باغینا گیرمه دیم،
ال ئوزادیب قونچا گولون درمه دیم،
من یاریمدان هنج بیر وفا گورمه دیم،
نلر چكديم، اصلی، سنين الیننن!؟

سوز تامام اولدو، اصلی دئدی:

__ کرم، آتام سنی سولئیمان پاشایا برک چو غولاییب. ایر او ایندی
سنین بورادا اولدو غونو بیلسه، یقیندی کی، توتوب زیندانا سالدیر اجاق. اما

سن قورخما. من بير كاغيذ يازيم وئريم سنه, آپار وئر سولئيمان
پاشايا. اوز درديني آچ, ديلنن ده اونا دئ. بلکه پاشا رحمه گليب, مني
آتمدان آليب, سنه وئر.
كرم اوشاق كيمي آغلاماغا باشلادی. اصلی كرمين آغلاماغيينا صبر
ائليه بيلميب دئدی:

آغلاما, آغلاما باغريم قان اولو,
قوي قوشوم يائينا قول لاری, كرم!
بير اريزه يازيم سولئيمان خانا,
اوزون دانيش دردی-ديل لاری, كرم!

نه قدر آتام وار, من اونا پسم,
ايلقار يمان دؤنسم كسسین كيليسم,
دئمه کی, قرييم, من ده بيكسم,
چيخارت خيالين دان اونلاری, كرم!

اصلی دئير: كرم قوهلی, سان لی,
اولونجه آتاملا اولاجام قان لی,
ايستهسن آتلا نسین اجم, اوسمان لی,
ويرانا قويارام يول لاری, كرم!

اصلی سؤزونو موختصر ائليب دئدی:
_ كرم, بوردا اوتوروب آغلاما قان بير شئي چيخماز. يا بودو کی,
سن دور تک گنت, يا دا کی, هر ايکيميز گندک پاشانين يائينا, اوز عرضيميزی
اونا يئتيرک.
كرم دئدی:
_ پاشادان منيم آغليم هنج بير شئي كسمير. اينانميرام او آتانی
قويوب, بيزه قولاق آسا.
اصلی دئدی:

اول باشدان سنين آغلين اولسايدی,
قاچيرتمازدين بدوي لاری, قوش لاری.
ئويماز ايدين سن كئشيشين فنلينه,
آغلار قويماز ايدين تاي-توش لاری.

سن خان اوغلو اوز يئرینده قالسايدين,
گنجه گؤزلی نين بيرين آلسايدين,
اونون قاداسيني جانا سالسايدين,
ايندی چكدير مزدين اينجه ديش لاری.

اصلى دئير: من آغلارام اوركدن,
قورتارماديق كئشيش قوران كلكدن,
شيكاييت انيلرم قانلى فلكدن,
يازى يازان يازيب, بئله ايشلرى.

اصلى سؤزونو قورتاردى, تلسيك او بيري اوتاغا كئچمك ايستيردى كى, كرم
اونو گندن گؤروب دئدى:

دؤن برييه حالالاشاق, آيرىلاق,
بير برى دؤن, قوربان يارا, اصلى خان!
مئحتر اوللام, جيلوونو چكرم,
وارا-وارا هر دييارا, اصلى خان!

مجنون كيمي بو چؤل لره وارماسام,
جفاكئش باغمانام, گولون درمسم,
آخشام-صباح گول اوزونو گؤرمسم,
اولاجاقدى گونوم قارا, اصلى خان!

كرم دئير: مننن سنيره وارمازلار,
بننا اولوب, سينيى كؤنلوم هؤرمزله,
يقيندى كى, سنى منه وئرمزله,
كيم انيلر درديمه چارا, اصلى خان!

اصلى خان بير كاغيذ يازيب, كرمه وئردى, دئدى:
_ پاشانين بير وزيرى وار. چوخ عدالتلى, عقللى بير آدمى. آل, بو
كاغيذى ساخلا, ايشدى, اگر سنى توتوب انلسلر, وئرسن هاملان وزيره.
كرم كاغيذى آليب چؤله چيخان كيمي گوردو كى, سوفى اونو گؤزليير.
گؤروشدولر, اوپوشدولر, قارانلىق قووشوردو دئيين داها پاشانين يانينا
گئتمهدى لر. سوفى اونو گؤتوروب گلدى منزىلينه. گئجه كرم نه قدر
انلدیسه پاتا بيلمهدى. آخیردا دوروب چيخدى باييرا. باخدى كى, كاروانقيران
ئولدوز گؤيون اورتاسينا قالخيپ, انله بيل سحردي. آلدی, گؤرك كاروانقيران
ئولدوزا نه دئدى:

صوبح اولدو, دردى لر ياتماز,
دؤنه, كاروانقيران دؤنه!
عشق آتشی سردن گئتمز,
دؤنه, كاروانقيران دؤنه!

بارماغیندا قیزیل اوزوک،
قولوندا قیزیل بیلرزیک،

بوینون ایمیش قیزا یازیق،
دؤنه، کاروانقیران دؤنه!

سنه کاروانقیران دئرلر،
یارا ایلقار وئرن دئرلر،
منه دردلی کرم دئرلر،
دؤنه، کاروانقیران دؤنه!

بو دمده سوفی چیخدی چوله. کرم سوفیه دئدی:
_ سوفی لله، گل گئدک، اصلی خانین اولدوغو ائوین باجاسینا چیخاق،
گؤرک اصلی خان نه ائلییر. هئچ اولماسا اونون اوزونو گؤروم.
هر ایکسی بیر-بیرینه قوشولوب، اصلی خانین یاتدیغی ائوین باجاسینا گل-
دیلم. کرم باجادان باخیب، گوردو کی اصلی خان یاتیب. اوره یی قوبار ائلدی،
آلدی سازی:

گاه گئدیر هم، گاه گلیرم باجایا،
اویان، اصلیم، اوزده خالین سئودییم!
کاروانقیران گلدی چیخدی ئوجایا،
اویان، اصلیم، اوزده خالین سئودییم!

من گزمیشم آچاق ایله ئوجانی،
یار یولوندا فدا قیللام بو جانی،
نئجه دؤزوم من بو ئوزون گئجنى؟
اویان، اصلیم، اوزده خالین سئودییم!

سحر اولدو، قالاخ بوردا نه ائدک؟
خنجر آلیب، باغیریم باشین بیز دیدک،
سوفی لله منه دئییر، دور گئدک،
اویان، اصلیم، اوزده خالین سئودییم!

کس دیر ئیدیم یاسدیغینین یانینی،
بیر توتایدیم کیپر یی نین سانینی،
نه تاپیبسان کور یوخونون کانینی؟

اويان, اصليم, اوزده خالين سئوديبيم!

كرم, ماييلم آلا گوزونه,
شكر صحبتينه, شيرين سوزونه,
ساتينمي آدين سن يوخونو اوزون?
اويان, اصليم, اوزده خالين سئوديبيم!

دئمه فرراشلار اونلاري پوسورموشلار. او ساعت هر طرفدن توكولوب
اونلاري توتدولار, قوللاريني برک-برک باغلاييب, پاشانين يانينا آپاردىلار.
كرم احوالى بئله گوروب, آدى, گورك نه دئدى:

مدد, مدد اصليم, سنين الينن,
اولدورمكدن قئيرى كار بيزه نئيلىر?
بيز كى, تا كئچميشيك جان ايله سردن,
ايندى ناموس ايله آر بيزه نئيلىر?!

اصلى خانين آتشيله سويلىرم,
ائنيب عشقين درياسيني بويلارام,
گنجه-گوندوز قمله, آحلا اوينارام,
ايندى بوران, چووغون, قار بيزه نئيلىر?!

شاهيني گزدير هر بيلىر قولوندا,
قوشلارى سييردر ساغى-سولوندا,
روزي-شب دورموشام حاقين يولوندا,
كمنددير بوينومدا, دار بيزه نئيلىر?!

عشقه ئويوب اصل-نسبي دانميشام,
سئير اغيبين هيلىسيني قانميشام.
من كرمم, عشق اودونا يانميشام,
جهنمه گيرسك, نار بيزه نئيلىر?!

پاشا كرمدن سوروشدو:

سن نيهه كئشيشين قيزينين باجاسينا چيخميشدين?
كرم آدى سازى, گورك اونا نجه جواب وئردى:

آي جاماعت, منيم درديم _
بير قم, بير فيرقت, بير هيچران.
گوزومو آچاندان گوردوم

بیر قم, بیر فیرقت, بیر هیجران.

ایتیردیم اصلی خانیمی,
موخنس ایچدی قانیمی,
هر زامان اوزور جانیمی
بیر قم, بیر فیرقت, بیر هیجران.

جسدیمده یانان ناردی,
منی عشقه سالان یاردی,

چکدیجیم آهو-زاردی,
بیر قم, بیر فیرقت, بیر هیجران.

سؤیلمکله دردیم بیتمز,
نازلی یاریم مورو اتتمز,
یارالی سینمدن گنتمز
بیر قم, بیر فیرقت, بیر هیجران.

کرم دئیر: قان-یاش تۆکوم,
یار, قاپیندا بوینوم بوکوم,
بعضیرگانام, منیم بوکوم
بیر قم, بیر فیرقت, بیر هیجران.

پاشا دئدی:

_ آشیق, سن بیر موسلمان آدامسان, اصلی گاور, اوزو ده کنشیش قیزی.
بیم دونیادا آیری بیر قیز سنین باشینا قحتدی? گل سن اوندان ال
چک, آیری بیر قیز آل!
پاشانین سؤزلریندن کرمین اوره یی جووشه گلدی, سازی سینسینه باسیب
دئدی:

آی هزارات, نجه دئییم,
من دؤنرم, کؤنول دؤنمز...
بیر گؤزله دوشدو مئلیم,
من دؤنرم, کؤنول دؤنمز...

ککلیک کیمی سکیشلی دن,

كۆكسۈ الوان ناخيشلى دان،
بىر حرامى باخيشلى دان
من دۇنرم، كۇنول دۇنمز...

منه قاش اوينادير نادان،
اولدوم گۇزوننن، قاشيننان،
اصلى تك كئشيش قيزيننان
من دۇنرم، كۇنول دۇنمز...

يولوندا قويوشام جانى،
ديدمنن آخيتديم قانى،
كرم سئودى، اصلى خانى،
من دۇنرم، كۇنول دۇنمز...

پاشانين وزيرى سوفينى چاغيريب، كرمين احوالاتينى اوندان سوروشدو.
سوفى آدى، گۇرك وزيره نه جاواب وئردى:

هئي آغالار، اوچ درد منى قوجالدير:
زولف دردى، خال دردى، بىر ده تئل دردى.
من يازيغين مين گونونو بىر ائلر
نادان دردى، خوريات دردى، فئل دردى.

ترک ائىلدى وته نينى، ائلينى،
الين دن آلديردى قونچا گولونو،
كيمسه بيلمز بو قوربتده حالينى،
باغچا دردى، وطن دردى، ائل دردى.

آچ كۇكسونو اوستونه بىر باغ تيكيم،
الوان-الوان چيچكلردن اكييم،
من بو دردين هانسى بىرين چكيم؟ _
سوسن دردى، سونبول دردى، گول دردى.

جوشقون درديم سولار كيمي بولاندى،
واردى گئتدى، قارلى داغلار دولاندى،
درد باغلاييب قاپى-قاپى ديلندى،
پالتار دردى، ابا دردى، شال دردى.

يازيق اولدو, دوشدو ديلدن ديل لره,
بولبول قونماز اولدو قونچا گول لره,
آغلايا-آغلايا دوشدوك يول لارا,
گلن دردی, کئچن دردی, يول دردی.

سوفی دئیر: کرم اوزومه باخار,
بو جانیمی عشقین اودونا یاخار,
من بیلیرم, بو درد منی تنز بیخار, _
اصلی دردی, کرم دردی, ديل دردی.

سوفی ساز ایله دئدی کیمی, سوز ایله ده کرمین بوتون احوالاتینی دانیشدی.
اوستلیک اصلی نین یازدیگی کاغیدی دا کرمین آلیب, وئردی وزیره. وزیر
باخدی کی, اصلی یازیب: _ کرمه رحمین گل سین. او منه عاشقیدی, من ده
اونا. آتام بیزه ظلم ائلییر. _ وزیر ایشی بنله گورنده پاشایا دئدی:
_ پاشام, کرم حاق آشیغیدی. بیز گرک اصلینی کنشیشدن آلیب اونا
وئرک.

کنشیش داد-فریاد ائلدی کی:

_ کرم حاق آشیغی زاد دئیل.
پاشا دئدی:

_ بیز اونون حاق آشیغی اولوب-اولمادیغینی یوخ لاریق.

پاشانین حوسنییه آدی چوخ عقلی, بیر باجیسی وار ایدی. چاغیریب احوالاتی
اونا سؤیلهدی. حوسنییه دئدی:

_ من بو ساعت اونو یوخ لارام.

حوسنییه خانیم بیر دسته قیزین هامیسینا بیر جوره پالتار گئین دیریب,
یاز باغچاسینا گتیردی. اصلینی ده بو قیز لارین ایچینه سالیب, کرمین
سوروشدو:

_ دی گوروم, اصلی بو ساعت هار ادادی?

کرمه بیان اولدو کی, اصلی باغدادی, اوزو ده قیز لاردان خنیلی آرالی,
ملول-محزون دایانیب. آدی, گورک حوسنییه خانیم نه جاواب وئردی:

خان اصلیم باغچا ایچینده

گزر ذواللی, ذواللی...

قارشیمیزدا آلا گوزون

سوزر ذواللی, ذواللی...

قاش لاری بنزر کامانا,

آشيغين ائيلر ديوانا,
زولفلر ينى يانا-يانا
چوزر ذواللى, ذواللى...

هئي آغالار, هئي بيلىر,
كرم قنيرى يارى نئيلىر!
گورن بيزدن نئچون ائيلر
هزر ذواللى, ذواللى...

كرمى عشقينه يانان,
اولموشوق ديللرده داستان;
آشيغين قتلينه فرمان
يازار ذواللى, ذواللى...

حوسنييه خانيم دئدى:
_ اصلى نين هارادا اولدوغونو بيلدين. ايندى سنين گوزلرينى باغلاياجاغام,
آلتى قيز گتيريب قاباغين دان كنجير جيم. هاميسى بير بويدا, بير لييا صدا,
اوزلرى ده اورتولو. اگر اونلارى دا تانيسان دوغرودان دا حاق آشيغيسان.

بير بويدا, بير بوخوندا, بير گنيمده آلتى اوزو بوروكلو قيز گتيردىلىر.
كرم آلتى, گورك قيزلارى نه جور نيشان وئردى:

آلتى قيزين بيرى بانى,
آلتى قيزلار, آلتى قيزلار!
بيزه محببتين هانى?
آلتى قيزلار, آلتى قيزلار!

آلتى قيزين بيرى اينجى,
گوزلليكده لاپ بيرينجى,
قوينوندا ايكي تورونجو,
آلتى قيزلار, آلتى قيزلار!

آلتى قيزين بيرى پوسته,
دردينن اولموشام خسته;
قوي قدمين سينم اوسته,
آلتى قيزلار, آلتى قيزلار!

آلتی قیزین بیری جئیران،
اولوم گۆزلرینه حیران؛
سیزله کاش سوریدیم دؤوران
آلتی قیزلار، آلتی قیزلار!

آلتی قیزین بیری خدجه،
قددی علیف، بئلی اینجه،
گۆزل گۆرمه میشم سنجه،
آلتی قیزلار، آلتی قیزلار!

آلتی قیزین بیری بسدی،
گۆزلری جانیمین قصدی،
بو دردلر کرمه بسدی،
آلتی قیزلار، آلتی قیزلار!

حوسنییه خانیم دئدی:
_ آفرین! سن دوغرودان دا حاق آشیغی ایتمیش سن. ایندی قیزین اوزونده
اولان نیشان لاری دئی، سن دن ال چکیم.
آلدی کرم، گۆرک اصلی نین اوزونده اولان خال لارا نئجه قییمت وئردی:

آی هزرات، بیلین، اصلی خانیمین
اوزونده خال لاری نازینان گلیر.
بیر خالی علیفدی، بیر خالی بئیدی،
بیر خالی دفتره یازینان گلیر.

بیر خالی هنیوادى، گلمز ایرنگه،
بیر خالی ایرانی سالییدی لنگه،
بیر خالی انلچیدی، گندر فیرنگه،
بیر خالی صحبتو سازینان گلیر.

بیر خالی یاخشیدی، بیر خالی یامان،
بیر خالی کۆنلومه سالییدی گومان،
بیر خالی بولوددو، بیر خالی دومان،
بیر خالی داغ لارا آیانان گلیر.

بیر خالی بز زاردی، رومون قئیسری،
بیر خالی ایچیبیدی آبی-کؤوسری،

بیر خالی آغلیمی ائدیب سرسری،
بیر خالی آغ اوزه دوزولن گلیر.

کرمه گلیدی تمیزلیک، پاکلیق،
تانرییا گلیدی یالنیزلیق، تکلیک؛
فاتاردان آیریلیمیش آی گۆزل ککلیک،
خان اوغلو اوستونه بازینان گلیر.

کرم سۆزونو قورتاردی، دوز گلیب دایاندی اصلی نین قاباغیندا.
حوسنییه خانیم دئدی:

— آشیق، قیز تانیماقدا ماهیرسن. ایندی بیر ایشیمیز قالیب. بو گون سحر
بورادا بیر قریب اولوب. یویوب لار، کفنلیبلر، قالیب باس دیرماغی. گندک
اونا بیر ناماز قیل، تورپاغا تاپشیراق، سونرا تویونو ائلیک.
کرم دئدی:

— باش اوسته!

حوسنییه خانیم فرراش لارا امر ائلدی کی، کرمی قبیریستانا آپار -
سین لار. ائله کی، کرمی آپاردی لار، حوسنییه خانیم پاشایا دئدی:
— اولوب ائلین یوخدو. بو منیم آخیرینجی سیناغمیدی. بیر دیری آدمی
کفنه توتدوروب، تابوتا قویدور موشام. دورون، سیز ده گندک. اگر بو
بیلسه کی، کفندکی اولو دئییل، تاي حاق آشیغی اولماغینا هنج کسین سۆزو
اولا بیلمز.

هامی حوسنییه خانیمین بو تدبیرینه آفرین دئییب، آیغا قالخدی لار،
قبیریستانا طرف یولا دوشدولر. ائله کی، گلیب چاتدی لار، کرم جنازه
باخیب سوروشدو:

— دئییر سینیز کی، من ناماز قیلمالییام. آنجاق بیلیمیرم اولو
نامازی قیلیم، یا دیری نامازی؟
پاشا قصدن اوزونو غضبلی گۆستریب دئدی:

— بو نه سۆزدو؟

کرم دئدی:

— بو او دئین سۆزدو کی، کفندکی هله اولمییب، دیریدی.

حوسنییه خانیم پئرین دن دیک قالخیب دئدی:

— آفرین سنه آشیق! داها منیم سنه سۆزوم یوخدو. سن دوغرودان
دا حاق آشیغی ایمیش سن. قوي هامی بیلسین کی، کفندکی دوغرودان دا اولو
دئییل، دیریدی.

پاشا کئشیشه دئدی:

— کئشیش، گۆرورسن کی، بو دوغرودان دا حاق آشیغیدی. سن گل قیزی وئر
بونا.

کنشیش دندی:

منیم اونا وئرلهسی قیزیم یوخدو.

کنشیش بنله دئینده وزیر ایرملی یئراییب دندی:

کنشیش، بودو، قیزین اوزو ده منه یازیب کی، اونلار بیر-بیرینی سئویرلر.
اگر قیز گلیب سنین اوزونه دورسا، نتیجهسی چوخ پیس اولاجاق. سن گل، قیزی
وئر کر مه.

کنشیش چار-ناچار راضی اولوب دندی:

یاخشی، آنجاق منه اوچ گون مؤهلت وئرین کی، حاضرلیق گوروم.

پاشا راضیلاشیب، کنشیشه اوچ گون مؤهلت وئردی.

ایندی جاماعت هامی توپو گوزلمکده، کرمله سوفی ده سئوینمکده

اولسون لار، انشیت کنشیش دن.

کنشیش ائوینه گلیب، هامینی یوخویا وئردی، گنجه یاری آغیردان،

یونگول دن گوتوروب یولا دوشدو، آستا قاچان نامرددی.

سحر آچیلدی، گوردولر کنشیش قاچیب. پاشا اونون دالینجا آتلی سالدی. چوخ

گزیب دولاندی لار، تاپمادی لار کی، تاپمادی لار. کرم حالال-حومت ائلییب،

سوفی ایله یولا دوشدو.

سحر یئلی اسیردی. کرم آلدی سازی، سحر یئلیننن گورک نه سیفاریش

ائلییر:

اگر گندر اولسان بیزیم ائلره،

سنه بیر سوزوم وار، دور، سحر یئلی!

منیم سلامیمی تنز یئتیر یارا،

بو گون خان اصلیمی گور، سحر یئلی!

قابق گندیب اسمه زولفون تئلینه،

نظر قیل رویینده بیر جوفت خالینا،

محببت نامسین اوزون الینه،

بیر تنها یئرده تاپ، وئر سحر یئلی!

کرم دئیر: بوردا قویساق سازلاری،

خاطریمه دوشدو شیرین سوزلری،

قارادی قاشلاری، آلا گوزلری،

سن ده مورادینا ایر، سحر یئلی!

شهرلر، کندلر کئچدی لر، سالیق-سوراق ائلدی لر، اویرندی لر کی، کنشیش

حلب شهرینه گندیب. گونه بیر منزیل، تنیی-معنازیل، آز گئتدی لر، چوخ

دایاندی لار، چوخ گئتدی لر، آز دایاندی لار، گونلرین بیرینده گلیب حلب

شهرینه چاتدی لار.

شهر بؤيوک، بون لار نابلد. اوزلری ده يورولوب الدن دوشموشدو۔
لر. بير باغين کناريندا اوتوردولار. کر مين عشقی يئنه ده جؤوشه گلدی.
سازی کؤينکدن چيخاريب سينسينه باسدی، آحسته-آحسته دئميه باشلادی:

گيزلی سئودا چکيب، عشقه دوشن لر،
بير گون اولار هلبت ايانا چيخار.
چکليم مؤحنتی صبر ايله، کؤنول،
گؤرک بونون سونو نه يانا چيخار...

فرحاد شیرين اوچون دلدی قاينانی،
مجنون لیلی اوچون گزدی صحرانی،
کرم اصلی دئييب گزر دونیانی،
آشيق اوز عشقینه مردان چيخار.

قارادی قاش لاری، گؤزو دولایی،
ياخشی طبيب گرک وئرسين داوایی،
آختار سالار هر طرفدن دونیایی،
بئله آشيق آنجاق بير دنه چيخار.

بیزه بئله ايميش تقديرين ايشی،
آخيندی گؤزومدن قان ايله ياشی،
آلدی بو کرمی عشقين آتشی،
بو سئودانين سونو بوريانا چيخار.

بو باغ کيمين اولار، کيمين اولمايا؟ حلب پاشاسينين دار غاسی
گولخانين. دئمه کرم اوخوياندا گولخان بير کناردا دايانيب قولاق
آسير ميش. کرمين اوخوماغی اونون چوخ خوشونا گلدی. ياخينا گنديب باخدی
کی، بو آشيق کيمديسه چوخ دردی آداما اوخشايبير. سوروشدو:
_ آشيق، کيمسن، هار اليسان، دردين ندی؟
سوفی کرمين باشينا گلنی گولخانا ناغيل ائلدی.

گولخان دندی:

_ آشيق، فيکير ائلمه، هامان کنشيش عائلهسی ايله برابر بورادادی. من
سنی سئوگيلينه چاتدير ارام.

گولخان بونو دئييب، بير قاری چاغيردی. قاریيا چوخلو پول وئريب دندی:

_ گندرسن فيلان ائوه. اورايا تزه بير کنشيش گليب. او کنشيشين اصلی

آديندا بير قیزی وار...

قاری دئدی:

تانییرام، سن سۆزونو دئ!

گولخان دئدی:

__ باخ، بو اوغلانی کی، گۆرورسن، هامان قیزین بوتاسیدی. آتاسی قیزی بونا
وئریمک ایستیمیپ، قاچیب بورا گلیب. بو دا قیزی آختارا-آختارا گلیب
چیخیب بورایا. ایندی سن گرک بونون گلمینی قیزا خبر وئرهن.
قاری پولو آلدی. __ باش اوسته __، دئییب دوزلدی یولا. بو قاری ایمانلی
ایپک قاری ایدی. یولدا فیکیرلشدی کی، بلکه بوردا حیيله-میله وار. یاخشییسی
بودو کی، قوی قباقجا اویرنیم، گۆروم قیز دوغرودان دا اوغلانی سئویر، یا
یوخ.

غرض، قاری گندیپ چاتدی اصلی اولان ائوه. باخدی کی، اصلی پنجرهنین قا-
باغیندا اوتوروب، باهار بولودو کیمی گۆزلرینن یاش آخی دیر. قاری سلام
وئریم، علنیک آنان سونرا اوتوردو، باشلادی اوردان-بوردان صحبت. یاواش-
یاواش گلیب چیخدی مطلب اوستونه. اصلی آچیب بوتون احوالاتی قارییا دانیشدی.
قاری اونو سیناماق اوچون قصدن باشلادی اوپود-نصیحت ائلمیه کی:
__ نه ایستیرسن اونان؟ او، موسلمان، سن گاوور. اوندان ال چک، گل
سنی گۆزل بیر اوغلانا وئریم.
اصلی قاریدان بو سۆزلری ائشیتجک ساچلاریننان اوچ تئل آبییریم، سینساز
ائلدی، آلدی، گۆرک نه دئدی:

قاری ننه، گل ائیلمه مزمت،
بولبولوم وار، گولشنیم وار، گولوم وار.
ظالم فلک وئریم دردین بولوننان،
گۆی دن یئرله اولوب، یامان ظولوم وار.

آخ اوستوننن باغلامیشام قارامی،
طیب سن سن، گل تنز باغلا یارامی،
گۆزو یاشلی قویوب گلدیم کرمی
یار یانیندا کاساد اولان دیلیم وار.

اصلیم، امیم گئتدی بادلارا،
آلیشیدیم، توتوشدوم، یاندیم اودلارا،

قورخوم بودو، ملیک وئرسین یادلارا،
سئوگیلیم دن آیری دوشن الیم وار.

قاری دئدی:

__ قیزیم، من سنی سینا بیردیم. ایندی سنی کرمله باغچادا گۆروش-

دورسم راضى اولار سانمى؟

اصلى خان بو سۆزو انشى دن كىمى گۆز ياشىنى تۆكوب دئدى:

— آمان ننه، دى گۆروم، كرم هار ادادى؟

قارى كرمين يئرئىنى سؤيلىيب گئرى قايتدى، بو سۆزلرى گولخانا سؤيلهدى. گولخانلا باغچايا گئندى لر. قارى دا قايبديب اصلى خانا خبر وئردى. اصلى خان اناسينين يانينا گليب دئدى:

— آنا، اوره بيم داريخير، ايزن وئر، باغا چيخيم.

— آناسى اونا ايزن وئرئىب دئدى:

— قيزيم، آنجاق چوخ لنگيمه، آتان گلر، داوا ائلر. قارى اصلى ايله وعده يئرئىنه گلمكده اولسون، انشيت كرم دن. كرم بير ده باخدى كى، اصلى قارى ايله گلير. او، كرمى گوردو، اما اونا باغمانا اوخشاتدى. چونكى كرم باغمانين بئلىنه سؤيكنيب دايانمئشدى. اصلى دؤنوب، باغين او بيرى طرفينه گنتمك ايستينده كرم دئدى:

آيلار، ايللر حسرتئىنى چكديبم،

اوزو دؤنموش بيوفا يار، بئله باخ!

گۆزلره سرخوش گرمك آر دئيب،

آسيليبدى گوموش كمر بئله، باخ!

او خودوم علفى، يئتديم ياسينه،

شوخ مملر خوب يار اشير يا سينه،

كاميل اووچو برسينه يا سينه،

رنجبرينم، دايانمئشام بئله، باخ!

كرم دئير؛ كام آلماديم دونيادا،

جفا چكديم، عومور وئرديم من بادا.

مجنون كىمى دولانيرام دونيادا،

قوجالمئشام، پيران اولدوم بئله، باخ!

اصلى دؤنوب كرمى گوردو. سئوينديبينن دونوب يئرئىنجه قالدى.

كرم باخدى كى، اصلى باش دان-آياغا قارا گئيبئيب. سازى دؤشونه باسيب دئدى:

اول باهار، ياز آيلارى گلنده

آلايديم، گئديديم باغلارا سنى.

جمله قوش لار مورادئىنى آلاندا

قالدير ايديم ياشيل داغلارا سنى.

جامالین خوبلوغو مات ائلر ماھی،
گۆی لره دایانیر آشیغین آھی،
گنئین آل-یاشی لی، گنئیمه سییاحی،
حاق نصیب ائلسین آغلارا سنی.

دردلی کرم دئیر: گئرچکدی سۆزوم،
بو ملول کؤنلومو شاد ائلر اوزون،
قیزاریب آلمالار، دینده اوزوم
ائندیریدیم یاشیل باغلارا سنی.

سن دئمه بو گون حلب پاشاسی گزمیه چیخبیمیش. یولو بورادان
دوشدو. باخدی کی، دار غانین باغیندا بیر جاوان اوغلان دردلی-دردلی اوخو-
یور، بیر قیز دا قولاق آسیر. بو، پاشایا توخوندو. آتینی سوردو دوز باغین
ایچینه. اصلی آدم گلدییینی گؤرچک، ایشین اوستو آچیلماسین دئییه، قاجیب
گئتدی. پاشا آلدی کرمین باشینین اوستونو، دئدی:
_ دئ گؤروم کیمسن؟ بورادا نه قاییریرسان؟
کرم دینمهدی. پاشا بیر ده سوروشدو. کرم یئنه ده جاواب
وئرمهدی. پاشا بیر ده غضبله سوروشاندا سازی سینسینه مین دیریب دئدی:

شیکایتیم واردی چرخی-فلکدن،
ظالم فلک ایدی، بوکدو بئلمی.
عزل بولبول کیمی فریاد ائدرکن،
ایندی لال ائیلدی شیرین دیلمی.

یاندی جییر جیبیم، دؤندو بوریانای،
آخدی چنشمیم یاشی، دؤندو اوممانا،
گتیردی لر منی ئولو دیوانا،
باغلادی لار آیاغیمی، الیمی.

دردلی کرم قویدو باشی قادایا،
یار ایله گنتمهدی خلوت اودایا،
چوخ شوکور لر اولسون باری-خودایا،
گؤزوم ایله گؤردوم اصلی یاریمی.

پاشا دقتله قولاق آسیب گوردو یوخ، بوردا نه ایسه دئییه سن باشقا بیر
مسئله وار. دئدی:

_ آشيق, دئ گوروم كيمسن? دردين ندى?

كرم دينميش سوفى دئدى:

_ پاشا ساغ اولسون, بو گنجهلى ضياد خانين او غلودو. نئجه ايلدى كى,

كئشيشين قيزينا آشيقدى. اونون دالينجا دييار-دييار گزير. آخيردا گليب

بوردا سئوگيليسيني تاپيب. سئوگيليسى ايله گوروشمك ايستيردى كى, سيز گليب
چيخدينيز.

پاشا سوروشدو:

_ قيز دا بونو ايستيرمى?

سوفى دئدى:

_ بلى, سوروشا بيلرسينيز.

پاشا او ساعت بير عدالت ديوانى قوروب, كئشيشى ده, قيزيني دا چاغيرتديردى.

قيزا دئدى:

_ قيزيم, سن بو او غلانى سئويرسنمى?

اصلى خان پاشانين آياق لارينا بيخيليب دئدى:

_ سنه قوربان اولوم, پاشا بو منيم سئوگيليمدى. آتام منى اونا

وئرمييب, بيزى فراق اودونا يانديرير.

پاشا اوزونو كئشيشه توتوب دئدى:

_ نيبه قيزيني اونا وئرميرسن?

كئشيش دئدى:

_ اولار, من گاورام, او موسلمان. ايكينجى ده منيم قيزيم

نیشانليدى.

پاشا دؤندو, اصلى دن سوروشدو كى:

_ قيزيم, سن نیشانليميسان?

اصلى دئدى:

_ پاشا, منى بورادا اوزلرى گوجلە بير او غلانا نیشان قويوب لار. آنجاق

من كرم دن باشقاسينا گنتميجيم.

پاشا دئدى:

_ كئشيش, بون لارا ظلم انتدبيين بسدى. گرک قيزى وئرسن اونا.

كئشيش گوردو آيرى يول يوخدو, دئدى:

_ باش اوسته! منه اوچ گون مؤهلت وئر, حاضرليق گوروم.

جاماعت يئر بيئردن قيشقيردى كى:

_ مؤهلت وئرمه, يئنه ده قاچاجاق.

پاشا دئدى:

_ يوخ, قاچماز.

سونرا اوزونو كئشيشه توتوب دئدى:

_ اوچ گون اصليني بورادا, اوز قيز لاريمين يانيندا ساخلاياجام. گنت,

حاضر لاش. اوچ گون دن سونرا تويدو.

هامی پاشانین بو تدبیرینی بیندی. حاضر لبق باشلاندى. ایندی هامی
تویا حاضر لاشماقدا اولسون، انشیت کنشیش دن.
کنشیش چوخ حیله گر، اوزو ده سحر کار ایدی. تنز قیزا قیرمیزی خار ادا ن بیر
دون حاضر لاتدی. دوشونه تیلسیم بند دویمه لر تیک دیردی. او چونجو گون
اصلی نین یانینا گلیب، اوز الیه دونو اونا گئی دیردی، سونرا دا دئدی:
_ قیزیم، من چوخ شادام کی، سن اوز مورادینا چاتدین. خوشباخت اول!
آنجا ق سننن آخیرینجی بیر خاهیشیم وار. بابالیم بوینونا، اگر بو
دویمه لر اوزون آچسان، قوي دویمه لر کرم آچسین.
بلی، پاشانین امری ایله توی باشلاندى. قیرخ گون قیرخ گنجه چالدى لار،
اوپنادی لار، مجلس کنچیر تدی لر، اصلینی کرمه وئردی لر.
کرم گلین اوتاغینا گریب گوردو کی، اصلی خان آخارایا بورونوب،
اوزونه ده یئتمیش یئددی قلم ایله بزک ووروب. کرم بو گوزللییی
اصلی خاندا گورن کیمی سازینی آلیب، گورک نه دئدی:

سئودیبیم باش دان آیاغا
آل قیرمیزی گئییبیدی.
یاراشیر قددی-دالینا
شال، قیرمیزی گئییبیدی.

آتالیدی، آنالیدی،
اوردکلیدی، سونالیدی،
قولاق لاری تانالیدی،
لل قیرمیزی گئییبیدی.

باده دولودو ایچمیه،
گول، فیدان، آغاج اکمیه،
واختی گلیبیدی آچماغا،
گول قیرمیزی گئییبیدی.

یاشا، سئودیجیبیم، یاشا،
نه یاز یلسا گلر باشا،
آل یانا قدا قوشا-قوشا
خال قیرمیزی گئییبیدی.

کرم دده گلدی سیزه،
قدم باسدى ائوینیزه،
مایل اولدو آلا گوزه،
آل قیرمیزی گئییبیدی.

کرم سۆزونو تامام ائلیب، اصلی نین بوینونو قوجاقلادی. ایکی آشیق
گۆر وشوب، اوپوشدولر. اصلی دئدی:
جان کرم، شوکور اولسون، چوخ جفادان سونرا آخیردا بیر-بیریمیزه
چاتدیق.
بلی، آدم لار داغلیب گئتدی لر. اوتاقدان تکجه کرمله اصلی قالدی.
اصلی دئدی:

کرم جان، آتام بابال سالیب کی، دونومون دویمه لرینی سن آچاسان.
کرم ایرملی گلدی. نه قدر ائلدی دویمه لری آچا بیلمه دی. اصلی نه
قدر چالیشدیسا دویمه لری آچا بیلمه دی. آلدی کرم، گۆرک دویمه لره
نه دئدی:

آمان فلک، داد ائیلرم الینن،
آچیلسین اصلی دن دویمه، من اولدوم.
اصلی خان آغلیبار، کرم آلیشار،
آچیلسین اصلی دن دویمه، من اولدوم.

آغالار آغاسی، شاه لارین شاهی،
منه کۆمک اولسون گۆی لرین ماهی،
ایمانسین کئشیشین بودو متاحی،
آچیلسین اصلی دن دویمه، من اولدوم.

کرم بئله اوخویاندا اصلی نین یاخاسینداکی دویمه نین بیری آچیلدی.
آلدی کرم:

کئشیش قاباغیمدا بیر قارا دومان،
چاغیر رام مؤولانی حالیمدی یامان.
موشکول لری آچان پیغمبر، ایمام،
آچیلسین اصلی دن دویمه، من اولدوم.

کرم بئله دئینده دویمه نین بیری ده آچیلدی. اما او بیری دویمه
او ساعت باغلانندی. کرم آغلاپا-آغلاپا دئدی:

آتان کئشیش، کیلسه لر دن کندی وار.
حیله گردی، بیلیمک اولمور، فندی وار.
بیر دویمه نین سکسن سککیز بندی وار.
آچیلسین اصلی دن دویمه، من اولدوم.

بئله دئینده دویمه لر آخیرا کیمی آچیلدی. بیر دویمه قالاندا یئنه
باشا کیمی دویملندی. آلدی کرم, دئدی:

باهار اولجاق, داغلار, قارین اریسین!
کرم, عومرون بو قوربتده چوروسون!
دویمه کسن زرگار, الین قوروسون!
آچیلسین اصلی دن دویمه, من اولدوم.

دویمه لر یئنه ده بیر دویمه قالاناجان آچیلدی. کرم بیر بند ده
اوخودو کی, آخیرینجی بند آچیلسین. ایش ترسینه اولدو. سؤز قورتاران کیمی یئنه
دویمه لر باشا قدر دویملندی. بئله-بئله دویمه لر آچیلدی, باغ-
لاندى, آخیرینجی دویمه آچیلاندا بیر اود چیخیب کرمین سینسینه دوشدو.
کرم باشلادی یانماغا. اصلی داد-فغان ائلیب آغلاماغا, اوزونو یئیپ
توکمیه باشلادی. کرم اصلینی بئله گورنده آلدی, گورک یانا-یانا نه
دئدی:

گل, اصلیم, گل, گل آغلاما!
یانیرام, اصلیم, یانیرام!..
چیریم اوددا داغلاما,
یانیرام, اصلیم, یانیرام!..

بیر آتش دوشدو جانیم,
آنم یوخ, گلسین یانیم,
ائلر آغلا سین حالیم,
یانیرام, اصلیم, یانیرام!..

چکدیجیم در دله الم,
منن ابیرت آلسین عالم,
بئله چالینیبدی قلم,
یانیرام, اصلیم, یانیرام!..

کرمم, سؤیلنیر آدیم,
عرشه چیخیبدی فریادیم,
الیمن گئتدی مورادیم,
یانیرام, اصلیم, یانیرام!..

آلوو تپهدن دیرناغا کرمی بورودو. اصلی نین داد-فریادینا جاماعت
توکولوب گلدی. هامی دان قاباق اصلی نین تاي-توش لاری ایچرییه دولوشدولار.

آنچاق كرمين آلوونو سۇندورمك مومكون اولمادى. تامام يانيب
كول اولدو. اصلى پریشان ساچ لارينى سينساز انلييب, گۆز ياشينى تۆكه-تۆكه
گۆرك قيزلارا نه دئدى:

باخين, قيزلار, منيم موشكول حالئما,
ياندى كرم, سالدى منى بو درده.
ايدى قامتئيمى, بوكدو بئلىمى,
ياندى كرم, سالدى منى بو درده...

ببزه حاقدان ببير اينائت اولورمو?
ماجرامب خوش روايت اولورمو?
محشرده گؤروشمك قبيست اولورمو?
ياندى كرم, سالدى منى بو درده...

من اصلئيم, ايتيرمئشم مردئيمى,
بولبول ئوچوب, خار آلبئدى يوردومو,
آچين مزارينى, گؤروم اوزونو,
ياندى كرم, سالدى منى بو درده...

سؤز تامام اولدو. قيزلار پاشايا خبره قاچماقدا اولسونلار, اصلى ده
تك-تنها آغلاماقدا, انشئت كئشئش دن.
كئشئش آروادئنى چاغئريب دئدى:

گئت, كرم دن ببير خبر بئيل. گرگ او, يانيب كول اوللا.
كئشئشئن آروادى قاچا-قاچا اوزونو يئتئريب, ببير تحر پنجره دن اصلئنى
سسلهدى. اصلى گؤردو گلن آناسئدى, گلدى پنجره. آناسى خبر آلدى:

قئزئم, نببه آغلايئرسان? يوخسا كرم سنى آلدائيب قاچئب?
آناسى بئله دئئنده اصلى كرمين سازئنى گؤتوروب, گؤرك آناسئنا نه
جاواب وئرجك:

الله سبزه وئرسئن بلالار, آنا,
آنا, كرم ياندى دئبين آغلارام!
قان آغلايئر باغدا گوللر, لالهلر,
آنا, كرم ياندى دئبين آغلارام!

منى آغلار قويدوز جاوان واختمئدا,
قارالار ياز دئنبز منيم باختمئدا,
آتام تارمار اولسون تاجى-تاختمئدا,
آنا, كرم ياندى دئبين آغلارام!

گۆدك ائندىز سىز اصلى نىن دىلىنى،
بولبول اولان بوراخارمى گولونو؟
گوزومله گوزورم كرم كولونو،
آنا، كرم ياندى دىين آغلارام!

اصلى بونو دىيب، كرمين كولونو اوووجلايب، باشينا تۇكدو. سن
دئمه كولون ايچينده هله قور قالىمىش. اصلى نىن ساچى اود آدى. آناسى اونو
سۇندورمك اوچون قاپىيا قاچدى كى، ايچرى گىرسىن. اصلى تئز قاپىنى دال دان
باغلادى. كئشيشين آروادى قىشقىردى. هامى تۇكولوب گلدى. نه قدر ائلدى لر
قاپىنى آچا بىلمەدى لر. اصلى ده يانيب كول اولدو، كرمين كولونه قارىشدى.
پاشا كئشيشين ده آروادىن دا تقصيرىنى اوزونه اوخويان دان سونرا هر
ايكىسى نىن بوينونو ووردوردو. كرم ايله اصلى نىن كولونو ساندىغا بىغدى لار.
قىرخ گون، قىرخ گنجه ياس ساخلايب، كولو بىر قىبرده باس دىردى لار، اوستونده
ده بىر گونبز تىكدىردى لر. سوفى ده اولونجه بو گونبزده موجود قالدى.

AZƏRBAYCAN DASTANLARI

USTADNAMƏ

Dəli könül, məndən sənə əmanət,
Demə bu dünyada qalım _ yaxşıdı.
Bir gün olar qohum-qardaş yad olu,
Demə ulusum var, elim yaxşıdı.

Məclisə varanda özünü öymə,
Şeytana bac verib, kimsəyə söymə,
Qüvvətli olsan da yoxsulu döymə,
Demə ki, zorluyam, qolum yaxşıdı.

Qoçaqdan olubsan, qoçaq olgunan,
Qadadan, baladan qaçaq olgunan,
Sən açıq ol, mərd ol, alçaq olgunan,
Demə varım çoxdu, pulum yaxşıdı.

Xəstə Qasım kimə qılsın dadımı?

Canı çıxsın, özü çəksin odunu,
Yaxşı igid yaman etməz adını,
Çünki yaman addan, ölüm yaxşıdı.

Ustadlar ustadnaməni bir yox, iki deyər, biz də deyək iki olsun.

Vaxt olar qalxarsan ərşə, asmana,
Vaxt olar havadan enərsən, könül!
Vaxt olar düşərsən çənə, dumana,
Vaxt olar, hər işi qanarsan, könül!

Vaxt olar çıxarsan Məcnun dağına,
Vaxt olar düşərsən qəm yığnağına,
Vaxt olar yüz atəş kar etməz sana,
Vaxt olar alışıb yanarsan, könül!

Vaxt olar Məhəmməd tez gələr coşa,
Vaxt olar heç əlin getməz bir işə,
Vaxt olar dönərsən dəmirə, daşa,
Vaxt olar şişə tək sınarsan, könül!

Ustadlar ustadnaməni iki yox, üç deyər, biz də deyək üç olsun.

Salam verib bir məclisə varanda
Yaxşı əyləş, yaxşı otur, yaxşı dur.
Dindirəndə kəlmə-kəlmə cavab ver,
Görən desin: bərəkallah, yaxşıdır.

Mənəm deyənləri tanı elində,
Igidin saxası gərək felində
Pis övladlar yaxşı ata yerində,
Qalmağından qalmamağı yaxşıdır.

Ay Ululu Kərim, söz yerdə qalmaz,
Nakəs təkəbbürlər dost qədri bilməz,
Dayan demək ilə namərd əylənməz,
Hər kəstənin özü bilən yaxşıdır.

Sizə haradan danışım, Gəncə şəhərindən. Gəncə şəhərində kimdən, Ziyad xandan.

Ziyad xanın övladı yox idi. Həmişə övlad dərdi çəkirdi. Övladsızlıqdan qəlbi açılmırdı, üzü gülmürdü. Vəziri Qara keşiş də o gündə idi. Lap su çuxuru tapmışdı. Bir gün Xan Qara keşişlə bağda oturmuşdu. Keçmişdən, gələcəkdən söhbət eləyirdilər, dərdləşirdilər.

Ziyad xan dedi:

_ Keşiş, nə sənin övladın var, nə mənim. Öləndən sonra bizim çırağımızı kim yandıracaq? Gəl fağır-füğəranın qarnını doyduraq, nəzir-niyaz verək, bəlkə Allah bizə bir övlad verdi. Özü də indidən arada şərt qoyaq.

Keşiş dedi:

_ Nə kimi şərt desən razıyam, təki övladımız olsun.

Ziyad xan dedi:

_ Əyər mənim qızım, sənin oğlun oldu, mən qızımı sənin oğluna verim; yox, sənin qızın, mənim oğlum oldu, sən qızını mənim oğluma ver.

Keşiş razı oldu. Kağız yazıb, qol qoyduqdan sonra hərə öz otağına getdi.

Səhərisi gün Ziyad xan Gəncə əhlini, fağır-səğirən hər nə ki var, bir yerə cəm elədi, qarınların doydurdu, əyinlərin geyindirdi, əlsiz-ayaqsızlara pul verib, yola saldı.

Doqquz ay, doqquz gün, doqquz saat, doqquz dəqiqə, doqquz saniyə keçəndən sonra Ziyad xanın bir oğlu, Qara keşişin də bir qızı dünyaya gəldi. Ziyad xan əyan-əşrəfi toplayıb, şadyanalıq keçirdi, oğlanın adını Mahmud, qızın adını Məryəm qoydular. Uşaqları tapşırıdılar dayələrə. Necə deyərlər, nağıl dili yüyrek olar. Uşaqlar böyüyüb səkkiz yaşa çatdılar. Ziyad xan oğlunu molla yanına qoydu. Qara keşiş də qızını özü oxutmağa başladı.

Ay dolandı, il keçdi, Mahmudla Məryəm on beş yaşına çatdılar; amma bu on beş ilin ərzində nə qız oğlanı görmüşdü, nə də oğlan qızı. Mahmud gününü lələsi Sofi ilə keçirirdi. Bir gün Mahmud lələsi Sofiyə dedi:

_ Sofi, get atamdan izn al, mən ova çıxmaq istəyirəm.

Sofi gedib, Mahmudun sözünü Ziyad xana yetirdi. Ziyad xan izn

verdi. Mahmud at mindi, tərənini da qolunun üstünə alıb, şəhərdən çıxdı. Bir qədər yol getdikdən sonra Mahmudun tərənini qolunun üstündən qalxdı, bir qəşəng quşu qabağına qatıb, özünü vurdu ağacların arasına.

Mahmud dedi:

_ Sofi, sən atımı saxla, mən tərəninin dalısınca gedim, görüm hara qondu?

Sofi atların yanında qaldı. Mahmud düşdü quşun dalınca. Mahmud tərənini axtarmaqda olsun, sizə deyim keşiş qızı Məryəmdən.

Məryəm bağa seyrə çıxmışdı. Sərv ağacının yanına çatar-çatmaz gördü ki, bir tərən gözəl bir quşu qabağına qatıb qovur. Quş özünü yetirib, soxuldu Məryəmin qucağına. Məryəm tez quşu tutdu. Tərən özünü yetirdi, istədi quşu Məryəmin əlindən alsın, Məryəm tərənini da tutdu.

O biri tərəfdən Mahmud ağacların arasından gəlib, bu bağa çıxdı. Baxdı ki, bağ nə bağ?.. Gül bülbülü, bülbül gülü çağırır. Ağaclar çiçəkləyib, nərgizlər baş qaldırıb. Mahmud bir qədər irəli gedib gördü ki, sərv ağacının altında maral misal bir qız yüz naz-qəmzə ilə dayanıb. Qaşlar kaman, gözlər qara, burun hind fındığı, sinə Səmərqənd kağızı. Mahmud gördü tərənini da bu qızın əlindədi. Mahmud irəliləmək istəyəndə Məryəm geri dönüb onu gördü. Kaman qaşlarını çatıb, qəzəbli-qəzəbli dedi:

_ Oğlan, kimsən? İznsiz bu bağa niyə girmisən?

Mahmud aldı sinə sazını, görək tərənini qızdan necə istəyir:

Aldı Mahmud:

Ay gözəl qız, səd afərin əslinə,
Alagözlüm, tərənini gətir ver!
Mənəm o tərəninin ovçu səyyadı,
Alagözlüm, tərənini gətir ver!

Mahmud belə deyəndə qız bildi ki, tərən bununkudu. Qara saçlarından üç tel ayıraraq, sinəsəz əvəzində sinəsinə basdı, görək ona nə cavab verdi.

Aldı Məryəm:

Mən bilirəm bu tərəninin işini,

Kərəm eylə, tərənini gəl apar!
Tərən gərək yesin ovun döşünü,
Kərəm eylə, tərənini gəl apar!

Aldı Mahmud:

Əyninə geyibsən gözəl darayı,
Şana alıb tellərini darayı;
Səyyad olan tərənini arayı,
Alagözlüm, tərənini gətir ver!

Aldı Məryəm:

Ovun olub bədənindən yaralı,
Bülbül olan gül görməsə, saralı;
Nə üçün durubsan məndən aralı?
Kərəm eylə, tərənini gəl apar!

Aldı Mahmud:

Mahmud deyər, nələr gəldi başıma,
Gedim söyləyimmi tayı-tuşuma?..
Ovum sənsən, gözəl, çıxdın qarşıma,
Alagözlüm, tərənini gətir ver!

Aldı Məryəm:

Əsli dedin, gözəllərin gözüyəm,
Aşıqların söhbətiyəm, sözüyəm,

Adım Məryəm, Qara Keşiş qızıyam,
Kərəm eylə, tərənini gəl apar!

Söz tamama yetdi, qız dedi:

_ Oğlan, kərəm elə, tez çıx buradan get, keşiş babam gəlib bizi görməsin.

Mahmud dedi:

_ Bu gündən mənim adım Kərəm olsun, sənin adın Əsli. İndi quşumu ver, varım gedim.

Aldı Əsli cavabında görək nə dedi:

Kərəm, quşun uçdu qondu budağa,
Kərəm oğlan, kərəm eylə, quşun al!
Gözlərinə verrəm qurban, sadağa,
Kərəm oğlan, kərəm eylə, quşun al!

Mənimlə durubsan qabaq-qabağa,
Olum qamətinə qurban sadağa,
Ziyad xan oğluna olmaz qadağa,
Kərəm oğlan, kərəm eylə, quşun al!

Bülbüllər oxuyur baharın fəsli,
Gözlərin olubdu canımın qəsdı,
Adım Məryəm idi, sən qoydun Əsli,
Kərəm oğlan, kərəm eylə, quşun al!

Söz tamama yetdi. Kərəm qıza, qız da Kərəmə aşiq oldu, əhdü-peyman elədilər.

Kərəm barmağındakı üzüyü qıza, qız da ipək dəsmalını Kərəmə verdi. Kərəm Əslinin gözlərindən öpmək istəyəndə Əsli geri çəkildi. Saçlarından iki tel ayırıb, sinəsaz elədi, görək nə dedi:

Nə gəzirsən məlul-məlul bu yerdə?
Aman Kərəm, məni rüsvay eyləmə!
Səni mənə qismət eyləyib Xuda,
Aman Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Kərəm qızın yalvarmağına baxmayıb, onu qucaqladı. Əsli bir təhər onun əlindən qurtarıb dedi:

Heç olurmu bu yerlərdə belə iş?
Keşiş babam duyub eyləyər təftiş,
Öpdün də qucdun da, artıq var, sovuş,
Aman Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Kərəm özünü saxlaya bilməyib, əl atdı qızın incə belinə.
Əsli dedi:

Doymamışam şəkər kimi dilindən,
Qorxum yoxdu mənim heç də ölümdən,
Sarılıbsan incə miyan belimdən,
Aman Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Ağam Kərəm, paşam Kərəm, xan Kərəm!
Alış Kərəm, tutuş Kərəm, yan Kərəm!
Əslin olsun sənə qurban, can Kərəm,
Aman Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Söz tamam oldu. Kərəm onunla halal-hümmət elədi, Sofinin yanına qayıtdı, atını minib şəhərə gəldi. Öz mənzilində Əsli deyib gizli-gizli ağlamaqda olsun, sizə deyim Ziyad xandan.

Ziyad xana xəbər çatdı ki, oğlun xəstələnib, neçə gündü ki, mənzilinnən bayıra çıxmır. Haman saat Ziyad xan qalxıb, oğlunun yanına gəldi, xəbər aldı:

_ Oğlum, dərdin nədi?

Kərəm dedi:

_ Ata, izn ver, dərdimi saz ilə deyim, dilnən desəm dilim alışıb yanar.
Ziyad xan izn verdi.

Aldı Kərəm, görək atasına nə dedi:

Keşiş bağçasında bir gözəl gördüm,
Ağlımı başımnan aldı, nə çarə?
Darayıb zülfünü, töküb üzünə,
Sərimi sövdaya saldı, nə çarə?

Mən də bildim bu bir tərta qızıdı,
Səhərdən parlamış dan ulduzudu,
Yaşılbaş sonadı, göllər qazıdı,
Ağlımı başımnan aldı, nə çarə?

Dərdli Kərəm deyər firqətim qatı,
Kəskindi qılıncı, yüyrekdi atı,

O İsəvi, mən Məhəmməd hümməti,
Atəşi sərimdə qaldı, nə çarə?

Söz tamam oldu, Ziyad xan dedi:

_ Oğul, sənın dediklərindən mən bir şey başa düşmədim. Əyər aşığısan, de görüm kimi istəyirsən, sənın üçün alım.

Kərəm üç yaşında uşaq kimi başladı ağlamağa. Ziyad xan oğlunun yanından çıxıb, bir baş divana gəldi, taxtına çıxıb əmr verdi ki, hər kim mənım oğlumun dərđini bilə, mən onu dünya malından qəni elərəm.

Şəhərdə təbib qalmadı gəlməmiş ola, amma heç kim Kərəmin dərđindən bir şey anlaya bilmədi.

Bir gün Kərəm oturmuşdu bağda özü də çox damaqsızdı. Bir qarı eşitdi ki, Ziyad xanın oğlu xəstədi, heç kim də onun dərđini tapa bilmir, dedi:

_ Hər nə olur-olsun gərək mən Kərəmin dərđini tapam, bəlkə Ziyad xan mənə bir qırmızı donluq verə.

Qarı əsasın əlinə alıb, özün yetirdi Ziyad xanın bağına, gördü Kərəm çox qəmgin oturub, gözləri yol çəkir, dedi:

_ Oğul, şəhərin gəlinləri, qızları, oğlanları Gülşən bağına seyrə çıxıblar, sən nə üçün burada tək-tənha oturubsan?

Kərəm dedi:

_ Qarı nənə, sənən bir söz soruşacağam. Ancaq bu söz ikimizin arasında qalmalıdı.

Qarı dedi:

_ Oğul, qarı ki var, bir ovuc darıdı. Hara səpələsən, elə oradaca qalar. Sən sözünü de!

Kərəm dedi:

_ Nənə, o qızların içində keşişin qızı da olacaqmı!

Qarı dedi:

_ Olacaq!

Kərəm dərinnən bir ah çəkdi. Qarı işi başa düşdü, bildi ki, Kərəm Məryəmə aşığıdı. Balağın qatlayıb, özünü Ziyad xana yetirdi, dedi:

_ Ziyad xan, oğlunun dərđini bilmişəm.

Ziyad xan soruşdu:

_ Oğlumun dərđi nədi?

Qarı dedi:

_ Oğlun keşiş qızı Məryəmə aşiq olub.

Ziyad xan işi yəqin eləyəndən sonra qarıya pul verib yola saldı, haman saat keşiş üçün adam göndərib, hüzuruna çağırırdı. Keşiş Ziyad xanın hüzuruna gəlib, ədəb-salamını yerinə yetirdi. Ziyad xan ona oturmağa yer göstərdi. Keşiş oturdu, Ziyad xan dedi:

_ Keşiş, mənim oğlum sənin qızına aşıqdı, bu gün-sabah gərək toylarını eləyək.

Keşiş dedi:

_ Mənim gözüm üstə! Ancaq mənə üç ay möhlət ver, tədarük görüm.

Ziyad xan razı olub, üstəlik ona bir üzük verdi ki, qıza versin. Keşiş üzüyü alandan sonra bir baş evinə gəldi, arvadını çağırıb dedi:

_ Arvad, Ziyad xan qızı əlimizdən alacaq. Gəl qaçaq!

Arvad razı oldu, haman gün evdə olan hər nə şeyləri vardaşa satdılar, səhər açılmamış köç-küflətnən şəhərdən çıxıb qaçdılar. Onlar qaçmaqda olsun, sənə kimnən deyim, Sofidən.

Sofi işdən xəbərdar olan kimi Kərəmin yanına gəlib dedi:

_ Atan keşişin qızını sənə aldı, nişan da taxdılar. Kərəm bunu eşidən kimi sazını sinəsinə alıb dedi:

Vədəsi çatınca, süsən, sünbülün,
Səfasın çəkməyə dal gəlsin, getsin!
Sürəyin dünyanın zövq-səfasın,
Boyna dolanmağa qol gəlsin, getsin!

Süsən nədi, sünbül nədi, gül nədi,
Ağ üzündə qoşa-qoşa xal nədi,
Şəkər nədi, şərbət nədi, bal nədi,
Ver, ağzım içində dil gəlsin, getsin!

Dost bağında süsən, sünbül mənimdi,
Budağında ötən bülbül mənimdi,
Bağçada xar görməyən gül mənimdi,
Öpməkçün dodağa xal gəlsin, getsin!

Şah gəlib fəth etdi bu kərəm kanı.
Kərəmin aşığı, məşuqu hanı?
Qorxuram qaçırda Əsli cananı,
Qoyma üstə qeyr əl gəlsin, getsin!

Söz tamam oldu. Kərəm yarı şad, yarı naşad mənzilinə keçib, düz üç ay gözlədi.

Bir gün butası yadına düşüb, sazını əlinə alıb, atasının yanına gəldi. Ziyad xan xəbər aldı:

_ Oğul, belə gəlməyinin səbəbi nədir?
Kərəm sazını alıb, görək atasına nə dedi:

Aşdı getdi qarlı dağın ardına,
Xan Əslim yadıma düşdü, ağlaram.
Heç təbiblər çarə etməz dərdimə,
Xan Əslim yadıma düşdü, ağlaram.

Dağların burçusu mənə yurd oldu,
Meşəsində aslan oldu, qurd oldu,
Bu üç ay mənə bir böyük dərd oldu,
Xan Əslim yadıma düşdü, ağlaram.

Uca dağ başında ötüşür quşlar,
Maralım qaçıbdı, kimlər görmüşlər?
Dərdimi anlamaz qara keşişlər
Xan Əslim yadıma düşdü, ağlaram.

Hey ağalar, budu sözün əzəli,
Payız olar, bağlar tökər xəzəli,
Dərd anlamaz bu yerlərin gözəli,
Xan Əslim yadıma düşdü, ağlaram.

Dərdli Kərəm deyər, bu dərdim bitməz,
Yarımin sövdası sərimdən getməz,
Yüz min öyüd versəz, biri kar etməz,
Xan Əslim yadıma düşdü, ağlaram.

Söz tamam oldu. Ziyad xan dedi:

_ Oğlum, bu gün səbr elə, sabah keşişin qoyduğu iğrar tamamdı, yığışib, birlikdə gedərik sənin butavu gətirməyə.

Ertəsi gün Ziyad xan böyük cah-cəlallı yığışib, keşişin evinə

gəlməyə bina qoydular. Bir qədər yol gedəndən sonra Kərəm dedi:

_ Siz yavaş gəlin, mən atımı çapıb, sizdən qabaq gedəcəyəm.

Ziyad xan razı oldu. Kərəm atını çapıb, bir qədər getmişdi ki, yolda iki nəfər piyadaya rast gəldi. Kərəm onlardan xəbər aldı:

_ Hardan gəlib, haralara gedirsiniz?

Dedilər:

_ Kənddə bir keşiş var, onun yanına getmişdik ki, kitaba baxdıraq, gedib gördük köç-külfətiyənin köçüb gedib.

Kərəm belə eşidəndə az qala ağı başınan çıxdı. Bir qədər atını sürdü, gördü ki, qarşıdakı dağların başını duman bürüyüb. Atını saxlayıb, görək dağlara nə dedi:

Xan Əslim Zəngidən fərar eləyib,
Yol verməyin, başı dumanlı dağlar!
Belə getmiş atası ilə anası,
Yol verməyin, başı dumanlı dağlar!

Qalxışdılar xanlar, ağalar toya,
Zənginin adamı batıbdı loya;
Uçubdu əlimdən bir ağca maya,
Yol verməyin, başı dumanlı dağlar.

Dərdli Kərəm bu eşq ilə bişmişdi,
Sevda üçün can-başından keçmişdi;
Əsli, keşiş Xoy üstünə köçmüşdü,
Yol verməyin, başı dumanlı dağlar!

Kərəm atını çapıb, özünü keşişin bağına saldı. Atdan düşüb, hər tərəfi gəzdi. Əslidən bir iz tapmadı; gördü ki, doğru deyirmişlər, lələ köçüb yurdu boş. Kərəmin dərdi tuğyan elədi. Aldı, görək nə dedi:

Gəldim dost bağına, eylədim nəzər,
Gördüm yarın bağçasında gül yeri.
Ağ buxağa dənə-dənə düzölmüş,
Ağlımı başımdan aldı xal yeri.

Çağırıram gecə-gündüz mən Cəlil,
Üstümüzdə qadir mövlam həm dəlil;
Ağ kəfəni qəmli, iynəsi məlul,
Bəlli yarın kəfəninə əl yeri.

Ərz-halım yazdım mən Əsli dostu,
Onun üçün oldu könül şikəstə,
Yasdığı qan ağlar yorğanı yasda,
Döşək cavab verər məndə yol, yeri!

Kərəmini atmış, yadları tutmuş,
Dərdini toplayıb, dərdimə qatmış,
Ala gözdən çağlayıban yol etmiş,
Vəfalı dost otağında sel yeri.

Kərəm sözünü tamama çatdırıb, özünü yetirdi həmişə Əsli kölgəsində oturan sərv ağacına. Ürəyinnən qara qan axa-axa sərv ağacını qucaqlayıb, görək Əslini onnan necə xəbər aldı:

Dur, sərv, dur, sənən xəbər sorayım,
Sərv ağacı, sənın maralın hanı?
Gözümən axıtma qanlı yaşları,
Sərv ağacı, sənın maralın hanı?

Alçaqlı-ucalı qarşıda dağlar,
Könlüm intizardı, gözüm qan ağlar,
Xəstənin halınnan nə bilər sağlar?
Sərv ağacı, sənın maralın hanı?

Doğru söyləməsən, qəddin əyilsin,
Qarğaram mövladan, belin bükülsün,
Bir ah çəkim yarpaqların tökülsün,
Sərv ağacı, sənın maralın hanı?

Kərəm deyər, göz yaşları tökərəm,
Viran bağda bülbül olub ötərəm,
Yarımmın yolunda başdan keçərəm,

Sərv ağacı, sənin maralın hanı?

Kərəm, sərv ağacının heç bir cavab ala bilmədi, dönüb keşişin evinə tərəf gəldi. Gördü ki, keşişin evi uçulub, viran olub. Kərəmin daha da dərdi artdı. Sənə sazını alıb, görək nə dedi:

Keşiş bağçasına gəldim,
Gördüm nazlı yarım getmiş.
Bağ gözümə xor göründü,
Sallanıb gəzənim getmiş.

Canım həsrətdi gözünə,
Şəkərdən şirin sözünə;
Siyah zülfün ağ üzünə
Darayıb tökənim getmiş.

Boyu bənzərdi fidana,
Odlar saldı şirin cana,
Məni qoyub yana-yana,
Sallanıb gəzənim getmiş.

Gülsüz bağa bülbül gəlməz,
Güllü bağlar viran olmaz, _
Kərəm sənsiz burda qalmaz,
Haray Əsli xanım getmiş.

Kərəm Əslini axtara-axtara bağı gəzirdi, baxdı ki, kənardakı gül bağında bir qız seyr edir. Kərəm elə bildi ki, bu Əsli xandı. Öz-özünə dedi: ax, bivəfa yar! Məni ağlar qoyub, özü bağda seyr edir. Aldı sazı görək nə dedi:

Ala gözlü, nazlı dilbər,
Gülünmü oldun, gülünmü oldun?
Əzəl mənim idin ənbər,
Elinmi oldun, elinmi oldun?

Pəncərəyə çəkib pərdə,
Sən uğratdın məni dərde;

Mən gedirəm, sən bu yerdə
Qalanmı oldun, qalanmı oldun?

Evimizin dalı iydə,
Iydənin ucları göydə,
Döşəmli eyvan öydə
Gəlinmi oldun, gəlinmi oldun?

Aynanı aldın dizinə,
Sürməni çəkdin gözünə,
Sən bəzək verib özünə,
Xanımmı oldun, xanımmı oldun?

Gərdənə tökdün telini,
İşlətdin fitnə-felini,
Bükdün Kərəmin belini,
Qənimmi oldun, qənimmi oldun?

Qız Kərəmə tərəf gəlib dedi:

_ Oğlan, mən Əsli deyiləm. Sənin aradığın Əslini, nə müddətdi ki,
atası götürüb getdi. Hara apardığını da bilmirəm.

Kərəm dönüb ağlaya-ağlaya sərvi ağacına tərəf getdi.

Ziyad xan neçə-neçə adamlardan keşişin bağına daxil olub
gördülər ki, lələ köçüb, yurdu boş. Buralarda keşiş nə gəzir.

Ziyad xan adam göndərdi keşişdən bir xəbər bilsin, özü də Sofini
alib yanına, Kərəmi axtarmağa başladı. Gəlib haman sərvi ağacının
dibində Kərəmi ağlar bir halda tapdılar. Sofi Kərəmi yerdən qalxırdı.

Ziyad xan xəbər aldı:

_ Oğlum, bu nə haldı düşübsən? Bəs keşiş haradadı?

Kərəm dedi:

_ Ata, izn ver dərdimi sazla deyim. Dil ilə desəm, dilim alışıb yanar.

Ziyad xan izn verdi, Kərəm alib sinə sazını, görək atasına nə de-
yəcək:

Fələk məni bağa bağman eylədi,
Dost bağına heç girmədim, ağlaram.
Aləm dərdi bəslədiyim gülləri,

Bir gül dərib iyləmədim, ağılaram.

Görünmür heç bu yerlərin soltanı,
Bu xəstə könlümün təbibisi hanı?
Əzəldən sevmişdim mən Əslisi xanı,
Qol boynuna heç dəymədi, ağılaram.

Görünməz, görünməz mənim maralım,
Kəsildi, qalmadı səbrim, qərarım;
Qara keşiş qızı Əslisi yarım,
Yar halımı heç bilmədi, ağılaram.

Kərəm deyər, zalım fələk neylədi,
Xəncər ilə bağırim başın teylədi,
Əslisi xanım mənə nələr eylədi,
İlqarında düz olmadı, ağılaram.

Söz tamam oldu, Kərəm başladı ağlamağa, belə ki, gözünən bahar buludu kimi yaş axırdı.

Ziyad xanın keşişin dalınca göndərdiyi adamlar geri qayıtdılar, keşişin qaçdığını xəbər verdilər. Ziyad xan kor-peşman oğlunu yanına alıb, evinə qayıtdı.

Kərəm öz mənzilində saralıb-solmağa başladı. Ziyad xana xəbər getdi ki, bəs oğlun pis haldadı. Ziyad xan hamam saat bir neçə mötəbər şəxsləri oğlunun yanına göndərdi ki, əhval-pürsənləq eləsinlər.

Ziyad xanın adamları getdilər Kərəmin yanına. Kərəmnən hər nə soruşdularsa, cavab vermədi. Ona öyüd-nəsihət verdilər, könlünü aldılar.

Axırda Kərəm sazı sinəsinə basıb dedi:

Ala gözlü, qələm qaşlı,
Mənim sonam göldən uşdu,
Məni qoydu intizarda,
Varıb, qeyri gölə düşdü.

Bizim ellər gül bağıdı,
Könül eşqin bulağıdı;
Yel əsər, zülfün dağıdı,

İndi fürsət belə düşdü.

Hər zaman çəkərəm yası,
Silinməz könlümün pası;
Sərimin getməz sevdası
Altun kəmər belə düşdü.

Hanı sevdiciyim, hanı?,
Yolunda qoymuşam canı,
Kərəm sevdi Əsli xanı,
O da qürbət elə düşdü.

Söz tamam oldu. Kərəm üzüquylu yıxılıb, ağlamağa başladı.
Adamlar geri qayıdıb, əhvalatı Ziyad xana xəbər verdilər.
Ziyad xan bu dəfə özü Sofini də götürüb, Kərəmin yanına gəldi.
Gördü ki, oğlu o oğul deyil, payız yarpağı kimi saralıb solub.
Kərəm atasını görəndə sazi sinəsinə basıb dedi:

Əslim köç elədi vətən elindən,
Rəqiblərin xatir evi xoş olsun!
Bu ayrılıq bizə gəldi mövladan,
Ağlayalım, gözlərimiz yaş olsun!

Əcəb ayrı düşdüm nazlı yarımndan,
Yolunda keçdiyim canü sərimdən,
Yazıldı bizimçin Mövla Kərimdən,
Aşiq gərək min bəlayə tuş olsun!

Üzümə gülərdi, bilməzdim fəndin,
Qeyriyə açacaq köksünün bəndin,
Mən əmə bilmədim ləbinin qəndin,
Yağı rəqiblərin könlü xoş olsun.

Oğrun-oğrun dost bağına girmədim,
Əl uzadıb qonça gülün dərmədim,
Yarı otağında tənha görmədim,
Gündüz xəyal, gecələri duş olsun!

Bəylər oynar şətrəncini, nərdini,
Kimsə bilməz ürəyimin dərini,
Çox çəkmişəm bu dərnlərin dördünü,
Qoy çəkəyim, bunun ilə beş olsun!

Siyah zülfü ağ üzünə yayılan,
Dal gərdəndə hər hörüyü bir ilan,
Yarı mənən, yarı yardan ayıran,
Görüm onu bitməz dərdə tuş olsun!

Ərisin, dağların qarı ərisin,
Sel oluban yer üzünü bürüsün,
Sürəhilər dolsun, saqi yürüsün,
İçək badə, içək, bizə nuş olsun!

Kərəm gedər oldu bu el-obadan,
Yaran, yoldaş, unutmayın duadan,
İgid şahin uçurmuşam yuvadan,
Mən gedirəm, xatiriniz xoş olsun!.

Söz tamam oldu, Ziyad xan dedi:

_ Oğul, sən məni bu qoca vaxtında dağa-daşa salma. Açıq söylə
görüm, nə eləmək istəyirsən?

Elə bu yerdə Kərəmin bir neçə dostları əhval-pürsənliyə gəldilər.
Kərəm bunları görə kimin ürəyi kövrəkləndi, görək nə dedi:

Gedər oldum, yar-yoldaşım sağ olsun,
Bol olsun çörəyi, aş dünyanın!
Bundan sonra dərnləriniz durulsun,
Sürmələnsin gözü, qaşı dünyanın!

Ərənlər qoyduğu yolları seçdim,
Dolduruban, eşqin badəsin içdim,
Bir belə sevdaçın sərimnən keçdim,
Ləl, gövhər olsun daşı dünyanın!

Bağla, bostan olsun çöllər, səhrələr,

Bal ilə yağ olsun yeddi dəryalar,
Meyvə versin bütün dağlar, ovalar,
İstərəm yaz olsun qışı dünyanın!

Dərdli Kərəm deyər; dünya fanidi,
Neçələrin elər abdal, yürüdü.
Kimsə bilməz nə zamandan bəridi,
Heç hesaba gəlməz yaşı dünyanın

Söz tamam oldu. Kərəm dedi:

_ Ata, mənim dərdim keşiş qızı Əsli xanın dərdidi.

Ziyad xan dedi:

_ Oğul, sən gəl o qızın eşqini ürəyindən sil! Mən burada könlün istədiyini bir qızı sənə alaram.

Kərəm dedi:

_ Ata, mənə Əslidən qeyr-əz gözəl lazım deyil. Mən gərək onu axtaram, tapam.

Ziyad xan dedi:

_ Oğul, gəl sən bir keşişin qızınan ötrü diyar-qürbətə düşmə!

Kərəm dedi:

_ Ata, izn ver mən gedim. Qürbət mənə xoşdu. Bəlkə qismət ola, yarımaya yetişəm.

Ziyad xan dedi:

_ Oğul, sən ki, bu sevdadan əl çəkmirsən, get, Allah sənə yar olsun!

Kərəm atasının əlindən öpdü, Sofi ilə birlikdə anasının yanına getdi.

Anası bunu belə görəndə xəbər aldı:

_ Oğlum, belə gəlməyinin əsli nədi?

Kərəm dedi:

_ Ana can, izn ver saznan deyim.

Aldı Kərəm, görək anasına nə dedi:

Qəm, qəzavət bu gün başa verildi,
Ağla, ana, ayrılığın günüdür!
Bizə qismət qərib ellər yazıldı,
Ağla, ana, ayrılığın günüdür!

Məni xar elədi elin dilləri,
Mən gedirəm, gözləməyin yolları;
Varıban gəzərəm qürbət elləri,
Ağla, ana, ayrılığın günüdü!

Fələk bizi daşa çalıb nə üzlər,
Ana, intizarda qalmasın gözlər;
Kərəm deyər: Əslim yolumu gözlər,
Ağla, ana, ayrılığın günüdü!

Söz tamam oldu, Kərəm anasından halallıq alıb, Sofi ilə bərabər
gəlib yoldaşlarının yanına, görək bunlar ilə necə halallaşacaq.

Aldı Kərəm:

Yeni bir sevdadı, gəldi başıma,
Gəlin halallaşaq, mən gedər oldum.
Gəlib ya gəlməyib, sizi görmərəm,
Gəlin halallaşaq, mən gedər oldum.

Ürəyimdə vardı sönməz atəşlər,
Yar əlindən dərin yaralar işlər,
Gülüb danışdığım dostlar, sirdaşlar,
Gəlin halallaşaq, mən gedər oldum.

Seyrağıba sirtinizi verməyin,
Keşiş gəlsə bu yerlərə qoymayın,
Əsli gəlsə Kərəm getdi, söyləyin,
Gəlin halallaşaq, mən gedər oldum.

Söz tamam oldu, Kərəm öz dostları ilə görüşüb ayrıldı. Sofi ilə birlikdə yola düşdü. Nə gecə bildilər, nə gündüz bildilər, az getdilər, çox getdilər, bir bulaq başında bir dəstə qıza rast gəldilər. Bunların içində

Əsli xana bənzər bir qız var idi. Kərəm onu görən kimi sazı ciyərinə basıb dedi:

Sallana-sallana yolun üstünə
Çıxan dilbər, məni kannan eylədin,
Quba qaz yerişli, şahin baxışlı,
Baxan dilbər, məni kannan eylədin.

Şahin kimi gör nə gəlir üstümə,
Xub yaraşır qızıl güllər dəstinə,
Baxışları durub canım qəsdinə,
Baxan dillər, məni kannan eylədin.

Tər lan görsə hürküşəcək sonalar,
Qorxum budu _ qeyri gölə qonalar
Ağ əllərə, əlvan-əlvan hənalar
Yaxan dilbər, məni kannan eylədin.

Kərəmin dərdinə ağlayar göylər,
Gəlib gedənlərə dərdini söylər,
Könül Əsli xandan qeyrisin neylər?!
Duran dilbər, məni kannan eylədin.

Kərəmin belə oxumağını görən qızlar yoldan çıxıb kənarla getmək
istəyəndə Kərəm sazını alıb, görək bu dəfə qızlara nə dedi:

Məndən küsən nazlı, nazlı bacılar,
Mən kənardan keçim, yol sizin olsun!
Ürəyimdə çoxdu qəmlər, acılar,
Ağular mənimki, bal sizin olsun!

Mən yolçuyam, yollar keçib gedirəm,
Eşqin qatarını çəkib gedirəm,
Yanıqlıyam, su ver, içib gedirəm,
Bir cam verin içim, dol sizin olsun!

Sinəm düyünlüdü, ciyərim qara,
Əslisiz qalmışam qəmgin, avara,
Baş götürüb getdim çölə, diyara,
Viranələr mənim, el sizin olsun!

Mey içib məst olmaq yaraşmaz bizə,
Yarı gərək tapam mən gəzə-gəzə,
Bir qonça gülüm var, təzə, tər-təzə,
Yengidə açılan gül sizin olsun!

Dərdli Kərəm deyər: gözəlim Əsli,
Gözlərim yaşlıdı, ürəyim paslı;
Ondan ayrılalı yasıyam, yaslı,
Mən qara geyinim, al sizin olsun!

Söz tamam oldu, qızlar Kərəmə su verdilər. Kərəm su içdikdən sonra Sofi ilə birlikdə yola rəvan oldu.

Bir müddət yol gəldikdən sonra kiçik bir karvana rast gəldilər. Kərəm karvanı görəndə Əsli yadına düşdü, aldı sazı, sinəsinə basdı, dedi:

Ay ağalar, könül quşu
Havaya qalxır, əylənir.
Qürbət elə düşən adam
Göz yaşın silir, əylənir.

Bumu qürbət elin halı,
Müşkül olur yar vüsalı,
Sevdiyim yarın xiyalı
Ağlıma gəlir, əylənir.

Mələşir qoyun, quzular,
Hərə öz elin arzular,
Uzaq olanda mənzillər
Bir zaman qalır, əylənir.

Sözüm ağızlarda, dildə,
Gözüm qalıb qonça güldə;
Dərdli Kərəm qürbət eldə
Ahü-zar edir, əylənir.

Söz tamam oldu. Hamı Kərəmin qəmli-qəmli oxumağına təəccüb elədi. Karvanbaşı soruşdu:

_ Aşırıq, sənə nə olub ki, belə yanıqlı-yanıqlı oxuyursan? Ürəyimizi lap qana döndərdin.

Sofi macəranı bunlara nağıl elədi. Karvanbaşı dedi:

_ Aşiq, biz keşiş görməmişik. Ancaq bu yaxında bir oba var, gedin oraya, soruşun. Bəlkə onlar bilərlər.

Kərəmgil onlarla xudahafizləşib, yola rəvan oldular. Bir qədər gəlib, özlərini haman obaya yetirdilər. Onların başına çox adam toplandı. Kərəm sazı alıb, Əsli xanı görək bu adamlardan necə xəbər aldı:

Nazlı yarımı qaçırdım,
Ellər, xan Əslim gördüzmü?
Bülbülü bağdan uçurtdum,
Güllər, xan Əslim gördüzmü?

Bu gün bizim ellər köçər,
Ayağı bu yoldan keçər,
Çox gözəl bu sudan içər,
Göllər, xan Əslim gördüzmü?

Əsli huridi bilənə,
Qoynu cənnətdi girənə;
Gözləri bənzər ceyrana,
Göllər, xan Əslim gördüzmü?

Obaları oymaq-oymaq,
Olmaz imiş yardan doymaq,
Ağız süddü, dodaq qaymaq,
Dillər, xan Əslim gördüzmü?

Zülfüdü hazar, səd hazar,
Nə gözəl darayıb düzər.
Qürbət elə düşmüş, gəzər,
Yollar, xan Əslim gördüzmü?

Gəldim, gördüm Əsli köçüb,
Atın sürüb burdan keçib,
Əyilib suyundan içib,
Sular, xan Əslim gördüzmü?

Kərəm deyər; canım kimi,
Atlas geyər xanım kimi,
Mən sevirəm canım kimi,
Ellər, xan Əslim gördüzmü?

Sofi gördü ki, Kərəmin oxumağından bunlar bir şey başa düşmə-
dilər, dillə xəbər aldı:

_ Qardaş, bu tərəflərdə köç-külfətnən belə varıb gedən bir keşiş
görmədinizmi?

Bunlardan bir neçəsi keşişin Gürcüstana tərəf getdiyini söylədilər.
Kərəmgil elə haman günü Gürcüstana tərəf getməyin binasın qoydu-
lar. Bir müddət yol getdilər, bir çölün düzündə göynən gedən bir qatar
durna gördülər. Kərəm durnaları görən kimi sazını sinəyə basıb, görək
durnalardan nə xəbər aldı:

Qatar-qatar göy üzündə süzürsüz,
Əylən, durnam, əylən, xəbər sorayım.
Bizim yurddan nə xəbərlər bilirsiniz?
Əylən, durnam, əylən, xəbər sorayım.

Bizim yerdə sərin bulaq axarmı?
Yaz gələndə bənəfşələr qoxarmı?
Alagözlüm seyrəngaha çıxarmı?
Əylən, durnam, əylən, xəbər sorayım.

Bitməzmi ağacı bizim bağların,
Əskik deyil hər cür gülü dağların,
Heç olurmu sənin gözəl çağların,
Əylən, durnam, əylən, xəbər sorayım.

Xan Əslimin seyrəngahı harada?
Haqq çatdırsın aşığıları murada;
Canım durna, nə gəzirsən burada?
Əylən, durnam, əylən, xəbər sorayım.

Dərdli Kərəm deyər: hardan gələrsiz?

Xan Əslimin yerin, yurdun bilərsiz,
Görsəz, ona məndən salam deyərsiz,
Əylən, durnam, əylən, xəbər sorayım.

Kərəm sözün tamam elədi. Baxdı ki, durnalar hey dalbadal gedir,
Sofiyə dedi:

_ Sofi lələ, görürsənmi, bu durnalar bizim ellərə gedirlər. Qoy bun-
larnan elimizə bir xəbər göndərim.

Kərəm bunu deyib, sazını basdı sinəsinə, telləri dilləndirdi, aldı
görək nə dedi:

Durnam, gedər olsan bizim ellərə,
Yaxşı söylə başdan keçən halları.
Qohum-qardaş, dost, müsahib olanlar
Bundan sonra gözləməsin yolları.

Bir çıxaydım eyvanına, köşkünə,
Bir bataydım ənbərinə, müşkünə,
Adı bəlli Əsli xanım eşqinə,
Öldürərlər, durna, töksən telləri.

Kərəm deyər, heç kəs yarın öyməsin,
Əl uzadıb açam yaxa düyməsin,
Heç iyidin oxu daşa dəyməsin,
Yad olmasın mənim kimi elləri.

Söz tamam oldu, yollarına davam elədilər. Bir müddət gedib, gün-
lərin birində Gürcüstan sərhəddinə çatdılar. Baxdılar ki, burada böyük
bir oba var. Obanın ahıl-cahılı qabağa çıxdı, salam-kalamdan sonra kim
olduqlarını, haradan gəlib, hara getdiklərini soruşdular. Kərəm sazı
sinəsinə basıb, özünü belə nişan verdi:

Fələk məni bağa bağman eylədi,
Bağman ağlar, bağça ağlar, gül ağlar.
Dost bağına axmaz oldu sularım,
Süsən ağlar, sünbül ağlar, sel ağlar.

Yarı tapam, xına yaxam əlinə,
Alıb gedəm vətəninə elinə.
Nə olar ki, sarılaydım belinə,
Kəmər ağlar, qaftan ağlar, bel ağlar.

Tərk eylədim vətənimi, elimi,
Əlimdən aldılar qonça gülümü,
Onunçun qürbətə saldım yolumu,
Oba ağlar, vətən ağlar, el ağlar.

Ördək kimi uçdum göldən-göllərə,
Ceyran kimi qaçdım çöldən-çöllərə,
Kərəm deyər: düşdüm bədnam dillərə,
Gələn ağlar, gedən ağlar, yol ağlar.

Söz tamam oldu. Hamı Kərəmə afərin dedi. Sofi yığılanlardan keşişi xəbər aldı, dedilər:

_ Axtardığımız keşiş Tiflisdə olur.

Kərəm oradan qalxıb, bir baş Tiflisə gəlməkdə olsun, eşit keşişdən.

Keşiş Gəncədən çıxıb, obaları, ölkələri dolana-dolana gəlib çatmışdı Tiflisə. Buranın knyazının yanına gəlib dedi:

_ Mən qızımı bir müsəlman oğlunun əlindən götürüb qaçmışam. İzn ver, sənin ölkəndə yaşayım.

Knyaz keşişə bir ev verdi. Keşiş köç-külfətinən burada qalmaqda oldu. İndi eşit Kərəmdən.

Kərəm gəlib lap şəhərin kənarına çatdı, gördü ki, bir dəstə cavan oğlan yaşıl çəməngahda çalıb, oxuyur, oynayır. Bunlar Kərəmi görəndə kimi ətrafını aldılar.

_ Aşıq, gəl bizim üçün bir ağız oxu. Nə qədər pul istəsən verərik.

Kərəm dedi:

_ Oxumağına oxuyaram, ancaq biz pul aşığı deyilik. Əgər mənə kömək eləmək istəyirsinizsə soruşduğuma cavab verin.

Kərəm aldı, görək nə dedi:

Ey ağalar, gəlin sizə söyləyim,
İtirdim Əslimi, görəndə olmadı.

Pərvanələr kimi alışdım, yandım,
Mən tək bu çöllərdə qalan olmadı.

Kim görmüşdü Fərhad ilə Şirini,
Olar da sevdilər biri-birini,
Atdı külüngünü, yardı sərinə,
Fərhad kimi yarçun ölən olmadı.

Xürşid öz Mahının dizinə yatdı,
Qənbər Arzusunun tozuna batdı,
Dünyada Şahsənəm murada çatdı,
Aşıq Qərib kimi gülən olmadı.

Ağ Qovaq qız Yürü bəyinin dənği,
Şah İsmayılın yarı Ərəbzəngi,
Leyla da bir zaman Məcnunun dənği,
Onlara da imdad olan olmadı.

Kərəm deyər: dağ döşündə oturdum,
Dərdim əlli ikən yüzə yetirdim,
Loğman həkim kimi cərrah gətirdim,
Mənim dərdlərimi bilən olmadı.

Hamı yerbəyerdən Kərəmi alqışladılar. Sofi bunlardan da keşişi
xəbər aldı, dedilər:

_ Aşıq, bizə bir məzəli dastan söylə. Elə dastan olsun ki, əsli
olmasın, yalandan düzəlsin. Sonra keşişin yerini sənə deyək.

Kərəm alıb, görək nə dedi:

Gəzə-gəzə bir milçəyə tuş oldum,
Xəncər ilə tutub kəsdim başını.
Gücüm çatmadı ki, çəkib aparam,
Yeddi dağın üstə sərdim leşini.

Milçək vızıldadı, uçdu havaya,
Yağın süzdüm üç yüz altmış tavaya,
Yüklədim ətini doxsan dəvəyə,

Xodkar üçün göndərdim mən leşini.

Alıb onu bir meydana atdılar,
Ətin yüz min tümən deyib, satdılar,
Sümüklərin yığıb, körpü çatdılar,
Hesab etdik, iki min il yaşını.

Ölçüb gördüm yeddi qarış dizi var,
Otuz xırmandan da böyük gözü var,
Dərisində yeddi qarış tozu var,
Hesablamaq olmur onun dişini.

Dərisindən çadır qurub oturduq,
Ətin kəsib, on küçəyə yetirdik,
İsfahandan bir minəxor gətirdik,
Açıban ağzını, saydı dişini.

Dırnaqların qırıb, tökdük dəriyə,
Budlarını yığdıq əlli kisəyə,
Qanadını yelkən çəkdik gəmiyə,
Fil burnundan uzun gördüm qaşını.

Mən görürəm qaranlıqda gələni,
Gəlibəni şirin canım alanı,
Dərdli Kərəm söylər belə yalanı,
Belə gördüm gözəllərin işini.

Toplaşanlar Kərəmə afərin söylədilər, keşişin Tiflisdə olduğunu
ona xəbər verdilər. Kərəmgil camaatla xudahafizləşib, yola düşdülər.
Az getdilər, çox getdilər, Kür çayının kənarına çıxdılar. Kərəm baxdı
ki, iki gözəl Kür çayının kənarında səyahət edir. Kərəm sazı sinəsinə
mindirdi, görək bu iki gözələ nə dedi:

Cilvələ-nə-cilvələ-nə
Nə gedirsiz qoşa, dilbər?!
Tanrı ayrılıq verməsin
Havadakı quşa, dilbər!

Xoşladım xəsyat, halını,
Ağ üzdə qara xalını,
Görəndə gül camalını,
Könül gəldi coşa, dilbər!

Sevdim sən kimi sonanı,
Qafil oxladın sinəmi,
Gözlərin qanlı haramı,
Qadağa ver qaşa, dilbər!

Bir ox atdım zərnişana,
O da getdi pərişana,
Dedim bəlkə bir yumşana,
Bağrı dönmüş daşa, dilbər!

Heyranıyam Əsli xanın,
Kərəm də olsun qurbanın,
Sənin bu dəli dövrünün,
Varmaz hərgiz başa, dilbər!

Kərəm sözünü tamama yetirib, qızlardan ayrıldı. Tiflis böyük, bunlar nabeləd. Az gəzdidilər, çox gəzdidilər, gəlib bir qəhvəxanaya çatdılar. Qəhvəxanada olanlar ondan xahiş elədilər ki, Gürcüstanı tərif eləsin. Kərəm onların sözünü yerə salmayıb, aldı görək nə dedi:

Seyr elədim Gürcüstanın elini,
Elləri var _ bizim elə bənzəməz.
Barlı bağçaları, qarlı dağları,
Gülləri var _ bizim gülə bənzəməz.

Alimləri yazı yazar, mənadı,
Gülləri var _ min dərdlərə davadı,
Gözəlləri, məhpubları əladı,
Malları var _ bizim mala bənzəməz.

Başlarına keçə papaq qoyallar,
Çağıranda _ modi, modi _ deyəllər,
Gəlin, qızlar al-yaşılı geyəllər,

Dilləri var _ bizim dilə bənzəmər.

Coşqun-coşqun çaylarını keçmişəm,
Sərin-sərin sularını içmişəm,
Kərəm deyər: dilbərlərin seçmişəm,
Halları var _ bizim hala bənzəmər.

Bəli, oradan-buradan bir qədər çalib oxuyannan sonra, elə ki, gecə aralığa gəldi, məclis dağıldı, çayçı Kərəmdən xəbər aldı:

_ Aşıq tayfası gəzəri olar. Deyin görüm, haradan gəlib, haraya getmək istəyirsiniz?

Sofi dedi:

_ Biz sənin bildiyin aşıqlardan deyilik. Bu aşıq Ziyad xanın oğludu. Atasının vəziri Qara keşişin qızına aşıq olub. Keşiş də qızını götürüb qaçıb. İndi biz diyar-qürbətə düşüb, keşişi axtarıyıq.

Çayçı dedi:

_ Siz axtardığınız keşiş küflətiynən bizim qonşuluğumuzda olur.

Kərəm çayçıdan bu xəbəri eşidəndə çox şad oldu. Ayağa qalxdı ki, o saat gedib Əslini görsün, ancaq gecə olduğuna görə Sofigil onu qoymadılar. Çayçı onlara yer saldı. Sofi yerə girən kimi yuxuya keçdi. Amma Kərəm yata bilmədi. Elə bil yorğan-döşəyinə birə doldurmuşdular. Səhərə kimi gözlərinə çimir də gəlmədi. Elə ki, səhər açıldı, Sofini dümsükləyib dedi:

_ Sofi lələ, səhərdi, dur!

Bəli, hər ikisi durub səhərə çıxdılar. Çayçının verdiyi salıq ilə gəlib keşişin evini tapdılar. Sofi keşişin qapısını döydü. Keşiş qapını açdı. Kərəmi görən kimi dil-dodağı qurudu. Sofi dedi:

_ Keşiş, sən özün bilirsən ki, Kərəm sənin qızına, qızın da Kərəmə aşıqdı. Gəl sən bizi çox incitmə, Əslini ver Kərəmə.

Keşiş əvvəl istədi çığır-bağır salsın. Gördü ki, hay-küy salsə yaxşı olmayacaq, yumuşaqlıqnan dedi:

_ Sofi, elədiyim işə mən özüm də peşman olmuşam. Bir işdi düşüb. Gəlin içəri. Mən qızımı verdim Kərəmə. Ancaq bu gün bizdə qalın, səhər tezdən elə burada toyu elərik, qızı apararsız.

Keşiş qolunu Kərəmin boynuna salıb, üzündən öpdü. Onlara bir otaq verib rahatladı. Özü evdən çıxıb, səhərin baş keşişinin yanına

məsləhətə gəldi. Baş keşiş onun başına gələnlərə qulaq asıb dedi:

_ Sən bu yerlərdə qalma! Elə bu gecə qaç, get!

Keşiş burada qalsın, sizə xəbəri verim Kərəmdən. O biri tərəfdən Kərəm axşamı saldı, düşdü keşişin həyətinə. Elə həyəətə ayağını qoyan kimi Əsli çıxdı onun qabağına. Kərəmin eşqi coşə gəldi, aldı, görək nə dedi:

Sallana-sallana çıxdı qarşıma,
Boyu sərvi, yanaqları al Əsli!
Huridə, mələkdə tayı tapılmaz,
Dili şəkər, dodaqları bal Əsli!

Məsməni çəkibdi qələm qaşına,
Ağ ipək çalmanı salıb başına,
Sinə bənzər ahu, ceyran döşünə,
Aç qolların, gəl boynuma sal, Əsli!

Kərəm deyər, yüz il sənə qul olum,
İzn ver qapında rəncbər durum,
Qismət olsun səndən muradım alım,
Sən də mənənin muradını al, Əsli!

İki həsrət bir-birinə sarmaşdılar. Əsli öz başına gələnləri Kərəmə, Kərəm də öz başına gələnləri Əsliyə danışdı. Elə ki, söz gəldi Qara keşişin bu gün Kərəmə verdiyi vədəyə, Əsli başladı ağlamağa. Kərəm onnan soruşdu:

_ Bəs nə üçün ağlayırsan?

Əsli dedi:

_ Kərəm can, atam səni aldadır. O mənə sənə verən deyil. Qorxum budu, o bu gecə mənə buradan qaçırda.

Kərəm dedi:

_ Yox, Əsli, o daha verdiyi bu sözdən qaçmaz.

Hər iki həsrətkeş görüşüb, bir-birindən ayrıldılar. Kərəm ilə Sofi ürəkləri arxayın gecəni yatmaqda olsunlar, sənə deyim namərd keşişdən.

Keşiş gecəni araya salıb, köç-külfətini yığışdırdı, Ərzuruma yola düşdü. Yazıq Əsli nə qədər vurnuxdusa, nə keşişin qorxusundan dad-fəryad eləyə bildi, nə də Kərəmə xəbər çatdıra bildi.

Səhər açıldı. Kərəmlə Sofi gördülər ki, lələ köçüb, yurdu boş, keşiş yenə də qaçıb. Kərəmin ürəyi qubar elədi, aldı sazı, görək nə dedi:

Dolansın əyyamın, dönsün dövrənin,
Qoymadın yetişim murada, fələk!
Qurumaz göz yaşım, açılmaz könlüm,
Düşmüşən məninən inada, fələk!

Cəbrinə siz baxın çərxi-qəhharın,
Zülmünü artırdı mən dil-əfkarın,
Cəfasın mən çəkdim gül üzlü yarın,
Axır nəsib etdin xoryada fələk!

Əlimdən almısan huri, mələyim,
Eşq oduna yandırmısan ürəyim,
Axırda səninlə düşər gileyim,
Tökülər nahaq qan arada, fələk.

Kərəm deyər: yarsız burda neylərəm,
Əbəsdi kim bu sözləri söylərəm,
Məhşərdə əlinnən şükuh eylərəm,
Onsuz deyil, yetər imdada, fələk!

Söz tamama yetdi. Sofi dedi:

– Kərəm, ağlamaqdan bir şey çıxmaz. Dur, gedək, xurcunlarımızı götürək, keşişin dalınca yollanaq.

Durub bir baş düşdükləri qəhvəxanaya gəldilər. Camaat onları belə görüb, səbəbini soruşdu. Sofi keşişin onları necə aldadıb qaçdığından danışdı. Kərəmin dərdi təzələndi, aldı, dedi:

Bir od düşdü, ürəyimi teylədi,
Od tutuban cismim, yandım, ağlaram.

Zalım keşiş yenə hiylə eylədi,

Murdar hiylələrin qandım, ağlaram.

Könlüm istər gözəllərin mərdinnən,
Qurtarmadım mən bu zülmün dərdinnən,
Aman lələ, Əsli köçüb yurdunna,
İndi ona mən inandım, ağlaram.

Həkim yox, loğman yox dərdimi qana,
Əriyibdi bağrım, dönübdü qana,
Az qalıbdı Kərəm oddana, yana,
Od tutdu bədənim, yandım, ağlaram.

Camaat yerbəyerdən keşişə söyməyə başladı. Dedilər:
_ Sən gəl qal bizim bu yerlərdə. Sənə bəyəndiyin qızı alağ, toyunu
eləyək. O qızda nə görübsən ki, əl çəkə bilmirsən?
Kərəm sazı döşünə basıb dedi:

Əslim getdi Gürcüstanın elinnən,
Mənim burda qalışıma nə dersiz?
İki dilli hərcayının əlinnən
Sarıban soluşuma nə dersiz?

Bayram gələ, xına yaxam dəstimə,
Salam verəm yaranıma, dostuma;
Xəstə olsam, Əsli gəlməz üstümə,
Qərib-qərib ölüşümə nə dersiz?

Məcnun Leyla üçün çəkdi cəfanı,
Qərib Şahsənəmlə sürdü səfanı,
Arayıb da tapdım mən bivəfanı,
İndi də ayrılışıma nə dersiz?

Bir zülfünə asılayım dar deyə,
Qonça gülə sarılayım xar deyə,
Mənim burda tuti dilim var deyə,
Gedib-gedib gəlişimə nə dersiz?

Səhər ilə ikindinin arası,
Aldı məni qaşlarının qarası,
Kimsə bilməz nədi dərdim çarası,

Məlul-məlul baxışıma nə dersiz?

Mən Kərəməm, Kərəmliyim bildirdim,
Dostu ağladıb, düşmənimi güldürdüm,
Uzun boylu, xan Əslimi aldurdım,
Arsız-arsız gülüşümə nə dersiz?

Söz tamam oldu. Kərəm sazla, sözlə dediyi kimi dillə də dedi ki:
_ Sağ olun, qardaşlar! Ancaq mən öz Əslimi tapmalıyam.
Sofi xurcunu götürdü, camaatla halal-hümmət eləyib yola
düşdülər. Şəhərdən çıxıb bir az getmişdilər ki, Gürcüstanın əyri-üyrü
cığırları, yolları başlandı. Kərəm dedi:
_ Sofi, dayan, xan Əslimi bu yollardan xəbər alım.
Sofi dayandı, Kərəm alıb sazını görək Əsli xanı yollardan necə
xəbər aldı.

Əyrim-üyrüm gedən yollar,
Yollar, Əslimi gördüzmü?
Düşmüşəm yarım izinə,
Izlər, Əslimi gördüzmü?

Əyninə geyibdi saya,
Yanında var bir cüt maya,
Sənnən xəbər alım, qaya,
Qaya, Əslimi gördüzmü?

Əslimin keçdiyi yurdlar,
Kərəmin çəkdiyi dərdlər,
Qoyunları yeyən qurdlar,
Qurdlar, Əslimi gördüzmü?

Az getdilər, üz getdilər, dərə, təpə düz getdilər, günlərin birində
bir uca dağın ətəyinə çıxdılar. Baxdılar ki, bu dağın başı qar, ətəkləri
isə çəmənlik, bağ-bağçadı. Təzəcə dağın gədiyindən aşmaq istəyir-
dilər, duman, çən bunları elə qapladı ki, yolu itirdilər, bilmədilər hara
getsinlər. Kərəm gördü çovğun bunları öldürəcək, dedi:

_ Amandı, Sofi qardaş, mənim sazımı ver. Burada ölüb, qurd-quşa
yem olacağıq. Yarıma çatmayacağam.

Sofi sazı verdi. Aldı Kərəm, görək nə dedi:

Sənə deyim, Soltan dağı,
Nə dumandı, başın sənini?!

Çiskin tökər, duman çökər,
Heç getməzmi qışın sənini?!

Dörd bir yannan bəst olmusan,
Dərdəmi tək məst olmusan?!
Cümlə dağdan üst olmusan,
Nə ucadı başın sənini?!

Əskik olmaz qarın, yağar
Buludlar bir-birin qovar,
Sabah günəş sənə doğar,
Cəvahirdi daşın sənini.

Alt yanın bağ ilə bostan,
O bir yanın gül-gülüstan,
Ayırdılar məni dostdan,
Ötər qərib quşun sənini.

Kərəm deyər: öldüm, itdim,
Bu fani dünyadan getdim;
Qocalardan sual etdim,
Kimsə bilməz yaşın sənini.

Kərəm sözünü tamama yetirdi. Dağın başındakı duman çökilib getdi, çovğun yatdı. Kərəmgil yola davam edib, dərələrdən sel kimi, təpələrdən yel kimi gedib, bir çobana rast oldular. Kərəm çobannan soruşdu:

– Burdan bir keşiş keçdimi?

Çoban dedi:

– Aşırıq, haman keşiş Xob vilayətinə tərəf getməyin binasın qoydu.

Kərəm baxdı ki, öz dağları uzaqdan görünür, ürəyi qubar elədi, aldı, görək nə dedi:

Gəlib bahar, yaz ayları,

Sular axar indən belə.
Hər tərəfdən tuti, qumru,
Coşur, oxur indən belə.

Bülbül ötər həzin-həzin,
Cənnətə bənzər ilk yazın,
Bənəvşə, çiçək yer üzün
Əlvan elər indən belə.

Ağaclar geyər donunu,
Haqqa çevirər yönünü,
Dərdli Kərəm vətəni
Anar, sızlar indən belə.

Söz tamama yetdi. Kərəmgil yola düşdülər. Gecə-gündüz yol getdilər. Bir çay kənarına çatdılar, gördülər qız-gəlinlər paltar yuyurlar. Bunların içərisində bir gözəl gəlin var, gün kimi işıq verir. Kərəmin eşqi cövşə gəldi, aldı, görək gəlinə nə dedi:

Gedərikən bir gəlinə tuş oldum,
Yolçunu yolunna eylər bu gəlin.
Görcək, niqabını atdı üzünən,
Yolçunu yolunna eylər bu gəlin.

Mənim Əslim cənnətdəki huridi,
Bir ah çəksəm dağı, daşı əridi;
Gözəllikdə huri, mələk, pəridi,
Yolçunu yolunna eylər bu gəlin.

Bir ah çəksəm dağlar, daşlar əriyər,
Nədi bu səndəki o siyah tellər,
Xınalı barmaqlar, o nazik əllər,
Yolçunu yolunna eylər bu gəlin.

Kərəm çəkər yar ucundan zilləti,
Bivəfa dost heç eyləməz mürvəti,
Üzün görən neylər dünya ləzzəti?
Yolçunu yolunna eylər bu gəlin.

Bənzər Əslim cənnətdəki huriyə,
Ah çəkəndə dağlar, daşlar əriyə,
Dərdli Kərəm bu yollarda çürüyə,
Yolçunu yolunna eylər bu gəlin.

Keşişi qız-gəlinlərdən soruşdular. Qızlar keşişin köç-külfətlə çaydan keçib getdiyini ona xəbər verdilər. Kərəm ayrılıb getməyə başladı.

Az getmişdilər, çox getmişdilər, Kərəmin halı dəyişildi, ürəyi döyməyə başladı, gözləri qaraldı. Ürəyində dedi: _Əslimə çatmayacağam, ölüb qürbət ellərdə qalacağam_. Aldı, halına münasib görək nə dedi:

Haldan hala düşən viran könlümün
Hər məhləsində bir cahan əyləşmiş.
Gah şah, gəda olur, gah dana, nadan,
Gah hər məhləsində zindan əyləşmiş.

Bir məhəlləsində yeddilər, beşlər,
Bir məhəlləsində bəzircan işlər,
Bir məhəlləsində doqquz dərvişlər,
Bir məhəlləsində pıran əyləşmiş.

Bir məhəlləsində canan can eylər,
Bir məhəlləsində gül fəğan eylər,
Bir məhəlləsində bülbül qan eylər,
Bir məhəlləsində gülşən əyləşmiş.

Bir məhəlləsində cəmalın görəm,
Bir məhəlləsində güllərin dərəm,
Bir məhəlləsində biçarə Kərəm,
Bir məhəlləsində canan əyləşmiş.

Söz tamama yetdi. Yola düşüb, gecəni gündüzə qatıb, Ballıcaya gəldilər. Onların yanına çox adam toplandı. Sofi adamlardan keşişi soruşdu. Bir nəfər dedi:

_ Ay canım, sizə nə olub ki, bir qızın dalınca düşübsünüz? Məgər dünyada qız yoxdu? O olmasın, başqası olsun.

Aldı Kərəm, dedi:

Ay ağalar, xan Əslimdən ayrıldım,
Məni öldürməli, döyməli deyin!
Gecə-gündüz ah edibən yanaram,
Məni öldürməli, döyməli deyin!

Bircə dəfə xatirini sormadım,
Keçdi ömrüm, muradına irmədim,
Fürsət əldə ikən dəmlər sürmədim,
Məni öldürməli, döyməli deyin!

Əlimnən aldırdım gözü alanı,
Onun üçün tərkləyədim siləni,
Başıma salmışam bunca bəlanı,
Məni öldürməli, döyməli deyin!

Mən Kərəməm, eşq bədəsin içirdim,
Bu sevdanı öz başımdan keçirdim,
Hayıf ki, Əslimi əldən uçurdum,
Məni öldürməli, döyməli deyin!

Kərəm sözünü tamama yetirdi. Baxdılar ki, bu doğrudan haqq aşığıdır. Keşişgilin getdiyi yolu onlara göstərdilər. Kərəmgil gecəni orada qalıb, səhər tezdən yola düşdülər.

Bir az getmişdilər, sərin bir meh başladı. Meh qabaq tərəfdən əsirdi. Lap onların üzünə vururdu. Kərəm dedi:

_ Sofi, dayan mən xan Əslimi bu badi-səbadan xəbər alacağam.
Sazı köynəyindən çıxarıb, basdı bağına, dedi:

Əylənmir ki, yardan xəbər sorayım,
Əsib-əşib gedən badi-səba hey!..
Qırılısın bəsin qolu, qanadı,
Heç kimsə düşməsin yardan cida hey!..

Yudum dolbəndimi, bəyaz əylədim,
Sildim könül pasın, ayaz əylədim,
Mən qanlı fələyə niyaz əylədim,

Fələk mənə verdi çoxlu cəfa hey!..

Durmayuban axır çeşmimin yaşı,
Axdığı yerlərdə əridir daşı,
Belə imiş qanlı fələyin işi,
Nə şah bilir, nə xan, nə də gəda hey!..

Mən Kərəməm, xoryatlara tay oldum,
Bivəfa yar sevdim, əcəb bay oldum,
Ömür üzdüm, gün çürütdüm, zay oldum,
Məni boşaltdılar qabdan qaba hey!..

Bir az oturdular. Dinclərini alıb, yorğunluqlarını çıxartdıqdan sonra durub getməyin binasını qoydular. Az getdilər, çox getdilər, bir şəhər xarabalığına çıxdılar. Kərəm dayanıb dedi:

_ Sofi lələ, bir zaman varımış ki, bu şəhərdə adamlar dövran sürürmüş. Dayan, soruşum, görüm bu şəhər niyə xaraba qalıb? Adamları necə olub?

Aldı Kərəm görək xaraba şəhərə nə dedi:

Səyyah olub bu aləmi gəzərkən
Rast gəlmişəm bu viranın daşına.
Söylə viran, nə zamannan bərisən?
Nə gəlmişdi, nə gələcək başına?

Kərəmin sözlərindən viran dilə gəlib dedi:

Həzrət Nuhun zamanınnan bəriyəm,
Əmr-haqla nələr gəldi başıma...
Başıma gələni söyləyim sənə
Gör nə zəhər qatılıbdı aşıma.

Aldı Kərəm:

Kim eşitsə sənin ah ilə zarın,

T rk el y r  ld  olanın, varın,
N c n xarab oldu  arsı-bazarın,
Ađıl irm z o xudanın iŐin .

Aldı viran:

   yüz altmıŐ  eŐm lerim axardı,
G z ll rim seyrghaha çıxardı,
Xanımlarım lələ gövhər taxardı,
Baxmazmısan xan yerində daŐıma.

Aldı Kərəm:

Dərdli Kərəm sənə viran söylədi,
Söylə, iyidl rin fələk neyl di?
Kimlər gəlib səni viran eylədi?
Fələk niyə daŐın saldı baŐına?

Aldı viran:

Çoxlu iyidl rim vardı burada,
Kimi saz  alardı, gəzib orada,
Indi viran olub, qaldım arada,
Viranam, onları çəkdim d Ő m .

Kərəm s z n  tamam eləyib, getməyin binasın qoydu. Gedib, gedib, axŐam  ađı  aloba deyilən bir yerə çıxdılar. Kərəm hər cür ađacnan, g ln n dolu, lal zar bir bađa girdi. Bađın içində bir dəstə qız çalıb, oxuyub, oynayırđı. Kərəm bu qızların içində Əsliyə bənzər bir qız gördü, dedi:

_ Sofi, dayan bir qatar söz deyim, bu qız mənim xan Əslimə bənzəyir.

Kərəm ürəyi dəmirçi kürəsi kimi alıŐıb yana-yana bu qıza dedi:

Gözəllər çıxıblar seyrə,
Birisini  slim  bənzər.
Al geyib n sallanıŐı,

Yerişi Əslimə bənzər.

Kərəm belə deyəndə haman qız qulac saçlarını sinə sazı eləyib,
görək Kərəmin bu sözünün müqabilində nə dedi:

Uzaq eldən gələn, aşiq,
Sənin Əslin mən deyiləm,
Çoxun dərdə salan, aşiq,
Sənin Əslin mən deyiləm.

Aldı Kərəm:

Eşqin badəsini içdim,
Bulanıq çaylardan keçdim,
Bir qız gördüm, dərdə düşdüm.
Duruşu Əslimə bənzər.

Aldı qız:

Sözünü qanmışam əzəl,
Bağıma dəyməyib xəzəl,
Yad elinə getdi gözəl,
Sənin Əslin mən deyiləm.

Aldı Kərəm:

Mənə müştəq qürbət ellər,
Göz yaşımı kimlər silər?
Kərəm ağlar, rəqib gülər,
Gülüşi Əslimə bənzər.

Aldı qız:

Sənin axtardığın Əsli,
Qaraqaşlı, qaragözlü,
Mənim adım Xanımnazdı,
Sənin Əslin mən deyiləm.

Söz tamam oldu, Kərəm keşişi ondan xəbər aldı, qız dedi:

_ Sənin axtardığın keşiş bu gün köç-külfətinən buradan köçüb,

günçıxan tərəfə getdi.

Kərəm bu sözü qızdan eşidən kimi sazı sinəsinə basıb, görək Sofiyə nə dedi:

Durma, gedək, Sofi lələ,
Yenə Əslim köç eyləyib.
Qan ağlaram bunnan belə,
Yenə Əslim köç eyləyib.

Əslim elindən köçübdü,
Almalı dağdan keçibdi,
Daşbulaxdan su içibdi,
Yenə Əslim köç eyləyib.

Yardan mənə yara dəymiş,
Heç düzəlməz bu müşkül iş,
Onla belə Qara keşiş,
Yenə Əslim köç eyləyib.

Sofi, gəl eylə söyləmə,
Bağrımın başın teyləmə,
Gedirəm, yoldan eyləmə,
Yenə Əslim köç eyləyib.

Qarşımızda qarlı dağlar,
Könül məhəbbəti çağlar,
Əsli köçüb Kərəm ağlar,
Yenə Əslim köç eyləyib.

Kərəmgil oradan da qalxıb, bir neçə gün yol gəldikdən sonra gəlib bir kəndə çıxdılar. Baxdılar ki, burada toy var. Kərəmin rəngi gül yarpağı kimi soldu.

Sofi xəbər aldı:

_ Kərəm, sənə nə oldu?

Kərəm dedi:

_ Zalım keşiş Əslini ərə verib, bu toy da onun toyudu.

Sofi dedi:

_ Gəl dalımcan, Allah kərimdi.

Sofi Kərəmi toy məclisinə apardı. Məclis Kərəmi keçirdi yuxarı başa. Xörək yeyənnən sonra dedilər:

_ Aşığı, bir az oxu, ürəyimiz açılsın.

Kərəm sazını əlinə aldı, ayağa qalxıb çalmaq istəyəndə gözü o biri otağa sataşdı, gördü bir gəlin oturub taxt üstə, qızlar da ona zinət verir, yəqin elədi ki, bu Əslidi. Dedi:

Çıxar taxta, divan eylər,
Əsli, qaşların, gözlərin.
Gözümdən qan rəvan eylər,
Əsli, qaşların, gözlərin.

Şah kimi mətləb bitirər,
Hökmün yerinə yetirər,
Dilsizi dilə gətirər,
Əsli, qaşların, gözlərin.

Firqətin məni yandırar,
Dağı, daşı dolandırar.
Qapı-qapı diləndirər,
Əsli, qaşların, gözlərin.

Havada şahinə bənzər,
Yerdəki laçına bənzər,
Göydə göyərçinə bənzər,
Əsli, qaşların, gözlərin.

Gah ağladar, gah güldürər,
Gah gözəlliyin bildirər,
Axır Kərəmi öldürər,
Əsli qaşların, gözlərin.

Söz tamama yetdi. Hamı Kərəmin bu xoş avazına əhsən söylədi.
Bir nəfər Kərəmə dedi:

_ Ey aşiq, gəl qal bizim eldə, aşıqlıq elə, ev-eşik sahibi ol. Bizim ellər qərib sevəndi.

Kərəm belə eşidəndə dedi:

_ Ağalar, qulaq asın, bir qatar da sözüüm var, deyim.

Dedilər:

_ Buyur!

Kərəm dedi:

Tək bircə yarımı mənə versələr,
Bu fani dünyada malı neylərəm?
Bir imdad olursa mövladan olsun,
Qeyrinin verdiyi malı neylərəm?

Uca dağ başında tərhanlar süzər,
Göllərdə yaşılbəş sonalar üzər,
Əslinin yanağın bir cüt xal bəzər,
Qeyrinin verdiyi xalı neylərəm?

Kərəm deyər: mən nə idim, nə oldum.
Əslimin eşqindən saraldım, soldum,
Cismim tük gətirdi, Məcnuna döndüm,
Əslisiz mən cah-cəlalı neylərəm?

Söz tamam oldu. Kərəmin dediyinnən məclis əhli bir şey başa düşmədi. Sofi işi belə görəndə dedi:

_ Qardaşlar, bu Ziyad xanın oğludu. Öz vəzirləri Qara keşişin qızına aşiq olub. Qız da buna aşıqdı. Keşiş qızını buna vermək istəməyib, götürüb qaçıb. Bizə dedilər ki, keşiş burada olur. Biz də buraya gəlmişik. Kərəm elə bildi ki, toy onun sövgülüsünün toyudu.

Toybəyi dedi:

_ Aşiq, bu başqa adamın toyudu. Sənin axtardığın keşiş dünən buradan keçib getdi.

Kərəmlə Sofi gecəni burada qalıb, səhər tezdən durub yola düşdülər. Onlar getməkdə olsunlar, bu tərəfdən göydə bir qatar durna göründü.

Kərəm aldı sazını, görək durnalara nə dedi:

Durna, gedərsiz haraya,
Mənnən yara salam deyin!
Görsəz əgər butam ağlar,
Dönüb yara salam deyin!

Yolunuz gedir Ağdaşa,
Qarlı dağlar aş-aşa,
Həm qohuma, həm qardaşa,
Həm diyara salam deyin!

Durna, telin şana-şana,
Həm o yana, həm bu yana;
Alın sizə bir nişana
Verim, yara salam deyin!

Dad seyrağıbın əlinnən,
Aşiq dağların belinnən,
Dərdli Kərəmin dilinnən,
Durnam, yara salam deyin!

Kərəm sözünü müxtəsər eylədi, yola davam elədilər. Bir müddət yol gedib, bir obaya çatdılar. Kərəm obanın kənarında bir gözəl qız gördü. Bu qız o qədər gözəl idi ki, gün kimi hər tərəfə işıq salırdı. Qız keçib getdi. Bir dəstə ahıl-cahıl Kərəmin ətrafına toplandı. Kərəm sazı sinəsinə basıb dedi:

Sizin eldə mən bir gözəl görmüşəm,
Şoxu düşüb Gürcüstanın elinə.
Bülbül kimi şirin-şirin danışır,
Bal tökülür dəhanından dilinə.

Qədir mövlam verib xub camalını,
Onu sevən neynər dünya malını,
Qurşayıb kəmərlə incə belini,
Boyu bənzər uca sərvın dalına.

Kərəm deyər mənim yarım incədi,
Dodaqları yarı açmış qonçadı,
Sümbül teli topuğundan ucadı,
Bir telin vermərəm dünya malına.

İncidi, mirvari, sədəf dişləri;
Qüdrətdən çəkilib kaman qaşları,
Dal gərdəndə qulac-qulac saçları
Sarmaşır, dolanır incə belinə.

Mən Kərəməm, gecə qıllam zarımı,
Haqq canım almasın, çəkim cövrünü,
Yuxarıdan xəbər aldım yarımı
Dedilər köçübdü Bayan elinə.

Kərəm sözü tamam elədi. Sofi adamlardan keşişi xəbər aldı.
Cavanlar keşişin Qarsa getdiyini ona xəbər verdilər. Kərəm yola rəvan
olub, Qarsa tərəf getməyin binasını qoydu. Yolda yenə gördülər bir
qatar da durna gedir. Kərəm Sofiyə dedi:

_ Sofi lələ, qoy bu durnalardan da bir söz soruşum.
Aldı Kərəm, görək durnalara nə dedi:

Göy üzündə bölük-bölük durnalar,
Nədi sizin əhvalınız, halınız?
Bir ərzi-hal yazım, yara yetirin,
Dost yanına düşər isə yolunuz.

Göydə şahin, şonqar, görüb çaşarsız,
Ol uca dağları nə cür aşarsız?
Ovçu görən kimi qanad açarsız,
Qışda Qaramandı sizin eliniz.

Dərdli Kərəm deyər: uğradım dərdə,
Canım qurban olsun mərd oğlu mərdə,
Yazıq durna, nə gəzərsən bu yerdə?
Yoxmu sizin vətəniniz, eliniz?

Az getdilər, çox getdilər, günlərin birində gedib Qars şəhərinə çat-
dılar. Burada bir qaruya qonaq oldular. Adamlar hər tərəfdən tökülüb
gəldilər. Qonağa xoş gəlmisiz dedilər, onların əhvalını sordular. Aldı
Kərəm, toplaşanların suallarına belə cavab verdi:

Hey ağalar, necə olur

Halı yardan ayrılanın?
Axır düşər qürbət elə
Yolu yardan ayrılanın.

Qərənfillər tutmaz imiş,
Gül tikansız bitməz imiş,
İşə, gücə getməz imiş
Əli yardan ayrılanın.

Şahinlər göyə çəkilir,
Durnalar gölə tökülür,
On beş yaşında bükülür
Beli yardan ayrılanın.

Kərəm qocalar, deyərlər,
Bu yerdə ölər, deyərlər,
Dinməz, lal olar deyərlər _
Dili yardan ayrılanın.

Adamlar Kərəmə dedilər:

_ Aşıq, arzun nədi? Bizdən nə xələt istəyirsən?

Kərəm dedi:

_ Mən xələt alan aşıqlardan deyiləm. Sizə bir qatar söz oxuyacağam, könlünüz şad olsun.

Aldı, Kərəm, dedi:

Qədir mövlam, budu səndən diləyim,
Bu gələn qışımız bahar, yaz ola.
Gündə otuz iki dövrən eyləyə,
Əksinə çevrilib boran, tez ola.

Gündə min toyuğum yumurta sala,
Yaxşı katib gərək hesabın ala,
Min bir qara qarğa göyərçin ola,
Bir dam dolu ördək ilə qaz ola.

Min səfinəm dəryalarda qışlaya,
Qırx qulunlu min qısrığım kişnəyə,

Yanında iki yüz çoban işləyə,
Hər bir sürüsündə min beş yüz ola.

Dəli könlüm eşq oduna qalana,
Hey ağalar, sözüm yadda saxlana,
Doqquz tövlə atım hazır bağlana,
Bir-iki tovlada xam yağız ola.

Dərdli Kərəm deyər: dünyanın işi,
Gözümən axıtdım hey qanlı yaşı,
Ta bu qədər mala maliksə kişi,
Bir əli Iranda safi üz ola.

Sofi bunlardan da keşişi soruşdu. Dedilər:

_ Keşiş buradan keçib, Bayazıda getdi.

Kərəmlə Sofi gecəni orada qaldılar, səhər tezdən yola düşüb getməyə başladılar. Kərəm dağ ətəyi ilə gedirdi. Gördü bu yerdə o qədər turac, kəklik var ki, o tərəfə-bu tərəfə uçuşurlar. Birdən birə Kərəmin halı pərişan oldu. Sazı sinəsinə basıb, halına münasib görək nə dedi:

Aman fələk, kömək eylə bu gündə,
Nagah yerdə gəldi aldı dərd məni!
Gecə-gündüz oda yandım, alışdım,
Tutdu, yolum-yolum yoldu dərd məni!

Qürbət eldə uca dağlar aşalı,
Ah etdikcə qara bağrım deşəli,
Mən Əslimdən ayrı düşdüm, düşəli,
Dəlik-dəlik etdi, dəldi dərd məni.

Fələk mənim ilə inad eylədi,
Qəm ilə hicrandı töhfən, söylədi,
Kəskin qılıcıyla bağrım teylədi,
Bölük-bölük etdi, böldü dərd məni.

Gecə-gündüz kəsməz gözümün yaşı,
Saldı qanlı fələk başıma daşı,
Ərzurum dağında keçirdim qışı,

Axır çöldən-çölə saldı dərd məni.

Bilməm xiyalımdı, yoxsa duş kimi,
Gəldi keçdi boran kimi, qış kimi,
Dərdli Kərəm yuvasında quş kimi,
Tutdu, yolum-yolum yoldu dərd məni.

Söz tamam oldu, yollarına davam edib, mənzilbəmənzil axırda gedib, Altuya çıxdılar. Burada da xəbər tutdular ki, keşiş Bayazıdə gedib. Bir qədər çörəkdən-zaddan yeyib, Bayazıdə tərəf getməyin binasını qoydular.

Az getdilər, çox getdilər. Bayazıdın yanında bir dəstə qıza rast gəldilər. Kərəm baxdı, qızların içində bir qız var ki, misli, bərabəri yoxdu. Kərəmin ağı başınan çıxdı, aldı sazı, görək nə dedi:

Sofi lələm, bu gün bir gözəl gördüm,
Qüdrətdən çəkilib qara qaşları.
İstədim ki, nazlı yarı dindirəm,
Aşırıq öldürməkdə, bildim işləri.

Nə gözəl bəzənib könül sonası,
Taxtı-Süleymanı yarın sinəsi,
Min naz ilə bəsləyibdi anası,
Dal gərdəni bürüyübdü saçları.

Kərəm deyər: dürlü-dürlü halı var,
Yanağında dənə-dənə xalı var,
Ağzı şəkər, dodağında balı var,
İncə sədəf düzülübdü dişləri.

Söz tamama yetdi. Yola düşüb bir mənzil gedib Bayazıda çatdılar. Kərəm şəhərin kənarında dayandı. Dönüb bir gəlidiyi yola baxdı, sazı düşünə basıb dedi:

Sofi qardaş, üç məmləkət keçirdik,
Biri İran, biri Turan, bir Gilan.
İgidin başına üç dövlət qonar,
Biri ağıl, biri gənclik, biri şan.

Keşişin etdiyi belə də qalmaz,
İki məhbub qəlbin o saya salmaz,
Bu dünya üzündə üç şey zay olmaz:
Biri yaxşılıq, biri elm, biri nan.

Dərd, qəm əlindən mən də bezaram,
Bu dərdləri qələm alıb yazaram,
Çox yerləri innən sora gəzərəm,
Biri Tiflis, biri Bayazıd, biri Van.

Kaş ki, Kərəm muradına irəydi,
Qismət olub, yarın üzün görəydi.
Qədir mövlam mənə üç dərd verəydi:
Biri alış, biri tutuş, biri yan.

Kərəm sözünü tamam eləyib, yol başladı. Gəlib, gəlib, Van şəhərinə çatdılar. Şəhərin kənarında Kərəm dayandı. Adamlardan keşişin

Ərdahana getdiyini bilib, yola düşdülər, uzaq yolu yaxın edib, Ərdahana çatdılar. Əsli Kərəmin yadına düşdü, aldı, görək nə dedi:

Bizim eldən sürdüm, bura gətirdim,
Bu dağlardan aşan bir sonam təkdi.
Çiskin oldu, boran oldu, itirdim,
Bu dağlardan aşan bir sonam təkdi.

Enər yerdə duman çiskini bəslər,
Aşığı olan öz məşuqunu səslər,
Pis gündə dostunu atmaz mərd kəslər,
Bu dağlardan aşan bir sonam təkdi.

Itirdim Əslimi durmaz, araram,
Kəsildi səbirim, həm yoxdu çaram,
Mən Kərəməm, eşq oduna yanaram,
Bu dağlardan aşan bir sonam təkdi.

Kərəm adamlardan keşişi soruşdu. Adamlar keşişin dünən keçdiyini xəbər verdilər. Bunlar yola düşüb, bir müddət yol getdilər. Bir dağın ətəyində bunların qabağına qırx haramı çıxdı, onları hər tərəfdən araya aldılar. Kərəm əhvalı belə görəndə sazı götürüb dedi:

Gecə-gündüz zarı-zarı ağlaram,
Məni vətənimə göndər, ya rəbbi!
Bu dünyaya gələn getmək üçündü,
Buradan qulunu qurtar, ya rəbbi!

Ya rəbbi, sən saxla könlümü qəmdən,
Itirdim ağlımı, can çıxmaz təndən,
Öldürərlər məni, yar gedər əldən,
Mənim halım sənə yetər, ya rəbbi!

Bu Kərəmi eşq oduna yandırman,
Sevdiyim qonçayı məndən saldırman,
Hey ağalar, elləri də güldürmə, n,
Qəlbinə mərhəmət yendir, ya rəbbi!

Haramılar onları öldürməyib, soruşdular:
_ Siz kimsiniz, hara gedirsiniz?

Kərəm dedi:

_ Mən Ziyad xanın oğluyam. Qara keşişin qızına aşiq olmuşam. Keşiş qızını götürüb qaçıb. Onun dalına düşmüşəm.

Haramılar bir-birinin üzünə baxıb, dedilər:

_ Bu haqq aşığıdı. Var get, aşiq, Allah səni muradına çatdırsın.

Kərəmlə Sofi bir qədər getdilər, bir şəhərə yaxınlaşanda Kərəm dayandı. Sofi dedi:

_ Niyə dayanmısan?

Kərəm dedi:

_ Bilirəm, keşiş burda da yoxdu.

Sofi çox dedi, Kərəm az eşitdi, yerindən tərpənmədi. Sofi nəəlac Kərəmi orada qoydu, özü xəbər tutmaq üçün şəhərə getdi. Kərəm qaldı tək, qəm-qüssə onu çuğladı, sazı döşünə basıb dedi:

Qəlbi havaynan uçarsan,

Endirəydim, könül, səni.
Budaq-budaq gül dalına
Qonduraydım, könül, səni.

Uca dağlar uca olur,
Gündüz keçər, gecə olur,
Gör ayrılıq necə olur,
Qandırardım, könül, səni.

Uca dağdan aşırıydim,
Vətəninən köçürəydim,
Qürbət elə düşürəydim,
Yandırardım, könül səni.

Ördəyi ovlarlar göldə,
Şahini bəslərlər qolda,
Bəzircan keçdiyi yolda
Endirəydim, könül, səni.

Dərdli Kərəm qan ağlıyar,
Ürəyin çarpaz dağlıyar,
Yaz, baharı yas saxlıyar,
Güldürəydim, könül, səni.

Söz təzəcə tamam olmuşdu ki, Sofi gəldi, keşişin orada olmadığını xəbər verdi. Kərəmin ürəyi dəmirçi kürəsi kimi yanmağa başladı. Sazı döşünə basdı, üzünü yollara tutub dedi:

Qasid yardan yaman xəbər gətirdi,
Mənə nə əcayib hal oldu bu gün.
Bir olan dərdimi yüzə yetirdi,
Yandı qara bağrım, kül oldu bu gün.

Məcnun kimi gəzdim səhranı, dağı,
Fələk şərbətimi eylədi ağı,
Əydi qamətimi Əsli fərağı,
Tutuldu dillərim, lal oldu bu gün.

Mən Kərəməm, neyləmişəm, neyləyim,
Xəncər alıb, bağrım başın teyləyim.
Üz tutub qürbətə səfər eyləyim,
Qarlı dağlar mənə yol oldu bu gün.

Sofi gördü ki, Kərəmin halı çox pərişandı. İstədi ona təsəlli versin,
dedi:

– Əzizim, gənə nə oldu sənə?
Kərəm sazı basdı döşünə:

Sofi, nə sorursan mənim halımı?
Yardan ayrılında şad olmaz könül.
Leylisin itirmiş Məcnuna döndüm,
Hər gecə papağı tac olmaz könül.

Bir dəm səyyah olur, qılınc qurşanır,
Bir dəm turab olub, yerə döşənir,
Bir dəm haqdan qorxu çəkir, üşənir,
Bir dəm padşahnan bac olur könül.

Bir dəm göldə bitən qarğı, qamışdı,
Bir dəm bağçalarda dürlü yemişdi,
Bir dəm qızıl olur, bir dəm gümüşdü,
Bir dəm paslanır da, tunc olur könül.

Bir dəm piyadadı, bir dəm atlanır,
Bir dəm şəkər olur, bir dəm dadlanır,
Bir dəm olur hər cəfaya qatlanır,
Bir dəm zəhərdən də acı olur könül.

Bir dəm abdal olur, girir şallara,
Bir dəm dəllal olur, düşür dillərə,
Bir dəm yolçu olur, gedir yollara,
Bir dəm keçənlərdən bac alır könül.

Kərəm deyər: axırına irilməz,
Ərəb at yorulur, könül yorulmaz,

Könül bir saraydı sınar, hörülməz,
Əzəli, sorası köç olur könül.

Kərəm sözü qurtarıb, ayağa qalxdı, yenə də getməyə başladılar. Gethaget, bir axşam gözəl bir kəndə gəlib çıxdılar. Elə Kərəmi çiyində saz görçək kənd əhli töküldü, onları hörmətnən, izzətnən bir evə apardılar. Bəli, qonaqlar yedilər, içdilər, oradan-buradan söhbət elədilər. Kərəmdən bir neçəsi oxumağını xahiş elədi. Kərəm ayağa qalxdı, sazı döşünə basdı, dedi:

Ay həzərat, Əslim getdi əlimdən,
Qaldım burda ahü-zarın içində.
Bağı tutdu şeyda bülbül naləsi,
Bülbül bağı yandı xarın içində.

Seyrağıbın fitnəsinə inandım,
Firqət nə olduğun sonradan qandım.
Yarın həsrətinən alışdım, yandım,
Piltətək qovruldu narın içində.

Kərəməm, necoldu ulusum, elim,
Yar, yar söyləməkdən lal oldu dilim,
Xan Əslimdən ayrı büküldü belim,
Qaldım namus ilə arın içində.

Məclis əhli Kərəmin belə yanıqlı-yanıqlı oxumağından pərişan olub, Sofidən soruşdular:

_ Bu aşığı haralıdı? Niyə qəmli-qəmli oxuyur?

Sofi bütün əhvalatı əvvəldən axıra məclis əhlinə danışdı. Sofinin bu danışmağından Kərəmin ürəyi bir az da od tutub yanmağa başladı. Sazı döşünə mindirib dedi:

Ay ariflər, gəlin sizə söyləyim,
İstəkli dost mənən aralı düşdü.
İllər həsrətiyəm, aylar ayrısı,
Sinəm bayğu kimi yaralı düşdü.

Yeniyetmə, on üç, on dörd yaşında,
Eybi yoxdu kipriyində, qaşında,
Axşam, sabah bulaxların başında,
Yadıma dağların maralı düşdü.

Kərəməm, yollarım toz, qubar oldu,
Boran oldu, çoğun oldu, qar oldu,
Dost bağında heyva oldu, nar oldu,
Bu il bizim bağlar qoralı düşdü.

Kərəm sözü qurtarıb yola düşdü. Sofi də onun dalınca. Az getdilər, üz getdilər, gedib bir çayın kənarına çatdılar. Kərəm baxdı ki, sağ tərəf qaya, sol meşə, qabaq da çaydı. Dayanıb, Sofiyə dedi:

– Sofi lələ, əylən bu yerlərdən Əsli xanı soruşum, bəlkə bunlar bizə onun yerini dedilər.

Sofi dayandı. Aldı Kərəm görək qayadan, meşədən, çaydan Əslini nə cür soruşdu:

Səndən xəbər alım, ay sarı qaya,
Mənim Əslim buralardan keçdimi?
Mübarək kölgənlə salıbsan saya,
Mənim Əslim buralardan keçdimi?

Sarı qaya dilə gəlib, aldı görək cavabında nə dedi:

Sənə xəbər verim aşıqlar xası,
Sənin Əslin burdan gəldi də getdi.
Yanında idi atası ilə anası,
Ləpirin üzümə saldı da getdi.

Aldı Kərəm:

Səndən xəbər alım, ay qara meşə,
Qələmi qüdrətdən çəkilməmiş qaşa,
Bürümüsən dağa, daşa bənövşə,

Mənim Əslim buralardan keçdimi?

Məşə də dilə gəlib, Kərəmin cavabında dedi:

Yarın saldı səni olmazın qəmə,
Dayanmazmı yaxşı iyid bu dəmə?
Günəş kimi qondu mənim sinəmə,
Əsli məndən bir gül aldı da getdi.

Kərəm üzünü tutdu çaya, dedi:

Abi-həyat kimi daim axarsan,
Haqqın camalına hərdən baxarsan,
Dolana-dolana evlər yıxarsan,
Mənim Əslim buralardan keçdimi?

Çay da dilə gəlib, Kərəmə belə cavab verdi:

Kərəm saxlar onun həmişə yasın,
Yanına almışdı ata-anasın,
Həm içib həmi də doldurdu tasın,
Atların suyuma saldı da getdi.

Söz tamama yetdi. Kərəm o yana, bu yana baxıb, gördü çayın üstündə bir körpü var. Gəldi körpünün yanına. Sazı döşünə basdı, üzün tutdu körpüyə, aldı, görək nə dedi:

Yolum gəldi sənə çıxdı,
Körpü, Əslimi gördünmü?
Seyrağıblar məni yıxdı,
Körpü, Əslimi gördünmü?

Qara qayadandı daşın,
Bəlli deyil sənin yaşın,
Əskik olmaz tər savaşın,
Körpü, Əslimi gördünmü?

Dərdli Kərəm gəlib durar,
Qul kimi boynunu burar,
Əsli xanı səndən sorar,
Körpü, Əslimi gördünmü?

Kərəm sözünü müxtəsər eləyib, getmək istəyirdi ki, birdən qabaqlarına bir ceyran çıxdı. Kərəm ceyranı görəndə kimi sazını mindirdi sinəsinə, görək ceyrandan Əslini nə cür xəbər aldı:

Səndən xəbər alım, ay gözəl ceyran,
Əsli, keşiş buralardan keçdimi?
Minib eşq səməndin, olmuşam rəvan,
Çoban körpüsündən bir su içdimi?

Kərəm belə deyəndə ceyran dilə gəlib, görək Kərəmə nə cavab verdi:

Sənə xəbər verim, ay cavan oğlan,
Əsli anasılə düşdülər yola.
Bir səhər vaxtında gördüm ki, burdan
Yanında atası keçdilər sola.

Aldı Kərəm:

Bu ayrılıq əydi mənim qəddimi,
Ağır eldə bədnam etdi adımı,
Kərəm gəlsin, məni tapsın dedimi?
Gizli-gizli sirtin sənə açdımı?

Ceyran:

Murada yetirsən səni yaradan,
Seyrağıblar görüm çıxsın aradan,
Sevdiciyin köçlə keçdi buradan,
Baxmadı Əsli xan nə sağ, nə sola.

Aldı Kərəm:

Nə zamandı bu yerlərdə durubsan,
Sınıq könlüm qara daşa vurubsan,

Əsli xanı sən ağlarmı görübsən?
Yoxsa gülüb bu dağları aşdımı?

Ceyran:

Qədir mövlam heçdən yaratmış bizi,
Gecəyə qatdılar günlü gündüzü,
Kərəm, Əsli xanın axırkı sözü:
Ərzuruma varsa könlüm xoş ola.

Aldı Kərəm:

Kərəm deyər: kimə deyim dərdimi?
Seyrağıblar qonça gülü dərdimi?
Varsam Ərzuruma görrəm Əslimi,
Yoxsa keşiş alıb yenə qaçdımı?

Ceyran:

Mövlam sənə kömək olsun bu işdə,
Ceyran deyər: çap səməndin yerində,
Ərzuruma vardı zalım keşiş də,
Xəbər verdim qismət sənə tuş ola.

Kərəm Əsli xanı ceyrandan dillə də xəbər aldı. Ceyran dedi:

_ Sənin axtardığın keşiş Ərzuruma tərəf getdi.

Kərəm ceyrannan ayrılıb, yola düşdü. Gedib, gedib, bir obaya çatdılar. Buranın adamları yaman qonaq sevməyən adamlar idilər. Kərəmgil burada bir qədər gəzib dolandılar, bunlara heç kim yaxın gəlmədi. Kərəm baxdı ki, elə adamlar o tərəf, bu tərəfə keçir, amma heç kim onların halını soruşmur. Kərəmin ürəyi qubarlandı, sazını dərdli sinəsinə mindirdi, zilini zil, bəmini bəm elədi, aldı, görək nə dedi:

Qürbət eldə qərib-qərib ağlaram,
Müşkül halım bildirən yox, bilən yox!
Gecə-gündüz fəğan qılıb yanaram,
Ağladan yox, güldürən yox, gülən yox!

Tərk elədim mən atamı, anamı,
Gölümdən uçurdum telli sonamı,
Xəncər alıb dərd oylağı sinəmi,
Teyləyən yox, dəldirən yox, dələn yox.

Dərdli sinəm düyünlərəm, dağlaram,
Ağ geyməyəm, qaraları bağlaram,
Dərd əlinnən ah çəkərəm, ağlaram,
Gözüm yaşın sildirən yox, silən yox!

Kərəməm, yetmədim mən Əsli xana,
Şay bildim ölümü bu yazıq cana,
Gecə-gündüz qəflə işlər hər yana,
Üz çevirib bu virana gələn yox!

Söz tamama yetdi. Haçannan haçana bir qoca kişi gəlib bunlara salam verdi. Sofi qocaya dedi:

_ Ay qoca, bura necə yerdi? Burada heç qonağa-zada baxan yoxdu.

Qoca kişi dedi:

_ Elədi, oğlum mən də buralı deyiləm.

Pirani Kərəmin kim olduğunu bilib dedi:

_ Aşığı, sənin axtardığın keşiş dünən buradan keçib getdi. Get, Allah sənə yar olsun!

Kərəm oradan çıxıb getməyin binasın qoydu. Elə bir qədər getmişdilər, bir də gördülər ki, göy üzündə bir durna tək-tənha süzüb gedir. Kərəm Sofini saxlayıb, görək durnaya nə dedi:

Göy üzündə süzüb gedən tək durna,
Qəmli-qəmli ötmə, könül şad deyil.
Sən də mənim təkə yardan ayrıldın,
Qəmli-qəmli ötmə, könül şad deyil.

Məlul-məlul göy üzündə süzərsən,
Səyyah olub ölkələri gəzərsən,
Süzüşündə xan Əslimə bənzərsən,
Qəmli-qəmli ötmə, könül şad deyil.

Dərdli Kərəm atdı namus, arını,
Yolunda sərif etdi bütün varını,
Hey axtarır, tapmır Əsli yarını,
Qəmli-qəmli ötmə, könül şad deyil.

Söz tamam oldu, bir gün yol gəldikdən sonra bir bulaq başında bir dəstə gəlin-qıza tuş oldular. Kərəm bu qızların içində Əsliyə bənzər bir qız görüb, sazını alıb sinəsinə, görək nə deyəcək.

Aldı Kərəm:

Su başında duran gəlinlər, qızlar,
Allı gəlin, xan Əslimə bənzərsən.
Doğrusun söylərlər haqqı sevənlər,
Xallı gəlin, xan Əslimə bənzərsən.

Kərəm belə deyəndə, haman qız qulac saçlarını sinə sazı edib, görək Kərəmə nə cavab verəcək.

Aldı qız:

Aşıb, aşıb qarlı dağlar gəlibsən,
Var get burdan, sənin yarın deyiləm.
Itirdin ağlını, düşdün çöllərə,
Var get burdan, sənin yarın deyiləm.

Aldı Kərəm:

Xan Əsli tək yanağında xalın var,
İncədən lap incə əcəb belin var,
Dəhanında baldan şirin dilin var,
Allı gəlin, xan Əslimə bənzərsən.

Aldı qız:

Dinmə, aşiq, səni çəkərlər dara,
Saldırram zindana, vurdurram yara,
Üzüş bizlərdən, qıl başına çara,
Var get burdan, sənin yarın deyiləm.

Aldı Kərəm:

Dərdli Kərəm uca-uca dağ aşdı,
Aşiban da qürbət ellərə düşdü,
Uçurtdum tərlandı, sara ilişdi,
Allı gəlin, xan Əslimə bənzərsən.

Aldı qız:

Güllü xanım gül rəngini soldurar,
Aşırıq olan məşuqunu güldürər,
Bir nişanlım vardı, səni öldürər,
Var get burdan, sənin yarın deyiləm.

Söz tamam oldu. Sofi qızlardan keşişi xəbər aldı. Qızlar dedilər:

_ Keşişgil dünən burada idilər, elə bu gün çıxıb getdilər.

Sofi Kərəmi alıb, bir baş qızların göstərdikləri tərəfə getməkdə olsunlar, sizə deyim keşişdən.

Keşiş buradan çıxıb, günə bir mənzil, gündüzü gecəyə qatdı, gecəni gündüzə, gəlib çatdı Qeysəriyə, bir baş özünü paşanın yanına yetirib dedi:

_ Mən bir müsəlman aşığının əlindən qızımı götürüb qaçmışam. Onun əlindən mənə dinlik yoxdu. İndi sizə pənah gətirmişəm. İzin ver, məmləkətimdə yaşayım. Ancaq bir şərtlə ki, haman aşırıq gəlib buralara çıxsın, sənin rəiyyətin mənim evimi ona göstərməsin.

Paşa razı olub, keşişə xəlvət yerdə bir ev verdikdən sonra, əmr elədi ki, başqa torpaqdan bura Kərəm adında aşırıq gəlsə, tutsunlar, hər kim də keşişin evini haman Kərəmə göstərsə, dar ağacından asılacaq.

Belə bir əmrdən sonra keşiş paşadan çox razı qaldı. Şəhər əhli də göz-qulaq oldu ki, Osmanlı torpağına Kərəm adında kim gəlsə tutub paşaya versinlər.

İndi keçək əsl mətləbə.

Kərəm Sofiynən neçə gün, neçə gecə yol gedib, bir qarlı dağın ətəyinə çatdılar. Bu dağlar Gəncə dağlarına yaman oxşayırdı. Kərəmin ürəyi coşa gəldi, aldı, görək nə dedi:

Qarşı duran qarlı dağlar,
Dağlar bizim dağlarmola...

Ağ birçəkli qoca anam,
Oğul deyib, ağlarmola...

Məkkədən gələn hacılar,
Ürəyimdə var acılar,
Evmizdəki cüt bacılar
Qardaş deyib ağlarmola...

Fələk nədi mənim xatam,
Nə məlulam, nə də şadam;
Ağ saqqallı qoca atam
Kərəm deyib, ağlarmola...

Söz tamam oldu. Elə bunlar getmək istəyirdilər ki, birdən hava pozuldu, hər yeri duman-çiskin bürüdü. Şiddətli qar yağdı. Sofi halı belə görüb dedi:

_ Aman Kərəm, ölüb burada qalacağın. Gəl geri dönək. Qış qurtarar, sonra gələrək.

Kərəm onun cavabında aldı, görək nə dedi:

Dəli könül qalxdı, fəğan eylədi,
Gedəmməzsən, Kərəm, qışdı, geri dön!
Qalmadı macalım borandan, qışdan,
Gedəmməzsən, Kərəm, qışdı, geri dön!

Yağış yağar, yerin üzü yaş olar,
Çiskin olar, boran olar, qış olar,
Hava belə qalmaz, yenə xoş olar,
Gedəmməzsən, Kərəm, qışdı, geri dön!

Gedər qış əyyamı, görərək yazı,
Gülüstanə dönər dağların üzü,
Ey fələk, nə olar, ağlatma bizi,
Gedəmməzsən, Kərəm, qışdı, geri dön!

Hava açılmadı, daha da pisləşdi. Yolu itirdilər. Aldı Kərəm:

Boranlı dağlarda yolum itirdim,
Çağırırım aman fələk, aman hey!..
Bir yanımda yağış yağar, qar səpər,
Bir yanımda çiskin bulud, duman hey!..

Axşam oldu, görəmmədim yolumu,
Soyuq aldı ayağımı, əlimi,
Gözüm altda aldım yenə ölümü,
Daha yoxdu sağlığıma güman hey!..

Dağlar, hümmət edin burda qalmayım,
Qalırsam da qürbət eldə ölməyim,
Qarı düşmənlərə möhtac olmayım,
Aman fələk, mənim halım yaman hey!..

Qurdlar, quşlar yığırlar leşimə,
Baxmazlar gözümdən axan yaşıma,
Qürbət eldə bəla gələr başıma,
Doğru dönməz çərx-fələk, aman hey!..

Dar günümdə kimsə yetməz fəryada,
Çovğunun əlindən gəlmişəm dada,
Kərəm deyər: ölüm haqdı dünyada,
Axirətdə qarşı gəlsin iman hey!..

Kərəm sözünü qurtaran kimi şaqqıltı, gurultu qopdu. İldırım şığıdı.
Kərəm sazı düşünə basıb dedi:

Aman fələk, budu sənnən diləyim,
Qoyma məni yarı yolda qış günü.
Kərəm eylə, bircə yapış əlimnən,
Yetir muradına sən bu düşkünü.

Çovğun, boran alıb dörd bir yanıma,
Soyuq kəsib iliyimi, qanıma,

Vədəm tamamdısa, gəl al canımı,
Fələk, mənə minnət etmə beş günü.

Kərəməm, bir kimsə yetmədi dada,
Əsli bivəfadi, heç salmaz yada,
Ömrüm keçdi ahü-zarla dünyada,
Çox axtardım, bir görmədim xoş günü.

Söz qurtaran kimi bir də gördülər ki, bir nurani kişi zahir oldu, dedi:
_ Qəm eləməyin, darda qalmazsınız. Sizi dardan qurtaran tapılar.
Yumun gözünüzü!

Kərəmlə Sofi gözlərini yumdular. Nə qədər keçdi bilmirəm, bir də
nurani kişi dedi:

_ Açın gözlərinizi!

Gözlərini açıb gördülər ki, bir basəfa yerdədilər. Nurani kişi-zad
da yoxdu. Amma yer nə yer... Elədi ki, gül gülü çağırır, bülbül bülbülü.
Kərəm göz dolandırıb gördü ki, ovçular iki quzulu bir ceyran vurublar.
Ceyran balalarının yanında inildəyir. Qızıl qanı gülləri qıp-qırmızı
qızardıb. Kərəmin ürəyi qana döndü, aldı sazı, görək nə dedi:

Mən, ay Sofi lələ, necə yanmayım?
Əsli xanın ceyranıdı bu ceyran,
İnsafımı əhvalını bilməyim?
Əsli xanın ceyranıdı bu ceyran,

Güllə dəyib bu ceyranın üzünə,
Qan tökülüb topuğuna, dizinə,
Gözü bənzər xan Əslinin gözünə,
Əsli xanın ceyranıdı bu ceyran.

Zalım ovçu bunu əldən salıbdı,
Dörd yanını qara qanlar alıbdı,
Kimsəsi yox, məlul, müşkül qalıbdı,
Əsli xanın ceyranıdı bu ceyran.

Yaraları köhnə deyil, təzədi,
Siyah sürmə ala gözə məzədi,
Bu ceyranı kim al qana bəzədi?

Əsli xanın ceyranıdı bu ceyran.

Kərəməm, düşmüşəm mən qürbət elə,
Seyrana çıxmışdı ceyranı çölə,
Ağlaram, sızlaram mən bundan belə,
Əsli xanın ceyranıdı bu ceyran.

Elə bu dəmdə bir də gördülər ki, ovçular dağdan enib gəlirlər.
Kərəm bunları görəndə kimi sazı götürüb, görək ovçuların gəlməyini
ceyrana nə cür xəbər verdi:

Sürə-sürə ovçu dağdan endirən
Qaç, quzulu ceyran, yad ovçu gəldi.
Oxu ilə vurub torpağa sərən,
Qaç, quzulu ceyran, yad ovçu gəldi.
Gözəl çəmənlikdə ceyran sürüsü,
Sürüdən ayrılmış onun birisi,
Qana boyanıbdı gözəl dərisi,
Qaç, quzulu ceyran, yad ovçu gəldi.

Zalım ovçu düşmüş, gəlir izinə,
Al qanı axıtmış iki dizinə,
Milçəklər qonubdu qanlı üzünə,
Qaç, quzulu ceyran, yad ovçu gəldi.

Beləmi olur ovçuların bərəsi,
Qoltuğundan vurub, sızlar yarası,
Həkimə göstərib, yoxdu çarası,
Qaç, quzulu ceyran, yad ovçu gəldi.

Qova-qova endirdilər yazıya,
Tuş etdilər iti dişli tazıya,
İş müşküldü, gəl baxma sən quzuya
Qaç, quzulu ceyran, yad ovçu gəldi.

Sürə-sürə yendirdilər dağlardan,
Al süsənli bağçalardan, bağlardan,
Kərəm deyər keçdicəyim yollardan,

Qaç, quzulu ceyran, yad ovçu gəldi.

Yaralı ceyran nə qədər elədisə, balalarını çəkib bir yana gedə bilmədi. Özü də balalarından ayrılmaq istəmirdi. Kərəm əhvalı belə görəndə ovçuların qabağına getdi. Ovçu ondan soruşdu:

_ Buralarda bir yaralı ceyran görmədinizmi?

Kərəm başqa bir uçurum dərə göstərib dedi:

_ Ceyran qaçıb o dərəyə getdi.

Ovçular dərə tərəfə yönəldilər. Kərəm gəlib ceyranın yaralarını bağladı, aparıb yaxındakı mağaraya qoydu. Sonra sazını dilləndirib, dərqli-dərqli oxumağa başladı:

Bu səfər ayının iyirmi beşində
Bu dağda bir ceyran ağlar, inildər!
İki körpə quzu vardı döşündə,
Bu dağda bir ceyran ağlar, inildər!

Oxlar dəyib onu candan salmışdı,
Dörd yanını qızıl qanlar almışdı,
Quzuları məlul, məhzun qalmışdı,
Bu dağda bir ceyran ağlar, inildər!

İnsan əcəb zalım oldu, qazılar,
Sinəsində yaraları sızılar,
Kərəm kimi öz yurdunu arzular,
Bu dağda bir ceyran ağlar, inildər!

Çoxlu ox yarası vardı, canında,
Bir cüt balaları ağlar yanında,
Kərəm deyər: anası yox yanında,
Bu dağda bir ceyran ağlar, inildər!

Sofi Kərəmi qaldırıb götürdü. Gəlib, gəlib bir obaya çıxdılar. Kərəm bərk xəstələnmişdi. Obanın lap kənarına çatanda göydə bir dəstə durna göründü. Kərəm sazı götürüb, durnalardan öz ellərinə görək nə sifariş elədi:

Durna, gedər olsaz bizim ellərə,

Qürbətdə bir xəstə gördüm deyərsiz.
Əgər sizdən sual edən olarsa,
Qürbətdə bir xəstə gördüm deyərsiz.

Mən uçardım, qanadlarım yoruldu,
Qürbət eldə qara bağrım qovruldu,
Xəstə düşdüm, indi belim qırıldı,
Qürbətdə bir xəstə gördüm deyərsiz.

Qürbət eldə məlul, məhzun olmuşam,
Eşqinə düşəli Məcnun olmuşam,
Bir saçı Leylayə məftun olmuşam,
Qürbətdə bir xəstə gördüm deyərsiz.

Xəstə düşdüm, kimsə bilməz halımı,
Əlimdən aldığım qonça gülümü,
Nə diyarə tutum gedim yolumu?
Qürbətdə bir xəstə gördüm deyərsiz.

Dərdli Kərəm xəstə düşüb, inildər,
Ah etdikcə qulaqları cingildər,
Bəlkə mövlam bizə imdadə gələr,
Qürbətdə bir xəstə gördüm deyərsiz.

Söz tamam oldu. Xəstəliyə baxmayıb, qalxıb, yenə də yola düşdülər. Bir qədər gedib, bir qəbiristanlığa çatdılar. Qəbiristanı görəndə kimi Kərəm bir təhər oldu. Sazı döşünə basıb aldı, görək nə dedi:

Yenə vətənimdən oldum didərgin,
Xəstə düşdüm, qürbət ellərdə qaldım.
Seyrağıblar aralıxda çoxaldı,
Artdı yamanlarım, fellərdə qaldım.

Yanaram, yanaram, tütünü tütməz,
Ah çəkərəm, ahım kimsəyə yetməz,

Əslimin sevdası sərimdən getməz,

Əcəb rüsvay olub, dillərdə qaldım.

Kərəm indi satın gəzir ölümü,
Fələk qırdı qanadımı, qolumu,
Duman gəldi, azdım indi yolumu,
Çiskinli, boranlı çöllərdə qaldım.

Elə söz tazaca tamam olmuşdu ki, Kərəmin gözü yerə sataşdı. Gördü uçulub-dağılmış köhnə bir qəbrin içində bir quru kəllə var. Kərəm əyilib kəlləni götürdü, tozunu silib təmizlədi, o tərəf-bu tərəfinə baxıb dedi:

_ Sofi lələ, bu quru kəlləni görürsənmi? Bir zaman bu da bizim kimi insan imiş. Bir zaman olacaq biz də belə olacağıq. Qoy bundan bir neçə söz xəbər alım.

Aldı Kərəm, görək kəllədən nə soruşdu:

Bir suval sorayım, xəbər ver mənə,
Sən də bu dünyada vardınmi, qafa?!
Heyvanmıydın, insanmıydın, nə idin?
Dürlü meyvələrdən yerdinmi, qafa?!

Ayrılmış çənəsi, tökülmüş dişi,
Pozulmuş kirpiyi, süzölmüş qaşu,
Həmişə belədi, fələyin işi,
Beş vaxt namazını qıldınmi, qafa?!

Baxmazmısan alnındakı yazına,
Torpaq dolmuş qulağına, gözünə,
Heç uydunmu kor şeytanın sözünə,
Halal deyə haram yedinmi, qafa?!

Kərəm sözünü qurtaran kimi kəllə dilə gəldi, dedi:

Dinlə deyim gələn-keçən halımı,
Bir zaman dünyada mən də var idim.
Bir şah idim, bəla gəldi başıma,
Bütün əsrlərə yadigar idim.

Aldı Kərəm:

Qafa, bu dünyada, bir de mərdmidin?
Dünya malı üçün yoxsa qurdmudun?
On, on beş yaşında bir iyidmidin?
Yoxsa ağ saqqallı pirmidin, qafa?!

Aldı kəllə:

Mən bir güldüm, bağçalarda bitərdim,
Loğman idim, elmlərə yetərdim,
Altmış il yaşadım, yüz il yetirdim,
Şücaətli, adlı namidar idim.

Aldı Kərəm:

Qafa, bu dünyada yaxşı xasmıdın?!
Dünya malı üçün qara yasmıdın?!
Yedirməz, içirməz bir nakəsmidin?!
Süfrəsi meydanda ərmidin, qafa?!

Aldı kəllə:

Bilməz idim mən malımın hesabın,
Düşünməzdim heç axirət əzabın,
Aqibət nuş etdim əcəl şərabın
Ölən vaxta tamam ixtiyar idim.

Aldı Kərəm:

Dərdli Kərəm ah-zarın artırsın,
Gümlə müşkül işlərini bitirsin,
Nə zamandan bəri burda yatırsan?
Bu dünyada ölməm dermidin, qafa?!

Aldı kəllə:

Mən quru kəlləyəm, burda oturdum,

Sənin müşkül işlərini bitirdim,
Yüz on ildi mən bu yerdə yatırdım,
Mən də sənin kimi aşıkar idim.

Kəllə sözünü tamam eyləyən kimi dığrılana-dığrılana gedib yenə girdi qəbrə, yox oldu. Kərəmgil yollarına davam elədilər. Qəbiristandan çıxmağa az qalmış Kərəm gördü ki, bir cavan qız bir qəbrin yanında oturub ağlayır. Arabir durub qəbrin dörd tərəfinə dolanır, yenə oturub başlayır ağlamağa.

Kərəm sazını sinəsinə basıb, görək qıza nə deyəcək:

Aldı Kərəm:

Qaşları mehrabı, gözləri yağı,
Ahu gözlüm, nə dönürsən məzarı?!
Aşığı bənd edər zülfü, dodağı,
Ahu gözlüm, nə dönürsən məzarı?!

Kərəm belə deyəndə qız qalxıb, dal gərdəninə tökülmüş qulac saçından üç tel ayırıb, görək Kərəmə necə cavab verəcək:

Aldı qız:

Aşiq, nə sorursan mənim halımı,
Yar eşqilə dolanıram məzarı!
Nə müddətdi yandım firqət oduna,
Yar eşqilə dolanıram məzarı!

Aldı Kərəm:

Qaralar geyibsən, yasadadı başın,
Qüdrətdən çəkilib, qaradı qaşın,
Atanmı ölübdü, yoxsa qardaşın,
Ahu gözlüm, nə dönürsən məzarı?!

Aldı qız:

Qaralar geymişəm, yasadadı başım,
Qüdrətdən çəkilib, qaradı qaşım,
Nə atam ölübdü, nə də qardaşım,
Yar eşqilə dolanıram məzarı!

Aldı Kərəm:

Gün görmədim bu dünyaya gələli,
Ağlayıban gözüm yaşın siləli,

Neçə ildi sənin yarın öləli?
Ahu gözlüm, nə dönürsən məzarı?!

Aldı qız:

Payız olcaq baxçalarda gül solar,
Ağlayıban gözüm yaşsı sel olar,
Sevdiciyim ölən yeddi il olar,
Yar eşqilə dolanıram məzarı!

Aldı Kərəm:

Qalxışb sonalar, göllər quruyub,
Ətrafını çayır-çəmən bürüyüb,
Yeddi ilsə, indi yarın çürüyüb,
Ahu gözlüm, nə dönürsən məzarı?!

Aldı qız:

Əlimdən aldılar gül üzlü yarı,
Artdı ürəyimin qəmi, qubarı,
Ürəyimdə sönmür eşqimin narı,
Yar eşqilə dolanıram məzarı.

Aldı Kərəm:

Yeri hey, yeri hey, gözü haramı,
Ürəyimdə qoydun dərdi, vərəmi,

Xan Əslimdən betər etdin Kərəmi,
Ahu gözlüm, nə dönürsən məzarı?!

Aldı qız:

Nazlı deyər: belə qoyduq ilqarı,
Ağlamaqdan ömrüm olubdu yarı,
Açın məzarını, bir görüm yarı,
Yar eşqilə dolanıram məzarı.

Söz tamam oldu. Qız başladı ağlamağa. Kərəm başa düşdü ki, qəbirdəki qızın nişanlısıdı, onu zor-güc ilə qanlı fələk əlindən alıb. Kərəm qıza təskinlik verəndən sonra dedi:

_ Gözəl qız, bu tərəflərdə köç-külfətli bir keşiş görmədin?

Qız cavab vermədi. Kərəm nə qədər dedisə qızdan cavab ala bilmədi. Baxdı ki, hər nə deyirsə qız heç nə eşitmir. Onun fikri elə qəbirdədi. Çar-naçar ondan ayrıldılar. Qəbiristanlıqdan keçib, az getdilər, çox getdilər, gəlib yenə də bir uca dağın ətəyinə çatdılar. Kərəm dedi:

_ Sofi qardaş, dayan, bundan söz xəbər alım.

Aldı Kərəm, görək dağa nə dedi:

Başın üstə şahin, şonqar səslənər,
Alvız dağı, heç əskilməz dumanın.
Ətəyində tuti, qumru bəslənər,
Alvız dağı, heç əskilməz dumanın.

Tipi, boran olur, yağış ələyir,
Meşəndə dolanır maral, mələyir,
Kollarında tülkü, çaqqal ulayır,
Alvız dağı, heç əskilməz dumanın.

Sinəndə xarlanmış nəmli qar olur,
Alt yanında bağça olur, bar olur,
Alma olur, heyva olur, nar olur,
Alvız dağı, heç əskilməz dumanın.

Belində otlayır qoyunun, malın,

Hində, Hindustana bəllidi halın,
Karvanın, köçqonun, cahın, calalın,
Alvız dağı, heç əskilməz dumanın.

Uca-uca qayan, yastı daşın var,
Şirin-şirin ötən min bir quşun var,
Kərəm kimi nə bəlalı başın var,
Alvız dağı, heç əskilməz dumanın.

Kərəm sözün tamam edən kimi Alvız dağı bunlara yol verdi.
Buradan keçib, günə bir mənzil gedib, yenə də bir bulaq başına
çatdılar. Kərəm baxdı ki, burada bir dəstə qız zarafatlaşa-zarafatlaşa
paltar yuyur. Qızlar Kərəmi görən kimi tutdular yaxasından ki:

_ Aşığı, bizə bir-iki kəlmə söz de!
Aldı Kərəm, qızlara görək nə dedi:

Bulaq kənarında paltar yuyanlar,
Eyni mənim xan Əslimə bənzərsiz.
Yuyub-yuyub gül dalına sərənlər,
Eyni mənim xan Əslimə bənzərsiz.

Əyricə qaşığı var, ucu əyməli,
Kətan köynək geyib, köksü düyməli,
O da sizin kimi gözəl, öyməli,
Eyni mənim xan Əslimə bənzərsiz.

Kətan köynək geyib, güldən tazacək,
Bülbül sitəm eylər gülə yazacək,
O da sizin kimi bəyaz, nazicək,
Eyni mənim xan Əslimə bənzərsiz.

Kərəməm, dolandım, buraya gəldim,
Sizi görən kimi şad oldum, güldüm,
Darılmayın, qızlar, mən Əsli bildim,
Eyni mənim xan Əslimə bənzərsiz.

Qızlar, gəlinlər hamısı Kərəmə afərin dedilər. Kərəmlə Sofi burada
bir az dincəlib qalxdılar. Günə bir mənzil gəlib, Ərzurumun gədiyinə

çatdılar. Kərəm baxdı ki, hava qaralır, dedi:

_ Sofi, dayan, bu dağa bir-iki söz deyim, yoxsa bizə yol verməyəcək.

Sofi hirslənib dedi:

_ Xeyr, lazım deyil. Heç nə demə! Elə hər dağa-daşa söz deyəcəksən?

Kərəm bir söz demədi. Yavaş-yavaş dağın başına çıxmağa başladılar. Elə aşırıma az qalmışdılar ki, bir boran başladı, qar başladı, gəl görəsən. Kərəm dedi:

_ Qoymadın dağa bir-iki söz deyəm, bizə yol versin, indi ölüb burada qalacağım.

Sofi işi belə görəndə başladı Kərəmə yalvarmağa:

_ Aman, Kərəm, nə sözün var de, bəlkə nicat tapaq.

Kərəm aldı sazı, dedi:

Ərzurumun gədiyinə varanda,
Onda gördüm burum-burum qar gəlir.

Lələ dedi: gəl bu yoldan qayıdaq,
Dedim: dönmək namusuma ar gəlir.

Əzəldən mayılam o ala gözə,
Darayıb zülfünü töküb gül üzə,
Xocalar yük tutub çıxdılar düzə,
Elə bildim karvan ilə yar gəlir.

Kərəməm, qürbətə saldım yerimi,
Tərk elədim namusumu, arımı,
Boran, alma əldən nazlı yarımı,
Gen dünya başıma yenə dar gəlir.

Söz tamam oldu. Amma ki, çovğun, boran getdikcə artdı. Duman, qar hər tərəfi elə aldı ki, elə bil gecə oldu. Kərəm aldı, bu hala münasib dedi:

Ərzurumun gədiyinə varanda,
Onda dedim, qədir mövlam, aman hey!
Hər tərəfdən çovğun, boran, bad əsər,

Tutmuş hər yanımı çiskin, duman hey!

Bülbül qonar, yırgaladar dalını,
Ördək üzər dalğaladar gölünü,
Xudam qırsın bədxahların belini,
İndən belə görüşə yox güman hey!

Su duran yerləri sonam göl eylər,
Çeşmim yaşı giribandan sel eylər,
Bəzirganlar üstümüzdən yol eylər,
Onda mənim halım olar yaman hey!

Igid gərək sər meydanda oynada,
Eşq atəşin sinəsində qaynada,
Hər kəs üçün ölüm haqdı dünyada,
Tapılmaya üstlərində cahan hey!

Kərəm deyər: eşq qazanın qaynadan,
Geniş ovalarda köhlən oynadan,
Fəryad edib, çox analar ağladan,
Mən ağlayım yana-yana, aman hey!

Kərəm baxdı ki, dağ yol vermək istəmir. Ölüm gəldi durdu onun gözünün qabağında. Dedi:

Bu dünyada üçcə şeydən qorxum var;
Bir ayrılıq, bir yoxsulluq, bir ölüm!
Heç birindən əsla könlüm şad deyil _
Bir ayrılıq, bir yoxsulluq, bir ölüm!

Bağrım başın fələk nə çaldı daşa,
Yazılanlar gəlir bu qərrib başa,
Həsret qaldım elə, qohum-qardaşa,
Bir ayrılıq, bir yoxsulluq, bir ölüm!

Çox süleymanları taxtdan endirdi,
Neçələrin gül rəngini soldurdu,

Neçələrin gəlməz yola göndərdi,
Bir ayrılıq, bir yoxsulluq, bir ölüm!

Qəribin boyuna kəfən biçilməz,
Əcəl camı çox acıdı, içilməz,
Üç dərdim var bir-birindən seçilməz _
Bir ayrılıq, bir yoxsulluq, bir ölüm!

Neçələrin qalasına od atdı,
Neçənin aşına zəhrimar qatdı,
Neçələrin cavan ikən qocaltdı
Bir ayrılıq, bir yoxsulluq, bir ölüm!

Kərəm yar yolunda canından keçdi,
Qürbət eldə əcəl bədəsin içdi,
Gül bağından bülbül qürbətə uçdu,
Bir ayrılıq, bir yoxsulluq, bir ölüm!

Başladılar dağın döşü ilə yuxarı çıxmağa. Boran, çovğun daha da bərkidi. Sofi başladı ağlamağa. Kərəm ondan xəbər aldı:

_ Lələ, nə üçün ağlayırsan?

Sofi dedi:

_ Ağlamayım, neyləyim? Ölüb bu dağda qalacağıq, bədənimiz qurduşa yem olacaq. Gəl qayıdaq geri.

Kərəm dedi:

_ Lələ, öldü var, döndü yoxdu. İstəyirsən sən qayıt, mən tək gedəcəyəm. Ölərəm, ölərəm, qalaram, qalaram.

Sofi dedi:

_ Mən səni tək hara buraxım? İndi ki, belə oldu, yeri gedək, görək başımıza nə gəlir.

Başladılar dağa çıxmağa. Yuxarılarda boran daha da şiddətləndi. Sofi Kərəmin sazını alıb dedi:

Ərzurumun gədiyinə varanda
Ondan gördüm burum-burum qar gəlir.
Dedim: Kərəm, gəl bu yoldan qayıdaq,

Gördüm xan oğludu, ona ar gəlir.

Duman, çiskin hər tərəfi bürüyüb,
Bədənimdə cismi-canım əriyib,
Dedim: Kərəm, kim bu yolda yarıyıb?
Gördüm ki, gen dünya sana dar gəlir.

Mən Sofiyəm, neyləmişəm, neylərəm...
Dərd əlindən qara bağrım teylərəm;
Loğman yoxdu, dərdim kimə söylərəm?
Hayıf, tərlan oylağına sar gəlir.

Sofi elə zor-güc sözü qurtarıb yıxıldı. Kərəm gördü ki, Sofi gedə bilmir. Onu qucağına götürüb, bir təhər yalın başına çatdırdı, bir balaca qayanın dibində yerə qoydu, üstünə xurcundan-zaddan örtüdü, özü də dili tutulmuş bir halda büzüşüb, bir tərəfdə oturdu. Birdən qayanın üstündəki qar yığımları uçub, Kərəmin başına töküldü. Bir təhər ki, qarın altından çıxdı, üzün Ərzurum dağlarına tutub dedi:

Ərzurumun alçaq-uca dağları,
Yaşılbaş sonalar uçsun gölündən.
Ağzım açıb sənə qarğış eylərəm,
Qəbul olsun hər nə çıxar dilimdən.

Duman, çiskin heç başacan getməsin!
Ağır ellər ətəyini tutmasın!
Yaz olanda gül-çiçəyin bitməsin!
Heç gözəllər iyləməsin gölündən!

Düşmən oldun, düşmənlüyün bildirdin,
Bais olub, sən Sofini öldürdün,
Kərəm deyər: göz yaşımı sildirdin,
Aşdı Qara keşiş qarlı belindən.

Söz qurtaran kimi Sofi ayağa qalxdı, dizlərinə taqət gəldi. Kərəmgil day heç bilmədilər ki, qardı, borandı, ya nədi. Heç bilmədilər haraya gedirlər. Elə üzlərini bir tərəfə tutub getməyə başladılar. Ta ki, gedib-

gedib, Ərzuruma çatdılar. Burada da heç bir şey öyrənə bilməyib, düşdülər yolun ağına. Elə şəhərdən təzəcə çıxmışdılar ki, yol qabaqlarında üçlədi. Qaldılar mat-məttəl, bilmədilər bu yolların hansı ilə getsinlər. Kərəm sazı döşünə basıb bu hala münasib görək nə dedi:

Ərzurumnan çıxdım, üç oldu yolum,
Mən bu yolun hankısına gedəyim?
Gecə-gündüz çağırıram yaradan,
Mən bu yolun hankısına gedəyim?

Aman lələ, necə oldu halımız,
Harda qaldı vətənimiz, elimiz,
Ördək uçdu, viran qaldı gölümüz,
Mən bu yolun hankısına gedəyim?

Kərəm çəkər cəfa mərdi-mərdana,
Bivəfa əlindən gəlmişəm cana,
Bir kimsə yoxdu ki, yalvaram ona,
Mən bu yolun hankısına gedəyim?

Kərəmgil burada yol axtarmaqda olsunlar, eşit Əslidən. Bir az əzəl dedik ki, keşiş Qeysəridə Süleyman paşanın yanına gedib, başına gələnlərin üstünə bir az da yalandan qondarıb, Kərəmi çox pisləmişdi. Süleyman paşa da keşişin dediklərinə inanıb, onunla dostlaşmışdı. Hər yerə də adam qoymuşdu ki, Qeysəriyə Kərəm adlı aşiq gəlsə ona xəbər versinlər. İndi keşiş burada yaşamaqda olsun, eşit Qeysəri qızlarından.

Yaz fəsli idi deyən Qeysəri qızlarından bir dəstə seyrə çıxmışdı. Qızlardan biri dedi:

_ Qızlar, burada Əsli adında qərib bir qız var, gəlin onu da özümüzlə aparaq, yazıqdı.

Yoldaşları razı oldular. Qızlar Əsli xanın yanına gəlib dedilər:

_ Əsli bacı, gəl sən də qoşul bizə, seyrə çıxmaq. Əsli qızların könlün sındırmaq istəmədi. Amma ki, Qara keşiş bağçalarından bayıra çıxmağı Əsliyə qadağan eləmişdi. Odu ki, Əsli başqa bir yerə gedə bilməyib, qızlardan xahiş elədi ki, elə onların bağçalarında gəzsinlər. Qızlar razı oldular. İndi qızlar Əsligilin bağçalarında gəzməkdə olsunlar, eşit

Kərəmdən.

Kərəm bir müddət yol gedib, Qeysəri şəhərinə çatdı. Üst-başı elə cırım-cındır idi ki, heç bilmirdi hara getsin. Yolu düşdü Əsligilin həmin bağçasının yanından. Gördü ki, burada bir dəstə qız çalıb, oxuyub, oynayır. Kərəm keçib getmək istəyəndə bir də gördü, budu, bağcadakı evdən bir qız çıxıb, yüz naz-qəmzə ilə qızlara tərəf gedir. Diqqətlə baxanda Əslini tanıdı. Daha heç bir söz deyə bilmədi. Sazını döşünə basdı, götürdü, görək nə dedi:

Sallana-sallana çıxdı xanadan,
Ay həzərat, gedən ceyran mənimdi!
Qana-qana öyüd alıb anadan,
Ay həzərat, gedən ceyran mənimdi!

Mən nə deyim çarxı dönmüş fələyə,
Axır saldı məni olmaz kələyə,
Əslim bənzər behiştəki mələyə,
Ay həzərat, gedən ceyran mənimdi!

Gah ağladar, gahdan məni güldürər,
Dəsmal alıb, göz yaşımı sildirər,
Kərəm deyər: bu dərd məni öldürər,
Ay həzərat, gedən ceyran mənimdi!

Qızlardan biri onu görüb, qaçdı Əslinin yanına ki:

_ Əsli bacı, bir yanşaq dayanıb bağçanın ağzında, elə yanıqlı-
yanıqlı oxuyur ki...

Əsli dedi:

_ Çağır gəlsin, bir az çalsın, oxusun, bəlkə ürəyimiz açıla.

Qız gedib Kərəmi gətirdi. Kərəm Əsliyə tanış gəldi. Amma nə qədər baxdısa anşırda bilmədi. Ona görə anşırda bilmədi ki, Kərəmin üzünü-gözünü tük basmışdı, saçları uzanıb çiyinə tökülmüşdü. Özü

də elə arıqlamışdı ki, bir dəri qalmışdı, bir sümük. Üstü-başı da lap tökülüb cındırlamışdı.

Kərəm başa düşmüşdü ki, Əsli onu tanıya bilmir. Odu ki, onu bir də sınamaq üçün aldı, görək nə dedi:

Yenə gördüm nazlı yarın üzünü,
Köhnə dərdin təzələndi yarası.
Nələr çəkdim sevdiyimin əlindən,
Bilməm nədi möhnətimin çarası?

Kətan köynək geyib lələdən nəzik,
Qonça cövr eləyir bülbülə yazıq.
Dərdü qəm çəkirəm, üzüyəm, üzük,
Qıyma mənə, ay cigərim parası.

Kərəməm, qürbətə düşübdü yolum,
Dağları bürüyüb yağışım, dolum,
Könül ki, dönməyir, mən necə dönüm?
Bəndə salıb qaşlarının qarası.

Söz tamama yetdi. Qızlar Kərəmə afərin söylədilər. Qızlardan biri dedi:

_ Bu yanşaq çox yaralı-yaralı oxuyur. Deyəsən, çox böyük dərdi var. Özü də qərib adama oxşayır.

Əsli soruşdu:

_ Aşıq, haralısan?

Kərəm gördü yox, Əsli doğrudan da onu tanıya bilmir. Bir ah çəkib dedi:

_ Qarabağdanam.

Qarabağ sözünü eşidən kimi Əslinin gözləri yaşardı. Kərəmin üst-başına, üz-gözünə baxıb, bir ovuc pul çıxartdı ki:

_ Aşıq, mən də Qarabağdanam. Al bu pulu, özünə pal-paltar al, belə gəzmə.

Əslinin sözləri Kərəmə güllə kimi dəydi. Dedi:

Xəyyat mənə zəri-ziba biçərdi,
İndi çılpaq qaldım, Əslim, gül mənə!..
Bir zaman daş-qaşnan oynardı əlim,
İndi çılpaq qaldım, Əslim, gül mənə!

Yar əlindən düyünlüyəm, dağlıyam,
Qürbət eldə dərdim kimə ağlıyam?

Aləm bilir mən bir xanın oğluyam,
Baş əyərdi nökar, naib, qul mənə!

Quru yerdə üryan qaldı bədənəm,
Mən öləndə kimlər tikər kəfənim?
Kərəm deyər: yada düşdü vətənim,
Bələd yoxdu, göstərəydi yol mənə!

Əsli dediyinə də peşiman oldu. Onun ürəyini almaq üçün bir gül qoparıb dedi:

_ Aşiq, heç olmazsa, bu gülü al məndən.

Kərəm dedi:

_ Xanım, qulaq as, gör nə deyirəm?

Aldı Kərəm:

Mən yazığı ağlar qoyan bivəfa,
Ağlayan kimsəyə gül nəyə lazım?
Gülə-gülə yıxdın atam evini,
Düşmənləkdə şirin dil nəyə lazım?

Əsli xan Kərəmin sözünü kəsib dedi:

_ Aşiq, sən qərib olduğun kimi, mən də qəribəm. Vətəndə mənim də gözü yaşlı bir məşuqum qalıb. Sözümdə deyil. Bura yaşaqlarının geyimi başqa cür olur. Sən gəl bu pulu məndən al! İndi ki, paltar istəmirsən, yolda xərclərsən.

Kərəm aldı sözün o biri bəndini:

Həsətindən yandım, yandım kül oldum,
Alışdım, alışdım, muma dil oldum,
Xan oğluydum, özüm döndüm qul oldum,
Qul olan kimsəyə qul nəyə lazım?

Kərəmin ömrünü sən verdin zaya,
Mümkür oldun, üz tutmadın xudaya,
Oldum xarabatı, düşdüm səhraya,
Xarabat əhlinə yol nəyə lazım?

Əsli Kərəmi tanıdı. Ürəyi tab gətirmədi, yıxılıb özündən getdi.

Qızlar Kərəmi qovub, bağdan çıxartdılar ki, sən bizim qərrib qonağa nə dedin ki, o belə oldu. Sonra topladılar Əslinin yanına. Əsli ayılan kimi qızlardan soruşdu:

_ Qızlar, yanşaq necə oldu?

Dedilər:

_ Qovduq getdi.

Əsli durub o tərəf bu tərəfə boylandı, gördü Kərəm bir az aralı dayanıb, həsrət-həsrət ona baxır. Qızlar da Kərəmi gördülər, istədilər söyüb-yamanlayıb qovalasınlar, Əsli qoymadı. Durdu ki:

_ Mən evə gedirəm.

Qızlar düşdülər onun yanına.

İndi onlar gəlib keçməkdə olsunlar, sənə deyim Kərəmdən.

Əsli ki, özündən getmişdi, qızlar onun döşünü-başını açmışdılar.

İndi gəlib keçəndə Kərəm sazını alıb, görək Əsliyə necə işarə elədi ki, döşünü bağlasın.

Sallanıban gələn dilbər,
Yaxan düymələ, düymələ!..
Məni dərdə salan dilbər,
Yaxan düymələ, düymələ!..

Kərəm belə oxuyanda Əsli xan qayıdıb qızlara dedi:

_ Yanşaq tayfası sözcül olur. Baxın, sizlərdən kimin döşü açıqdı?

Qızlar dedilər:

_ Bizlərdən döşü açıq olan yoxdu.

Kərəm bu dəfə işarəni vurmaq üçün Əsli xanın paltarının adını çəkdi, bəlkə Əsli başa düşə ki, açıq döş onunkudu:

Al geyib, yaşıl bürünər,

Zülfləri yana hörülər,

Yel vurur, məmən görünər,

Yaxan düymələ, düymələ!..

Yaxan çarpaz ilişməsin.
Heç kim dinib danışmasın,
Yadlar görüb gülüşməsin,
Yaxan düymələ, düymələ!..

Əsli yenə döşünün açıq olduğunu başa düşmədi. Kərəm bu dəfə görək Əsli xana nə kimi işarələr elədi:

Köynəyinin gülü yaşıl,
Süsən sünbülə dolaşır,
Gözəllik sənə yaraşır,
Yaxan düymələ, düymələ!..

Əyninə geyinib şilə,
Bizi tutub şirin dilə,
Zər kəmər çək incə belə,
Yaxan düymələ, düymələ!..

Kəlağayın ucu sarı,
Açılır könlüm qubarı,
Söylə görüm kimin yarı,
Yaxan düymələ, düymələ!..

Əsli yenə də bir şey başa düşməyəndə Kərəm alıb, axır sözünü necə tamamladı:

Kərəm sənə nələr demiş,
Dilin, dodağını yemiş,
Kətan köynək, bəndi gümüş,
Yaxan düymələ, düymələ!..

Kərəm belə deyəndə Əsli üst-başına baxıb gördü ki, Kərəmin dediyi nişanlar bundadı. Yaxası da açıqdı. Tez döşünü düymələdi, Kərəmə gizli işarə verib, yola düzəldi.

Kərəm o saat özünü bazara verdi, bir dəst faxir libas alıb geyindi, bir baş Əslinin bağçasına getdi. Əslinin anası Kərəmi gördü, dedi:

_ Ay oğlan, kimi istəyirsən?

Kərəm dedi:

_ Ana dişim ağrır. Dişimi çəkdirmək istəyirəm.

Arvad dedi:

_ Gəl bəri çəkim.

Kərəm evə girib oturdu. Arvad onun ağzını açıb dedi:

_ Hansı dişin ağrır?

Kərəm dedi:

_ Azı dişim.

Arvad kəlbətini onun ağzına saldı, çəkmək istəyəndə Kərəm tər-pəndi. Arvad Əslini çağırıb dedi:

_ Qızım, bu oğlan kəlbətinin altında farağat dura bilmir. Gəl, bunun başını dizinin üstünə qoy, qərıbdı, yazıqdı, dişini çəkim.

Əsli Kərəmi tanıdı. Amma qorxusundan dinə bilmədi. Yavaşca Kərəmin başını alıb sinəsinə dayadı. Keşişin arvadı Kərəmin azı dişini çəkdi. Kərəm dedi:

_ Vay, saf dişimi çəkmisən. Ağrıyan o biri dişimdi.

Arvad o biri dişini də çəkdi. Əsli davam gətirə bilməyib, ağlamağa başladı. Arvad soruşdu:

_ Qızım, bu nə işdi? Mən bu oğlanın dişini çəkirəm, sən niyə ağlayırsan?

Əsli dedi:

_ Qərıb oğlandı, yazığım gəlir.

Kərəm dedi:

_ Arvad, sən yenə də saf dişimi çəkmisən. Ağrıyan o biri dişimdi.

Belə-belə, arvad Kərəmin otuz iki dişini tamam çəkdi.

Kərəm yerindən qalxdı. Amma elə qalxdı ki, elə bil heç dişi çəkil-məmişdi.

Arvad Kərəmin Əsliyə çox həsrətnən baxmağından şübhələnib, işarə elədi ki, keçsin o biri otağa. Əsli çar-naçar üzünü çevirib getmək istəyəndə, Kərəm sazı basdı döşünə dedi:

Öldüm, öldüm, Əsli sənın əlindən,
Yandı sinəm, bir də göstər yara üz.
Həmişə üstündə titrərdi canım,
Cəsəd dərđli, könül dərđli, yara üz.

Baş qoyum dizinə, bəlkə sağalam,
Sağ qolumla yar yolunda sağ olam,
Çətin, çətin bu yaradan sağalam,
Hicran təkdi, dərđim təkdi, yara yüz.

Dərđli Kərəm deyər: qurban yar üçün,
Kəs ciyərim, doğra bağrım, yar içim,
Yar odu ki, yar yolunda, yar üçün
Dərđ-qəm çəkə, yaş axıda, yara üz.

Söz tamama yetən kimi Əsli xanın anası Kərəmi tanıyıb, bərkdən qışqırdı ki:

– Oy, aman, bu Kərəm imiş!..

Arvad Kərəmin dişlərini də götürüb, başı alovlu keşişin yanına xəbərə getməkdə olsun, otaqda Əsli ilə Kərəm tək qaldılar. Kərəm bir təhər ağzının qanını təmizləyib, Əsliyə tərəf gəldi. İki aşıq, məşuq bir-birinin boynuna sarıldılar. Amma Əsli bilirdi ki, anası xəbərə gedib, indi harada olsa atasını tapıb gətirəcək. Odu ki, saçından iki tel ayırıb, sinəsinə basdı, aldı, görək nə dedi:

Yenə düşdüm atəşinə, yanaram,
Yandım, Kərəm, məni rüsvay eyləmə!
Məni saldın sən bu eşqin oduna,
Yandım, Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Aldı Kərəm, dedi:

Bizim eldən sora-sora gəlmişəm,
Nələr çəkdim, Əsli, sənin əlinnən?!
Dərin-dərin dəryalara dalmışam,
Nələr çəkdim, Əsli, sənin əlinnən?!

Aldı Əsli:

Oğrun-oğrun dost bağına girmədim,
Əl uzadıb, qonça gülün dərmədim,
Ayrılalı bircə dəfə gülmədim,
Yandım, Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Aldı Kərəm:

Axıtmışam gözlərimnən yaşımı,
Qürbət elə saldım qərib başımı,
Anan çəkdi otuz iki dişimi,
Nələr çəkdim, Əsli, sənin əlinnən?!

Aldı Əsli:

Qova-qova qərib elə gətirdin,
Bir olan dərdimi yüzə yetirdin,

Nə mən öldüm, nə də sən əl götürdün,
Yandım, Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Aldı Kərəm:

Düşdüm dağa, daşa, çölə, səhraya,
Bu sərimi saldın olmaz sevdaya,
Məhşər günü sözüm vardı mövlaya,
Nələr çəkdim, Əsli, sənə əlinnən?!

Aldı Əsli:

Aman, Kərəm, paşam Kərəm, xan Kərəm!
Alış, Kərəm, tutuş, Kərəm, yan, Kərəm!
Əsli olsun sənə qurban, can Kərəm!
Yandım, Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Aldı Kərəm:

Bilmirəm mən bu sağlığı neyləyəm?
Xəncər alıb bağrım başın teyləyəm.
Dərd əlinnən bu sözləri söyləyəm,
Nələr çəkdim, Əsli, sənə əlinnən!

Aldı Əsli:

Neçə ildi mən gəzirəm dağları,
Bu sinəmə çəkdi yaman dağları,
Əsli sənə Kərəm deyib yalvarı,
Aman, Kərəm, məni rüsvay eyləmə!

Aldı Kərəm:

Kərəm deyər: dost bağına girmədim,

Əl uzadıb qonça gülün dərmədim,
Mən yarımdan heç bir vəfa görmədim,
Nələr çəkdim, Əsli, sənın əlınnən?!

Söz tamam oldu, Əsli dedi:

_ Kərəm, atam səni Süleyman paşaya bərk çuğullayıb. Əyər o indi sənın burada olduğunu bilsə, yəqındı ki, tutub zindana saldıracaq. Amma

sən qorxma. Mən bir kağız yazım verim sənə, apar ver Süleyman paşaya. Öz dərdını aç, dılən də ona de. Bəlkə paşa rəhmə gəlib, mənı atamdan alıb, sənə verə.

Kərəm uşaq kimi ağlamağa başladı. Əsli Kərəmın ağlamağına səbr eləyə bilməyib dedi:

Ağlama, ağlama bağırim qan olu,
Qoy qoşum yanına qulları, Kərəm!
Bir ərizə yazım Süleyman xana,
Özün danış dərdi-dilləri, Kərəm!

Nə qədər atam var, mən ona pəsəm,
İlqarımnan dönsəm kəssin kilisəm,
Demə ki, qəribəm, mən də bikəsəm,
Çıxart xəyalından onları, Kərəm!

Əsli deyər: Kərəm qüvvəli, sanlı,
Öluncə atamla olacam qanlı,
İstəsən atlansın əcəm, osmanlı,
Virana qoyaram yolları, Kərəm!

Əsli sözünü müxtəsər eləyib dedi:

_ Kərəm, burda oturub ağlamaqdan bir şey çıxmaz. Ya budu ki, sən dur tək get, ya da ki, hər ikimiz gedək paşanın yanına, öz ərzimizi ona yetirək.

Kərəm dedi:

_ Paşadan mənım ağlım heç bir şey kəsmir. İnanmıram o atanı qoyub, bizə qulaq asa.

Əsli dedi:

Əvvəl başdan sənin ağlın olsaydı,
Qaçırtmazdın bədoyları, quşları.
Uymaz idin sən keşişin felinə,
Ağlar qoymaz idin tay-tuşları.

Sən xan oğlu öz yerində qalsaydın,
Gəncə gözəlinin birin alsaydın,
Onun qadasını cana salsaydın,
İndi çəkdirməzdin incə dişləri.

Əsli deyər: mən ağlaram ürəkdən,
Qurtarmadıq keşiş quran kələkdən,
Şikayət eylərəm qanlı fələkdən,
Yazı yazan yazıb, belə işləri.

Əsli sözünü qurtardı, tələsik o biri otağa keçmək istəyirdi ki, Kərəm onu gedən görüb dedi:

Dön bəriyə halallaşaq, ayrılacaq,
Bir bəri dön, qurban yara, Əsli xan!
Mehtər ollam, cilovunu çəkərəm,
Vara-vara hər diyara, Əsli xan!

Məcnun kimi bu çöllərə varmasam,
Cəfəkeş bağmanam, gülün dərməsəm,
Axşam-sabah gül üzünü görməsəm,
Olacaqdı günüm qara, Əsli xan!

Kərəm deyər: mənənnən seyrə varmazlar,
Bənnə olub, sınıq könlüm hörməzlər,
Yəqindi ki, səni mənə verməzlər,
Kim eylər dərdimə çara, Əsli xan!

Əsli xan bir kağız yazıb, Kərəmə verdi, dedi:
_ Paşanın bir vəziri var. Çox ədalətli, ağıllı bir adamdı. Al, bu kağızı saxla, işdi, əgər səni tutub eləsələr, verərsən haman vəzirə.
Kərəm kağızı alıb çölə çıxan kimi gördü ki, Sofi onu gözləyir.

Görüşdülər, öpüşdülər, qaranlıq qovuşurdu deyin daha paşanın yanına getmədilər. Sofi onu götürüb gəldi mənzilinə. Gecə Kərəm nə qədər elədisə yata bilmədi. Axırda durub çıxdı bayıra. Baxdı ki, karvanqıran ulduz göyün ortasına qalxıb, elə bil səhərdi. Aldı, görək karvanqıran ulduza nə dedi:

Sübh oldu, dərdlilər yatmaz,
Dönə, karvanqıran dönə!
Eşq atəşi sərdən getməz,
Dönə, karvanqıran dönə!

Barmağında qızıl üzük,
Qolunda qızıl bilərzik,

Boynun əymiş qıza yazıq,
Dönə, karvanqıran dönə!

Sənə karvanqıran derlər,
Yara ilqar verən derlər,
Mənə dərdli Kərəm derlər,
Dönə, karvanqıran dönə!

Bu dəmdə Sofi çıxdı çölə. Kərəm Sofiyə dedi:
_ Sofi lələ, gəl gedək, Əsli xanın olduğu evin bacasına çıxaq,
görək Əsli xan nə eləyir. Heç olmasa onun üzünü görüm.
Hər ikisi bir-birinə qoşulub, Əsli xanın yatdığı evin bacasına gəldilər. Kərəm bacadan baxıb, gördü ki Əsli xan yatıb. Ürəyi qubar elədi, aldı sazı:

Gah gedirəm, gah gəlirəm bacaya,
Oyan, Əslim, üzdə xalın sevdiyim!
Karvanqıran gəldi çıxdı ucaya,
Oyan, Əslim, üzdə xalın sevdiyim!

Mən gəzmişəm alçaq ilə ucanı,
Yar yolunda fəda qıllam bu canı,
Necə dözümlü mən bu uzun gecəni?

Oyan, Əslim, üzdə xalın sevdiyim!

Səhər oldu, qalax burda nə edək?
Xəncər alıb, bağırim başın biz didək,
Sofi lələ mənə deyir, dur gedək,
Oyan, Əslim, üzdə xalın sevdiyim!

Kəsdireydim yasdığının yanını,
Bir tutaydım kipriyinin sanını,
Nə tapıbsan kor yuxunun kanını?
Oyan, Əslim, üzdə xalın sevdiyim!

Kərəməm, mayiləm ala gözüne,
Şəkər söhbətinə, şirin sözünə,
Satınmı aldın sən yuxunu özünə?
Oyan, Əslim, üzdə xalın sevdiyim!

Demə fərraşlar onları pusurmuşlar. O saat hər tərəfdən tökülüb onları tutdular, qollarını bərk-bərk bağlayıb, paşanın yanına apardılar. Kərəm əhvalı belə görüb, aldı, görək nə dedi:

Mədəd, mədəd Əslim, sənin əlinnən,
Öldürməkdən qeyri kar bizə neylər?!
Biz ki, ta keçmişik can ilə sərdən,
İndi namus ilə ar bizə neylər?!

Əsli xanın atəşilə söylərəm,
Enib eşqin dəryasını boylaram,
Gecə-gündüz qəmlə, ahla oynaram,
İndi boran, çovğun, qar bizə neylər?!

Şahini gəzdirər bəylər qolunda,
Quşları səyirdər sağı-solunda,
Ruzi-şəb durmuşam haqqın yolunda,
Kəmənddir boynumda, dar bizə neylər?!

Eşqə uyub əsl-nəsəbi danmışam,
Seyrağının hiyləsini qanmışam.

Mən Kərəməm, eşq oduna yanmışam,
Cəhənnəmə girsək, nar bizə neylər?!

Paşa Kərəmdən soruşdu:

_ Sən niyə keşişin qızının bacasına çıxmışdın?

Kərəm aldı sazi, görək ona necə cavab verdi:

Ay camaat, mənim dərdim _
Bir qəm, bir firqət, bir hicran.
Gözümü açandan gördüm
Bir qəm, bir firqət, bir hicran.

Itirdim Əsli xanımı,
Müxənnəs içdi qanımı,
Hər zaman üzür canımı
Bir qəm, bir firqət, bir hicran.

Cəsədimdə yanan nardı,
Məni eşqə salan yardı,

Çəkdicəyim ahü-zardı,
Bir qəm, bir firqət, bir hicran.

Söyləməklə dərdim bitməz,
Nazlı yarım mürvət etməz,
Yaralı sinəmdən getməz
Bir qəm, bir firqət, bir hicran.

Kərəm deyər: qan-yaş töküm,
Yar, qapında boynum büküm,
Bəzirkanam, mənim yüküm
Bir qəm, bir firqət, bir hicran.

Paşa dedi:

_ Aşıq, sən bir müsəlman adamsan, Əsli gavur, özü də keşiş qızı.
Bəyəm dünyada ayrı bir qız sənin başına qəhətədi? Gəl sən ondan əl

çək, ayrı bir qız al!

Paşanın sözlərindən Kərəmin ürəyi cövşə gəldi, sazı sinəsinə basıb dedi:

Ay həzərat, necə deyim,
Mən dönərəm, könül dönməz...
Bir gözələ düşdü meylim,
Mən dönərəm, könül dönməz...

Kəklik kimi səkişlidən,
Köksü əlvan naxışlıdan,
Bir haramı baxışlıdan
Mən dönərəm, könül dönməz...

Mənə qaş oynadır nadan,
Öldüm gözünən, qaşınan,
Əsli tək keşiş qızınan
Mən dönərəm, könül dönməz...

Yolunda qoymuşam canı,
Didəmnən axıtdım qanı,
Kərəm sevdi, Əsli xanı,
Mən dönərəm, könül dönməz...

Paşanın vəziri Sofini çağırıb, Kərəmin əhvalatını ondan soruşdu. Sofi aldı, görək vəzirə nə cavab verdi:

Hey ağalar, üç dərd məni qocaldır:
Zülf dərdi, xal dərdi, bir də tel dərdi.
Mən yazığın min gününü bir elər
Nadan dərdi, xoryat dərdi, fel dərdi.

Tərk eylədi vətəni, elini,
Əlindən aldırdı qonça gülünü,
Kimsə bilməz bu qürbətdə halını,
Bağça dərdi, Vətən dərdi, el dərdi.

Aç köksünü üstünə bir bağ tikəyim,
Əlvən-əlvən çiçəklərdən əkəyim,
Mən bu dərdin hansı birin çəkəyim? _
Süsən dərdi, sünbül dərdi, gül dərdi.

Coşqun dərdim sular kimi bulandı,
Vardı getdi, qarlı dağlar dolandı,
Dərd bağlayıb qapı-qapı diləndi,
Paltar dərdi, əba dərdi, şal dərdi.

Yazıq oldu, düşdü dildən dillərə,
Bülbül qonmaz oldu qonça güllərə,
Ağlaya-ağlaya düşdük yollara,
Gələn dərdi, keçən dərdi, yol dərdi.

Sofi deyər: Kərəm üzümə baxar,
Bu canımı eşqin oduna yaxar,
Mən bilirəm, bu dərd məni tez yıxar, _
Əsli dərdi, Kərəm dərdi, dil dərdi.

Sofi saz ilə dediyi kimi, söz ilə də Kərəmin bütün əhvalatını danışdı. Üstəlik Əslinin yazdığı kağızı da Kərəmdən alıb, verdi vəzirə. Vəzir baxdı ki, Əsli yazıb: _Kərəmə rəhmin gəlsin. O mənə aşıqdi, mən də ona. Atam bizə zülm eləyir_. Vəzir işi belə görəndə Paşaya dedi:
_ Paşam, Kərəm haqq aşığdı. Biz gərək Əslini keşişdən alıb ona verək.

Keşiş dad-fəryad elədi ki:
_ Kərəm haqq aşığı zad deyil.
Paşa dedi:
_ Biz onun haqq aşığı olub-olmadığını yoxlarıq.
Paşanın Hüsniyə adlı çox ağıllı, bir bacısı var idi. Çağırıb əhvalatı ona söylədi. Hüsniyə dedi:
_ Mən bu saat onu yoxlaram.
Hüsniyə xanım bir dəstə qızın hamısına bir cürə paltar geyindirib, yaz bağçasına gətirdi. Əslini də bu qızların içinə salıb, Kərəmdən soruşdu:

_ De görüm, Əsli bu saat haradadı?
Kərəmə bəyan oldu ki, Əsli bağdadı, özü də qızlardan xeyli aralı,
məlul-məhzun dayanıb. Aldı, görək Hüsniyə xanıma nə cavab verdi:

Xan Əslim bağça içində
Gəzər zavallı, zavallı...
Qarşımızda ala gözün
Süzər zavallı, zavallı...

Qaşları bənzər kamana,
Aşığın eylər divana,
Zülflərini yana-yana
Çözər zavallı, zavallı...

Hey ağalar, hey bəylər,
Kərəm qeyri yarı neylər?!
Görən bizdən neçün eylər
Həzər zavallı, zavallı...

Kərəmdi eşqinə yanan,
Olmuşuq dillərdə dastan;
Aşığın qətlinə fərman
Yazar zavallı, zavallı...

Hüsniyə xanım dedi:
_ Əslinin harada olduğunu bildin. İndi sənin gözlərini bağlayacağam,
altı qız gətirib qabağından keçirəcəyəm. Hamısı bir boyda, bir libasda,
üzləri də örtülü. Əgər onları da tanısan doğrudan da haqq aşığısan.

Bir boyda, bir buxunda, bir geyimdə altı üzü bürüklü qız gətirdilər.
Kərəm aldı, görək qızları nə cür nişan verdi:

Altı qızın biri Banı,
Altı qızlar, altı qızlar!
Bizə məhəbbətin hanı?
Altı qızlar, altı qızlar!

Altı qızın biri Inci,
Gözəllikdə lap birinci,
Qoynunda iki turuncu,
Altı qızlar, altı qızlar!

Altı qızın biri Püstə,
Dərdinnən olmuşam xəstə;
Qoy qədəmin sinəm üstə,
Altı qızlar, altı qızlar!

Altı qızın biri Ceyran,
Olum gözlərinə heyran;
Sizlə kaş sürəydim dövrən
Altı qızlar, altı qızlar!

Altı qızın biri Xədcə,
Qəddi əlif, beli incə,
Gözəl görməmişəm sənçə,
Altı qızlar, altı qızlar!

Altı qızın biri Bəsdı,
Gözləri canımın qəsdı,
Bu dərdlər Kərəmə bəsdı,
Altı qızlar, altı qızlar!

Hüsniyə xanım dedi:
_ Afərin! Sən doğrudan da haqq aşığı imişsən. İndi qızın üzündə
olan nişanları de, səndən əl çəkim.
Aldı Kərəm, görək Əslinin üzündə olan xallara necə qiymət verdi:

Ay həzərat, bilin, Əsli xanımın
Üzündə xalları nazınan gəlir.
Bir xalı əlifdi, bir xalı beydi,
Bir xalı dəftərə yazınan gəlir.

Bir xalı heyvadı, gəlməz irəngə,
Bir xalı İrani salıbdı ləngə,

Bir xalı elçidi, gedər Firəngə,
Bir xalı söhbətü sazınan gəlir.

Bir xalı yaxşısı, bir xalı yaman,
Bir xalı könlümə salıbdı güman,
Bir xalı buluddu, bir xalı duman,
Bir xalı dağlara ayaznan gəlir.

Bir xalı bəzzazdı, Rumun Qeysəri,
Bir xalı içibdi abi-kövsəri,
Bir xalı aqlımı edib sərsəri,
Bir xalı ağ üzə düzülən gəlir.

Kərəmə gəlibdi təmizlik, paklıq,
Tanrıya gəlibdi yalnızlıq, təklik;
Qatardan ayrılmış ay gözəl kəklik,
Xan oğlu üstünə bazınan gəlir.

Kərəm sözünü qurtardı, düz gəlib dayandı Əslinin qabağında.
Hüsniyə xanım dedi:

_ Aşıq, qız tanımaqda mahirsən. İndi bir işimiz qalıb. Bu gün səhər burada bir qərib ölüb. Yuyublar, kəfənləyiblər, qalıb basdırmağı. Gedək ona bir namaz qıl, torpağa tapşırıq, sonra toyunu eləyək.

Kərəm dedi:

_ Baş üstə!

Hüsniyə xanım fərraşlara əmr elədi ki, Kərəmi qəbiristana apar-sınlar. Elə ki, Kərəmi apardılar, Hüsniyə xanım paşaya dedi:

_ Ölüb eləyən yoxdu. Bu mənim axırncı sınağımdı. Bir diri adamı kəfənə tutdurub, tabuta qoydurmuşam. Durun, siz də gedək. Əgər bu bilsə ki, kəfəndəki ölü deyil, tay haqq aşığı olmağına heç kəsin sözü ola bilməz.

Hamı Hüsniyə xanımın bu tədbirinə afərin deyib, ayağa qalxdılar, qəbiristana tərəf yola düşdülər. Elə ki, gəlib çatdılar, Kərəm cənazəyə baxıb soruşdu:

_ Deyirsiniz ki, mən namaz qılmalıyam. Ancaq bilmirəm ölü namazı qılım, ya diri namazı?

Paşa qəsdən özünü qəzəbli göstərüb dedi:

_ Bu nə sözdü?

Kərəm dedi:

_ Bu o deyən sözdü ki, kəfəndəki hələ ölməyib, diridi.

Hüsniyə xanım yerindən dik qalxıb dedi:

_ Afərin sənə aşığı! Daha mənim sənə sözüüm yoxdu. Sən doğrudan da haqq aşığı imişsən. Qoy hamı bilsin ki, kəfəndəki doğrudan da ölü deyil, diridi.

Paşa keşişə dedi:

_ Keşiş, görürsən ki, bu doğrudan da haqq aşığıdır. Sən gəl qızı ver buna.

Keşiş dedi:

_ Mənim ona veriləsi qızım yoxdu.

Keşiş belə deyəndə Vəzir irəli yeriyyə dedi:

_ Keşiş, budu, qızın özü də mənə yazıb ki, onlar bir-birini sevirilər. Əgər qız gəlib sənün üzünə dursa, nəticəsi çox pis olacaq. Sən gəl, qızı ver Kərəmə.

Keşiş çar-naçar razı olub dedi:

_ Yaxşı, ancaq mənə üç gün möhlət verin ki, hazırlıq görüm.

Paşa razılaşıb, keşişə üç gün möhlət verdi.

İndi camaat hamı toyu gözləməkdə, Kərəmlə Sofi də sevinməkdə olsunlar, eşit keşişdən.

Keşiş evinə gəlib, hamını yuxuya verdi, gecə yarısı ağırdan, yüngüldən götürüb yola düşdü, asta qaçan namərddi.

Səhər açıldı, gördülər keşiş qaçıb. Paşa onun dalınca atlı saldı. Çox gəzib dolandıılar, tapmadılar ki, tapmadılar. Kərəm halal-hümmət eliyib, Sofi ilə yola düşdü.

Səhər yeli əsirdi. Kərəm aldı sazı, səhər yelinnən görək nə sifariş eliyir:

Əgər gedər olsan bizim ellərə,
Sənə bir sözüüm var, dur, səhər yeli!
Mənim salamımı tez yetir yara,
Bu gün xan Əslimi gör, səhər yeli!

Qabaq gedib əsmə zülfün telinə,
Nəzər qıl ruyində bir cüft xalına,
Məhəbbət naməsin özün əlinə,
Bir tənha yerdə tap, ver səhər yeli!

Kərəm deyər: burda qoysaq sazları,
Xatirimə düşdü şirin sözləri,
Qaradı qaşları, ala gözləri,
Sən də muradına ir, səhər yeli!

Şəhərlər, kəndlər keçdilər, salıq-soraq elədilər, öyrəndilər ki, keşiş Hələb şəhərinə gedib. Günə bir mənzil, teyyi-mənazil, az getdilər, çox dayandılar, çox getdilər, az dayandılar, günlərin birində gəlib Hələb şəhərinə çatdılar.

Şəhər böyük, bunlar nabələd. Özləri də yorulub əldən düşmüşdü-
lər. Bir bağın kənarında oturdular. Kərəmin eşqi yenə də cövşə gəldi.
Sazı köynəkdən çıxarıb sinəsinə basdı, ahəstə-ahəstə deməyə başladı:

Gizli sevda çəkib, eşqə düşənlər,
Bir gün olar həlbət əyana çıxar.
Çəkəlim möhnəti səbr ilə, könül,
Görək bunun sonu nə yana çıxar...

Fərhad Şirin üçün dəldi qayanı,
Məcnun Leyli üçün gəzdi səhranı,
Kərəm Əsli deyib gəzər dünyanı,
Aşiq öz eşqinə mərdanə çıxar.

Qaradı qaşları, gözü dolayı,
Yaxşı təbib gərək versin davayı,
Axtarsalar hər tərəfdən dünyayı,
Belə aşiq ancaq bir dənə çıxar.

Bizə belə imiş təqdirin işi,
Axıtdı gözümdən qan ilə yaşı,
Aldı bu Kərəmi eşqin atəşi,
Bu sevdanın sonu büryana çıxar.

Bu bağ kimin ola, kimin olmaya? Hələb paşasının darğası
Gülxanın. Demə Kərəm oxuyanda Gülxan bir kənarda dayanıb qulaq
asırmış. Kərəmin oxumağı onun çox xoşuna gəldi. Yaxına gedib baxdı
ki, bu aşiq kimdisə çox dərddli adama oxşayır. Soruşdu:

— Aşiq, kimsən, haralısan, dərdin nədi?
Səfi Kərəmin başına gələni Gülxana nağıl elədi.

Gülxan dedi:

_ Aşıq, fikir eləmə, haman keşiş ailəsi ilə bərabər buradadı. Mən səni sevgilinə çatdıraram.

Gülxan bunu deyib, bir qarı çağırdı. Qarıya çoxlu pul verib dedi:

_ Gedərsən filan evə. Oraya təzə bir keşiş gəlib. O keşişin Əsli adında bir qızı var...

Qarı dedi:

_ Tanıyıram, sən sözünü de!

Gülxan dedi:

_ Bax, bu oğlanı ki, görürsən, haman qızın butasıdı. Atası qızı buna vermək istəməyib, qaçıb bura gəlib. Bu da qızı axtara-axtara gəlib çıxıb buraya. İndi sən gərək bunun gəlməyini qıza xəbər verəsən.

Qarı pulu aldı. _Baş üstə_, _ deyib düzəldi yola. Bu qarı imanlı ipək qarı idi. Yolda fikirləşdi ki, bəlkə burda hiylə-miylə var. Yaxşısı budu ki, qoy qabaqca öyrənim, görüm qız doğrudan da oğlanı sevir, ya yox.

Qərəz, qarı gedib çatdı Əsli olan evə. Baxdı ki, əsli pəncərənin qabağında oturub, bahar buludu kimi gözlərinə yaş axıdır. Qarı salam verib, əleyk alandan sonra oturdu, başladı ordan-burdan söhbətə. Yavaş-yavaş gəlib çıxdı mətləb üstünə. Əsli açıb bütün əhvalatı qarıya danışdı.

Qarı onu sınamaq üçün qəsdən başladı öyüd-nəsihət eləməyə ki:

_ Nə istəyirsən onnan? O, müsəlman, sən gəvur. Ondan əl çək, gəl səni gözəl bir oğlana verim.

Əsli qarıdan bu sözləri eşitcək saçlarınnan üç tel ayırıb, sinəsaz elədi, aldı, görək nə dedi:

Qarı nənə, gəl eyləmə məzəmmət,
Bülbülüm var, gülşənim var, gülüm var.
Zalım fələk verib dərdin bolunna,
Göydən yerə olub, yaman zülüm var.

Ağ üstünnən bağlamışam qaramı,
Təbib sənsən, gəl tez bağla yaramı,
Gözü yaşlı qoyub gəldim Kərəmi
Yar yanında kəsad olan dilim var.

Əsliyəm, əməyim getdi badlara,
Alışdım, tutuşdum, yandım odlara,

Qorxum budu, Məlik versin yadlara,
Sevgilimdən ayrı düşən əlim var.

Qarı dedi:

_ Qızım, mən səni sınaırdım. İndi səni Kərəmlə bağçada görüş-
dürsəm razı olarsanmı?

Əsli xan bu sözü eşidən kimi göz yaşını töküüb dedi:

_ Aman nənə, de görüm, Kərəm haradadı?

Qarı Kərəmin yerini söyləyib geri qayıtdı, bu sözləri Gülxana
söylədi. Gülxanla bağçaya getdilər. Qarı da qayıdıb Əsli xana xəbər
verdi. Əsli xan anasının yanına gəlib dedi:

_ Ana, ürəyim darıxır, izn ver, bağa çıxım.

Anası ona izn verib dedi:

_ Qızım, ancaq çox ləngimə, atan gələr, dava elər. Qarı Əsli ilə
vədə yerinə gəlməkdə olsun, eşit Kərəmdən. Kərəm bir də baxdı ki,
Əsli qarı ilə gəlir. O, Kərəmi gördü, amma onu bağmana oxşatdı.
Çünki Kərəm bağmanın belinə söykənib dayanmışdı. Əsli dönüb,
bağın o biri tərəfinə getmək istəyəndə Kərəm dedi:

Aylar, illər həsrətini çəkdiyim,
Üzü dönmüş bivəfa yar, belə bax!
Gözəllərə sərxoş gəzmək ar deyil,
Asılıbdı gümüş kəmər belə, bax!

Oxudum əlifi, yetdim yasinə,
Şux məmələr xub yaraşır ya sinə,
Kamil ovçu bərəsinə ya sinə,
Rəncbərinəm, dayanmışam belə, bax!

Kərəm deyər; kam almadım dünyada,
Cəfa çəkdim, ömür verdim mən bada.
Məcnun kimi dolanıram dünyada,
Qocalmışam, pıran oldum belə, bax!

Əsli dönüb Kərəmi gördü. Sevindiyyənnən donub yerindəcə qaldı.

Kərəm baxdı ki, Əsli başdan-ayağa qara geyinib. Sazı döşünə basıb dedi:

Əvvəl bahar, yaz ayları gələndə
Alaydım, gedəydim bağlara səni.

Cümlə quşlar muradını alanda
Qaldıraydım yaşıl dağlara səni.

Camalın xubluğu mat elər mahı,
Göylərə dayanır aşığın ahı,
Geyin al-yaşılı, geymə siyahı,
Haqq nəsib eyləsin ağlara səni.

Dərdli Kərəm deyər: gerçəkdi sözüüm,
Bu məlul könlümü şad elər üzün,
Qızarıb almalar, dəyəndə üzüm
Endirəydim yaşıl bağlara səni.

Sən demə bu gün Hələb paşası gəzməyə çıxıbmış. Yolu buradan düşdü. Baxdı ki, darğanın bağında bir cavan oğlan dərdli-dərdli oxuyur, bir qız da qulaq asır. Bu, paşaya toxundu. Atını sürdü düz bağın içinə. Əsli adam gəldiyini görcək, işin üstü açılmasın deyə, qaçıb getdi. Paşa aldı Kərəmin başının üstünü, dedi:

_ De görüm kimsən? Burada nə qayıırısan?

Kərəm dinmədi. Paşa bir də soruşdu. Kərəm yenə də cavab vermədi. Paşa bir də qəzəblə soruşanda sazı sinəsinə mindirib dedi:

Şikayətim vardı çərxi-fələkdən,
Zalım fələk əydi, бүkdü belimi.
Əzəl bülbül kimi fəryad edərkən,
İndi lal eylədi şirin dilimi.

Yandı ciyərciyim, döndü büryana,
Axdı çeşmim yaşı, döndü ümmana,
Gətirdilər məni ulu divana,
Bağladılar ayağımı, əlimi.

Dərdli Kərəm qoydu başı qadaya,
Yar ilə getmədi xəlvət odaya,
Çox şükürlər olsun bari-xudaya,
Gözüm ilə gördüm Əsli yarımı.

Paşa diqqətlə qulaq asıb gördü yox, burda nə isə deyəsən başqa bir məsələ var. Dedi:

_ Aşıq, de görüm kimsən? Dərdin nədi?
Kərəm dinməmiş Sofi dedi:

_ Paşa sağ olsun, bu gəncəli Ziyad xanın oğludu. Neçə ildi ki, keşişin qızına aşığıdı. Onun dalınca diyar-diyar gəzir. Axırda gəlib burda sevgilisini tapıb. Sevgilisi ilə görüşmək istəyirdi ki, siz gəlib çıxdınız.

Paşa soruşdu:

_ Qız da bunu istəyirmi?

Sofi dedi:

_ Bəli, soruşa bilərsiniz.

Paşa o saat bir ədalət divanı qurub, keşişi də, qızını da çağırırdı. Qıza dedi:

_ Qızım, sən bu oğlanı sevirsənmi?

Əsli xan paşanın ayaqlarına yıxılıb dedi:

_ Sənə qurban olum, paşa bu mənim sevgilimdi. Atam məni ona verməyib, bizi fəraq oduna yandırır.

Paşa üzünü keşişə tutub dedi:

_ Niyə qızını ona vermirsən?

Keşiş dedi:

_ Əvvəla, mən gavuram, o müsəlman. İkinci də mənim qızım nişanlıdı.

Paşa döndü, Əslidən soruşdu ki:

_ Qızım, sən nişanlımısan?

Əsli dedi:

_ Paşa, məni burada özləri güclə bir oğlana nişan qoyublar. Ancaq mən Kərəmdən başqasına getməyəcəyəm.

Paşa dedi:

_ Keşiş, bunlara zülm etdiyin bəsdə. Gərək qızı verəsən ona.

Keşiş gördü ayrı yol yoxdu, dedi:

_ Baş üstə! Mənə üç gün möhlət ver, hazırlıq görüm.
Camaat yerbəyerdən qışqırdı ki:
_ Möhlət vermə, yenə də qaçacaq.
Paşa dedi:
_ Yox, qaçmaz.
Sonra üzünü keşişə tutub dedi:
_ Üç gün Əslini burada, öz qızlarımın yanında saxlayacağam. Get, hazırlaş. Üç gündən sonra toydu.

Hamı paşanın bu tədbirini bəyəndi. Hazırlıq başlandı. İndi hamı toya hazırlaşmaqda olsun, eşit keşişdən.

Keşiş çox hiyləgər, özü də sehrkar idi. Tez qıza qırmızı xaradan bir don hazırlatdı. Döşünə tilsimbənd düymələr tikdirdi. Üçüncü gün Əslinin yanına gəlib, öz əlilə donu ona geydirdi, sonra da dedi:

_ Qızım, mən çox şadam ki, sən öz muradına çatdın. Xoşbəxt ol! Ancaq sənnən axırıncı bir xahişim var. Babalım boynuna, əgər bu düymələri özün açsan, qoy düymələri Kərəm açsın.

Bəli, paşanın əmri ilə toy başlandı. Qırx gün qırx gecə çaldılar, oynadılar, məclis keçirdilər, Əslini Kərəmə verdilər.

Kərəm gəlin otağına girib gördü ki, Əsli xan alxaraya bürünüb, özünə də yetmiş yeddi qələm ilə bəzək vurub. Kərəm bu gözəlliyi Əsli xanda görən kimi sazını alıb, görək nə dedi:

Sevdiyim başdan ayağa
Al qırmızı geyinibdi.
Yaraşır qəddi-dalına
Şal, qırmızı geyinibdi.

Atalıda, analıda,
Ördəklidi, sonalıda,
Qulaqları tanalıda,
Ləl qırmızı geyinibdi.

Badə doludu içməyə,
Gül, fidan, ağac əkməyə,
Vaxtı gəlibdi açmağa,
Gül qırmızı geyinibdi.

Yaşa, sevdiciyim, yaşa,
Nə yazılsa gələr başa,
Al yanaqda qoşa-qoşa
Xal qırmızı geyinibdi.

Kərəm dədə gəldi sizə,
Qədəm basdı evinizə,
Mail oldu ala gözə,
Al qırmızı geyinibdi.

Kərəm sözünü tamam eləyib, Əslinin boynunu qucaqladı. İki aşıq görüşüb, öpüşdülər. Əsli dedi:

_ Can Kərəm, şükür olsun, çox cəfadan sonra axırda bir-birimizə çatdıq.

Bəli, adamlar dağılıb getdilər. Otaqda tək-cə Kərəmlə Əsli qaldı. Əsli dedi:

_ Kərəm can, atam babal salıb ki, donumun düymələrini sən açasan.

Kərəm irəli gəldi. Nə qədər elədi düymələri açma bilmədi. Əsli nə qədər çalışdısa düymələri açma bilmədi. Aldı Kərəm, görək düymələrə nə dedi:

Aman fələk, dad eylərəm əlinnən,
Açılsın Əslidən düymə, mən öldüm.
Əsli xan ağlıyar, Kərəm alışar,
Açılsın Əslidən düymə, mən öldüm.

Ağalar ağası, şahların şahı,
Mənə kömək olsun göylərin mahı,
İmansız keşişin budu mətahı,
Açılsın Əslidən düymə, mən öldüm.

Kərəm belə oxuyanda Əslinin yaxasındakı düyməsinin biri açıldı. Aldı Kərəm:

Keşiş qabağında bir qara duman,
Çağıraram mövlanı halımdı yaman.
Müşkülləri açan peyğəmbər, imam,

Açılsın Əslidən düymə, mən öldüm.

Kərəm belə deyəndə düymənin biri də açıldı. Amma o biri düymə o saat bağlandı. Kərəm ağlaya-ağlaya dedi:

Atan keşiş, kilsələrdən kəndi var.
Hiyləgərdi, bilmək olmur, fəndi var.
Bir düymənin səksən səkkiz bəndi var.
Açılsın Əslidən düymə, mən öldüm.

Belə deyəndə düymələr axıra kimi açıldı. Bir düymə qalanda yenə başa kimi düymələndi. Aldı Kərəm, dedi:

Bahar olcaq, dağlar, qarın ərisin!
Kərəm, ömrün bu qürbətdə çürüsün!
Düymə kəsən zərgar, əlin qurusun!
Açılsın Əslidən düymə, mən öldüm.

Düymələr yenə də bir düymə qalanacan açıldı. Kərəm bir bənd də oxudu ki, axırını bənd açılsın. İş tərsinə oldu. Söz qurtaran kimi yenə düymələr başa qədər düymələndi. Belə-belə düymələr açıldı, bağlandı, axırını düymə açılarda bir od çıxıb Kərəmin sinəsinə düşdü. Kərəm başladı yanmağa. Əsli dad-fəğan eləyib ağlamağa, özünü yeyib tökməyə başladı. Kərəm Əslini belə görəndə aldı, görək yana-yana nə dedi:

Gəl, Əslim, gəl, gəl ağlama!
Yanıram, Əslim, yanıram!..
Ciyərim odda dağlama,
Yanıram, Əslim, yanıram!..

Bir atəş düşdü canıma,
Anam yox, gəlsin yanıma,
Ellər ağlasın halıma,
Yanıram, Əslim, yanıram!..

Çəkdicəyim dərdlə ələm,
Mənnən ibrət alsın aləm,

Belə çalınıbdı qələm,
Yanıram, Əslim, yanıram!..

Kərəməm, söylənir adım,
Ərşə çıxıbdı fəryadım,
Əlimnən getdi muradım,
Yanıram, Əslim, yanıram!..

Alov tərədən dırnağa Kərəmi bürüdü. Əslinin dad-fəryadına camaat tökülüb gəldi. Hamıdan qabaq Əslinin tay-tuşları içəriyə doluşdular. Ancaq Kərəmin alovunu söndürmək mümkün olmadı. Tamam yanıb kül oldu. Əsli pərişan saçlarını sinəsaz eləyib, göz yaşını tökə-tökə görək qızlara nə dedi:

Baxın, qızlar, mənim müşkül halıma,
Yandı Kərəm, saldı məni bu dərdə.
Əydi qamətimi, бүkdü belimi,
Yandı Kərəm, saldı məni bu dərdə...

Bizə haqdan bir inayət olurmu?
Macəramız xoş rəvayət olurmu?
Məhşərdə görüşmək qismət olurmu?
Yandı Kərəm, saldı məni bu dərdə...

Mən Əsliyəm, itirmişəm mərdimi,
Bülbül uçub, xar alıbdı yurdumu,
Açın məzarını, görüm üzünü,
Yandı Kərəm, saldı məni bu dərdə...

Söz tamam oldu. Qızlar paşaya xəbərə qaçmaqda olsunlar, Əsli də tək-tənha ağlamaqda, eşit keşişdən.

Keşiş arvadını çağırıb dedi:

_ Get, Kərəmdən bir xəbər bil. Görək o, yanıb kül ola.

Keşişin arvadı qaça-qaça özünü yetirib, bir təhər pəncərədən Əslini səslədi. Əsli gördü gələn anasıdı, gəldi pəncərəyə. Anası xəbər aldı:

_ Qızım, niyə ağlayırsan? Yoxsa Kərəm səni aldadıb qaçıb?

Anası belə deyəndə Əsli Kərəmin sazını götürüb, görək anasına nə cavab verəcək:

Allah sizə versin bəlalar, ana,
Ana, Kərəm yandı deyın ađlaram!
Qan ađlayır bađda güllər, lalələr,
Ana, Kərəm yandı deyın ađlaram!

Məni ađlar qoyduz cavan vaxtımda,
Qaralar yazdınız mənim baxtımda,
Atam tarmar olsun taci-taxtımda,
Ana, Kərəm yandı deyın ađlaram!

Gödək etdiz siz Əslinin dilini,
Bülbül olan buraxarmı gülünü?
Gözümlə görürəm Kərəm külünü,
Ana, Kərəm yandı deyın ađlaram!

Əsli bunu deyib, Kərəmin külünü ovuclayıb, başına tökdü. Sən demə külün içində hələ qor qalıbmış. Əslinin saçı od aldı. Anası onu söndürmək üçün qapıya qaçdı ki, içəri girsin. Əsli tez qapını daldan bağladı. Keşişin arvadı qışqırdı. Hamı tökülüb gəldi. Nə qədər elədilər qapını açma bilmədilər. Əsli də yanıb kül oldu, Kərəmin külünə qarışdı.

Paşa keşişin də arvadının da təqsirini üzünə oxuyandan sonra hər ikisinin boynunu vurdurdu. Kərəm ilə Əslinin külünü sandığa yığdılar. Qırx gün, qırx gecə yas saxlayıb, külü bir qəbirdə basdırdılar, üstündə də bir günbəz tikdirdilər. Sofi də ölüncə bu günbəzdə mücəvür qaldı.

لاتین الیفبا دان کوچورن : نژادمحمد

وئب آدرسیمیز : [/http://turksheer.mihanblog.com](http://turksheer.mihanblog.com)

ایمیل : eissa120@gmail.com

ایران آذربایجانى تورکجه سینین ادبیات اوتاغی